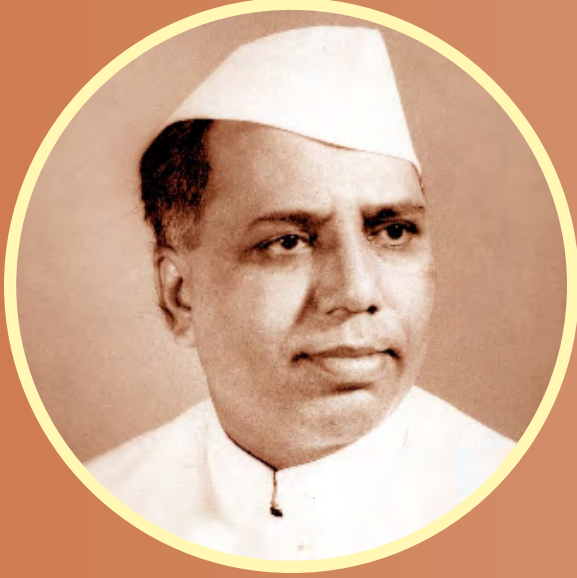

यशवंतराव चव्हाण
प्रतिष्ठान, मुंबई

वार्तापत्र

मा. श्री. यशवंतराव चव्हाण
यांच्या ३७ व्या पुण्यतिथीनिमित्त
विनम्र अभिवादन

यशवंतराव चव्हाण
राज्यस्तरीय पारितोषिक २०२१

SHARAD PAWAR
INSPIRE FELLOWSHIP
A Journey from Inspiration to Excellence

आदरणीय शरद पवार साहेब यांच्या
सहस्रचंद्रदर्शनाच्या निमित्ताने
विशेष उपक्रम

यशवंतराव चव्हाण राष्ट्रीय पुरस्कार २०२० - सुप्रसिद्ध माहिती तंत्रज्ञ श्री. विवेक सावंत

यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठान, मुंबई

ट्रस्ट रजि. ने. एफ १०६४३, दिनांक १७ सप्टेंबर १९८५, सोसायटी रजि. ने. एम. एम. एच. / बी. ओ. एम. - ५३९/८५

यशवंतराव चव्हाण सेंटर, जन. जगन्नाथराव भोसले मार्ग, मुंबई - ४०० ०२१.

दूरध्वनी क्रमांक : २२०२८४९८, २२०४५४६० फॅक्स : २२८५२०८१/८२

► विश्वस्त मंडळ सदस्य ◀

१. मा. श्री. शरदराव पवार	अध्यक्ष
२. मा. श्री. अरुण गुजराथी	उपाध्यक्ष
३. मा. सौ. सुप्रिया सुळे	कार्याध्यक्ष
४. मा. श्री. श. गं. काळे	सरचिटणीस
५. मा. श्री. हेमंत टकले	कोषाध्यक्ष
६. मा. श्री. शिवाजीराव पाटील-निलंगेकर	
७. मा. श्री. राम प्रधान	
८. मा. श्री. वसंतराव कार्लेकर	
९. मा. श्री. दिलीप वळसे-पाटील	
१०. मा. श्री. अजित निंबाळकर	
११. मा. बी. के. अग्रवाल	
१२. मा. श्री. अमित डहाणूकर	
१३. मा. श्री. डॉ. समीर दलवाई	
१४. मा. श्री. ना. धों. महानोर	
१५. मा. सौ. प्रभा कुलकर्णी	

महाराष्ट्र शासन प्रतिनिधी

१६. मा. श्री. नितीन जिवणे
विधी सल्लागार-सहसचिव, विधी व न्याय विभाग

► कार्यकारिणी मंडळ सदस्य ◀

१. मा. श्री. शरदराव पवार
२. मा. श्री. अरुण गुजराथी
३. मा. सौ. सुप्रिया सुळे
४. मा. श्री. श. गं. काळे
५. मा. श्री. हेमंत टकले
६. मा. श्री. जयंत पाटील
७. मा. श्री. राम ताकवले
८. मा. श्री. ना. धों. महानोर
९. मा. श्री. लक्ष्मण माने
१०. मा. श्री. शिवाजीराव देशमुख
११. मा. श्री. प्रकाश आवाडे
१२. मा. श्री. प्रकाश कुलकर्णी
१३. मा. श्री. जीवनराव गोरे
१४. मा. श्री. विजय शिर्के
१५. मा. श्री. जयराज साळगांवकर
१६. मा. श्री. सचिन मुळे
१७. मा. श्री. राजेश टोपे
१८. मा. श्री. शामराव पा. पाटील
१९. मा. श्री. चंद्रशेखर घुले-पाटील
२०. मा. श्री. यशवंतराव गडाख-पाटील
२१. मा. अध्यक्ष महाराष्ट्र राज्य सरकारी बँक लि.
(पदसिद्ध)

► कार्यकारी समिती ◀

१. मा. श्री. शरद पवार	अध्यक्ष	५. मा. श्री. हेमंत टकले	कोषाध्यक्ष
२. मा. श्री. अरुण गुजराथी	उपाध्यक्ष	६. मा. श्री. अजित निंबाळकर	सदस्य
३. मा. सौ. सुप्रिया सुळे	कार्याध्यक्ष	७. मा. श्री. जीवनराव गोरे	सदस्य
४. मा. श्री. श. गं. काळे	सरचिटणीस	८. मा. श्री. यशवंतराव गडाख-पाटील	सदस्य
		९. मा. श्री. बी. के. अग्रवाल	सदस्य

प्रतिष्ठानच्या विभागीय केंद्रांचे अध्यक्ष :

१. विभागीय केंद्र, कराड	अध्यक्ष	श्री. बाळासाहेब ऊर्फ शामराव पाटील
२. विभागीय केंद्र, पुणे	अध्यक्ष	श्री. अजित निंबाळकर
३. विभागीय केंद्र, नागपूर	अध्यक्ष	श्री. गिरीश गांधी
४. विभागीय केंद्र, नाशिक	अध्यक्ष	-
५. विभागीय केंद्र, औरंगाबाद	अध्यक्ष	श्री. अंकुशराव कदम
६. विभागीय केंद्र, लातूर	अध्यक्ष	श्री. डॉ. जनार्दन वाघमारे
७. विभागीय केंद्र, कोकण	अध्यक्ष	श्री. शेखर निकम
८. विभागीय केंद्र, अमरावती	अध्यक्ष	श्री. हर्षवर्धन देशमुख
९. विभागीय केंद्र, अहमदनगर	अध्यक्ष	श्री. यशवंतराव गडाख - पाटील
१०. विभागीय केंद्र, बीड (अंबाजोगाई)	अध्यक्ष	श्री. अनिकेत लोहिया
११. विभागीय केंद्र, सोलापूर	अध्यक्ष	श्री. धर्मणा सादूल
१२. विभागीय केंद्र, ठाणे	अध्यक्ष	श्री. मुरलीधर नाले
१३. विभागीय केंद्र, पालघर	अध्यक्ष	श्री. सुनिल देवराव रणाईत
१४. विभागीय केंद्र, जळगांव	अध्यक्ष	श्री. रवींद्र प्रल्हादराव पाटील
१५. विभागीय केंद्र, नवी मुंबई	अध्यक्ष	श्री. प्रमोद कर्नाड
१६. विभागीय केंद्र, परभणी	अध्यक्ष	श्री. विलास पानखेडे
१७. विभागीय केंद्र, नांदेड	अध्यक्ष	श्री. कमलकिशोर कदम
१८. विभागीय केंद्र, उस्मानाबाद	अध्यक्ष	श्री. जीवनराव गोरे

प्रतिष्ठानचे विभाग

१. सृजन	सृजन प्रमुख	सौ. सुप्रिया सुळे
२. वसुंधरा कक्ष (पर्यावरण संवर्धन अभियान)	निमंत्रक	सौ. सुप्रिया सुळे
३. कृषी व सहकार व्यासपीठ	निमंत्रक	श्री. अजित निंबाळकर
४. कायदेविषयक सहाय्य व सल्ला फोरम	सदस्य सचिव	अॅड. जयमंगल धनराज
५. यशवंतराव चव्हाण माहिती तंत्रज्ञान प्रबोधिनी	संचालक	ब्रिगेडीअर श्री. सुशील गुप्तन
६. महाराष्ट्र महिला व्यासपीठ	संयोजिका	श्रीमती रेखा नार्वेकर
	कार्यकारी संयोजिका	श्रीमती ममता कानडे
७. नवमहाराष्ट्र युवा अभियान	संयोजक	श्री. दत्ता बाळसराफ
	सहसंयोजक	श्री. विश्वास ठाकूर
८. सांस्कृतिक विभाग	निमंत्रक	श्री. विनय नेवाळकर
९. यशवंतराव चव्हाण राष्ट्रीय ग्रंथालय	ग्रंथालय संसाधन व ज्ञान व्यवस्थापक	श्री. अनिल पाझारे
१०. यशवंतराव चव्हाण केंद्र सभागृह	सरव्यवस्थापक	श्री. सुनिल कदम
११. शिक्षण विकास मंच	प्रमुख संयोजक	श्री. वसंत काळपांडे
१२. अपंग हक्क विकास मंच	संयोजक	श्री. विजय कान्हेकर
१३. यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठान, मुंबई	वित्त व लेखा व्यवस्थापक	श्री. महेश चव्हाण

इतर

१. मानद वास्तु विशारद	मे. शशी प्रभू अॅण्ड असोसिएट्स
२. सांविधिक लेखा परीक्षक	मे. सी. व्ही. के अॅण्ड असोसिएट्स
३. अंतर्गत हिशेब तपासनीस	मे. घोरपडे मराठे अॅण्ड असोसिएट्स

संपादकीय

नवमहाराष्ट्राचे शिल्पकार आदरणीय स्व. यशवंतराव चव्हाण साहेब यांनी महाराष्ट्र राज्याच्या सर्किरंगीण उभारणीचा पाया रचला. आज २५ नोव्हेंबर २०२१ रोजी त्यांची ३७ वी पुण्यतिथी आहे. चव्हाणसाहेब गेल्यानंतरही त्यांनी घतलेल्या निर्णयांचा सकारात्मक प्रभाव महाराष्ट्रातल्या सर्वसामान्यांच्या जनजीवनावर आजही जाणवतो, ही त्यांच्या द्रष्टेपणाची पावती आहे. “वार्तापत्रा” चा हा अंक कार्यकर्ते आणि वाचकांच्या हाती देताना स्व. चव्हाणसाहेबांच्या या संपन्न वारशाचे संचित आमच्यामागे आहे याचा सार्थ अभिमान आणि त्याचबरोबर जबाबदारीची जाणीव मनात आहे.

नेहमीप्रमाणे याही अंकात यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठानचे सर्व विभाग आणि विभागीय केंद्रे यांच्या कार्यक्रमांचे इतिवृत्त आणि अहवाल आपल्याला वाचायला मिळतील. या सर्व विभागांनी आणि विविध केंद्रांनी गेल्या सहा महिन्यांत भरीव कामगिरी केल्याचे आपल्याला दिसले. कोरोना साथीतून सावरताना मिळालेल्या थोड्या कालावधीतही या सर्किरंगीण आपत्तीकाळात सामाजिक काम कसे करावे, याचे उदाहरणच समाजापुढे ठेवल्याचे आपल्याला दिसून येईल. यावर्षी कोविड-१९ मुळे लागू असलेल्या प्रतिबंधात्मक नियम व अटींमुळे यशवंतराव चव्हाण पुरस्कार - सोहळा गतवर्षी आयोजित करता आला नाही. तसेच महाविद्यालयीन नियतकालिक पुरस्कार देखील महाविद्यालये बंद असल्यामुळे प्रत्यक्ष कार्यक्रम घेवून प्रदान करता आले नाहीत. मात्र सर्व पुरस्कारार्थींना सन्मानचिन्हे, सन्मानपत्रे व पुरस्कार रक्कम घरपोच पोहचविण्यात आली.

येणाऱ्या वर्षीत युवा पुरस्कारांच्या संख्येत भर घालण्यात येत असून सामाजिक व क्रीडा क्षेत्रांसोबतच साहित्य, रंगमंचीय कलाविष्कार (परफॉर्मिंग आर्ट्स) आणि उद्योजकता या क्षेत्रांत युवा पुरस्कार सुरु करत आहोत.

मा. शरद पवारसाहेबांच्या एक्याऐंशीव्या वाढदिवसाच्या निमित्ताने प्रतिष्ठानने युवक आणि युवतींसाठी शेती, साहित्य आणि शिक्षण या तीन क्षेत्रासाठी जाहीर केलेल्या फेलोशिपविषयी संक्षिप्त माहिती अंकामध्ये आहे. या फेलोशिपच्या माध्यमातून महाराष्ट्रातील प्रतिभावंत आणि ध्येयाने प्रेरित युवा पिढीला समाज उभारणीच्या कार्यात सहभागी होण्याची संधी देण्याचा हा प्रामाणिक प्रयत्न आहे. या उपक्रमाला उत्तम प्रतिसाद लाभतो आहे, याबद्दल समाधान आहे.

कोविड प्रतिबंधासाठी कोविशिल्ड लशीचे अत्यल्प वेळात विक्रमी उत्पादन करून भारतासह अनेक देशांच्या नागरिकांचे जीवन सुरक्षित करण्याचा यशस्वी प्रयत्न पुण्यातील सिरम इंस्टीट्यूटने केला आहे. या ऐतिहासिक कार्यासाठी या वर्षीचे यशवंतराव चव्हाण राज्यस्तरीय पारितोषिक देऊन सिरम इंस्टीट्यूटचा सन्मान करण्यात येत आहे. संस्थेतील शास्त्रज्ञ, कर्मचारी आणि व्यवस्थापनाचे कृतज्ञतापूर्वक अभिनंदन !

दरवर्षी होणारी शिक्षणविषयक परिषद ९ जानेवारी २०२२ रोजी चव्हाण सेंटरच्या मुख्य सभागृहात होईल. ‘द्विशिक्षकीय शाळांचे सक्षमीकरण’ हा परिषदेचा मुख्य विषय असेल. राज्यभरातून प्रतिनिधी या परिषदेला उपस्थित राहतील. शैक्षणिक ग्रंथाचे प्रकाशनही यावेळी करण्यात येईल.

वार्तापत्राचे यापुढील अंक ऑनलाईन स्वरूपात प्रसिद्ध होतील, याची सदस्य आणि वाचकांनी कृपया नोंद घ्यावी.

(सुप्रिया सुळे)

कार्याध्यक्ष,
यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठान,
मुंबई

वार्तापत्र

यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठान, मुंबई

स्व. यशवंतराव चव्हाण यांच्या ३७ व्या पुण्यतिथीनिमित्त विनम्र अभिवादन

वर्ष: २४वे / अंक: ५०वा / प्रकाशन: २५ नोव्हेंबर २०२१

अनुक्रमणिका

सल्लागार

मा. शरद काळे

मा. हेमंत टकले

मानद संपादक

मा. सुप्रिया सुळे

कार्यकारी संपादक

दत्ता बाळसराफ

सहसंपादक

अनिल पाझारे

सुरेश पाटील

विशेष सहाय्य

पद्मभूषण देशपांडे

सहाय्य

मनिषा खिल्लारे

केंद्रातील सहकारी:

विद्याधर खंडे, महेश चौधरी, यतीन घोडेकर, राजेंद्र रुपवते, निवृत्ती भोर, मीनल सावंत-पाडावे, संजना पवार, शैलेश चव्हाण, अनिल चिंदरकर, सुकेशनी मर्चंडे-शेवडे, विजय नागरे, जयेश गुजराथी, विश्वदत्त मुळे, अशोक जाधव, मंगेश शिंदे, शाशांक आंबेकर, विलास परदेशी, भक्ती जाभवडेकर, महेश साळवी, स्वाती शेलार, विप्लव वागडे, अतुल तांडेल यांनी दिलेल्या सहकार्याबद्दल आभार.

स्व. यशवंतराव चव्हाण यांचा लेख

आमच्या शेतीचा मूलभूत प्रश्न	५
यशवंतराव चव्हाण राज्य पारितोषिक पुरस्कार, मानपत्र	९
यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठान, मुंबईचा विशेष उपक्रम	११

विभागीय केंद्र, कार्यवृत्त

विभागीय केंद्र, नागपूर	१४
विभागीय केंद्र, नाशिक	१५
विभागीय केंद्र, औरंगाबाद	१८
विभागीय केंद्र, अंबाजोगाई (बीड)	२२
विभागीय केंद्र, नांदेड	२४
विभागीय केंद्र, ठाणे	२५
विभागीय केंद्र, नवी मुंबई	२६
विभागीय केंद्र, उस्मानाबाद	२७
विभागीय केंद्र, कराड	२८
विभागीय केंद्र, जळगांव	२९
विभागीय केंद्र, कोकण	३०
विभागीय केंद्र, पुणे	३१
विभागीय केंद्र, लातूर	३५
विभागीय केंद्र, परभणी	३५
विभागीय केंद्र, सोलापूर	३५
विभागीय केंद्र, अहमदनगर	३६
देवराष्ट्रे.....	३६

मध्यवर्ती कार्यालय व विविध विभाग

नवमहाराष्ट्र युवा अभियान	३७
शिक्षण विकास मंच	५२
कायदेविषयक मोफत सहाय्य व सल्ला फोरम	५५
अपंग हक्क विकास मंच	५७
यशवंतराव चव्हाण राष्ट्रीय ग्रंथालय	५९
माहिती तंत्रज्ञान व प्रबोधिनी	६३

यशवंतराव चव्हाण राष्ट्रीय पुरस्कारप्राप्त मान्यवर

यशवंतराव चव्हाण राज्य पारितोषिक पुरस्कारप्राप्त मान्यवर ..

यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठानची विक्रीसाठी असलेली प्रकाशने..

हे त्रैमासिक मुद्रक-प्रकाशक-कार्यकारी संपादक श्री. दत्ता बाळसराफ यांनी यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठान, मुंबईकरिता, गोल्डन पब्लिसिटी, अंधेरी (प) येथे छापून यशवंतराव चव्हाण केंद्र, जनरल जगन्नाथराव भोसले मार्ग, मुंबई ४०० ०२१ येथे प्रकाशित केले. नोंदणी क्र. ७१५८७/१९

आमच्या शेतीचा मूलभूत प्रश्न

या समारंभासाठी आठवण ठेवून आपण मला इतक्या दूर बोलवलें त्याबद्दल मी आपला अतिशय आभारी आहे. तीन वर्षांपूर्वी परभणीला आलों असतांना, या कृषि महाविद्यालयाला मी धावती भेट दिली होती. यानंतर आपल्या महाविद्यालयांनं पुष्कळ प्रगती केली आहे. म्हणून या कृषि महाविद्यालयाच्या मुख्य इमारतीच्या समारंभाचें निमंत्रण जेव्हा आपण मला दिलें, तेव्हा तें स्वीकारण्याचा मला मोह झाला. कारण या निमित्तानें परभणीला येण्याची एक संधी लाभेल आणि या विभागांतील मतप्रवाहांचाही थोडासा संपर्क साधेल असें मला वाटलें, आणि म्हणून मी आपलें निमंत्रण स्वीकारलें आणि आज येथे आपल्यामध्ये आलों.

मला एका गोष्टीचा आनंद आहे की मराठवाड्याच्या विकासाच्या कामाला गति मिळावी अशी तुमची, माझी सर्वांची इच्छा आहे. त्याच्यासाठी प्राथमिक स्वरूपाच्या ज्या कामांची गरज आहे, अशा कामांपैकी हे एक काम आहे. विकास ही कांही एकाच क्षेत्रापुरती मर्यादित गोष्ट नसून ती सर्वकष अशी गोष्ट आहे. एका क्षेत्रामध्ये प्रगती झाली म्हणजे विकास होतो असें नाही. सर्वच क्षेत्रांमध्ये संतुलित प्रगती म्हणजे विकास अशी मी विकासाची व्याख्या करतो. आणि म्हणून कांही प्राथमिक संस्थांची, कांही मूलभूत शैक्षणिक प्रयत्नांची विकासासाठी आवश्यकता असते. या दृष्टीने पाहिलें तर मराठवाड्याच्या विकासामध्ये कृषि-प्रशिक्षणाची, शेतीविषयक अधिक प्रगत अशा ज्ञानाची आवश्यकता होती आणि आहे. त्यासाठीच हे कृषि महाविद्यालय आता सुरु झाले आहे. या कृषि महाविद्यालयाला शोभेल, असें एक मोठे थोरले घर आपण देतों आहोत. कृषि महाविद्यालयाची एक निराळी वसाहत स्थापन होणार असून जमिनीची किंमत धरून या महाविद्यालयासाठी आपण जवळजवळ साठ लाखांचा खर्च, करतो आहोत. लाखांचा प्रश्न मी गौण मानतों. परंतु हे जे काम होते आहे, ते अतिशय महत्वाचें असे काम आहे. तेव्हा मला आशा आहे की, या महाविद्यामध्ये शिकणारे, विद्यालयामध्ये शिकणारे विद्यार्थी मराठवाड्याच्या नव्या रचनेत कांही नव्या परंपरांची भर घालतील.

मी सांगितले की, मराठवाड्यांत होणारे अशा प्रकारचें हे पहिलेंच महाविद्यालय असून त्याच्यावर कांही जबाबदाऱ्या

आहेत. अर्थत या महाविद्यालयामध्ये मराठवाड्यांतूनच सगळे विद्यार्थी येतील असे मी धरून चालत नाही. त्यामध्ये बाहेरचेही कांही विद्यार्थी येतील आणि बाहेरच्याही महाविद्यालयांमध्ये मराठवाड्यांतील कांही विद्यार्थी जातील असे मी मानतो. मराठवाड्यांतील प्रत्येक गोष्ट मराठवाड्याकरिताच आणि मराठवाड्याच्या बाहेरची गोष्ट मराठवाड्याच्या बाहेरच्या लोकांकरिता असा हिशेब आपण ठेवता कामा नये. थोडीशी देवाणघेवाण बरी. परंतु मराठवाड्यांतील ह्या कृषि महाविद्यालयाचा फायदा मराठवाड्यांतील विद्यार्थी जास्त घेतील यांत कांही शका नाही. आणि म्हणून त्यांच्यावर ही जिम्मेदारी आहे की त्यांनी येथे कांही नव्या परंपरा सुरु केल्या पाहिजेत.

श्री. मोहिते यांनी आता सांगितले की, मी शेतीच्या महात्त्वासंबंधी बोलें. पण कृषि-पंडितां पुढे कृषीचे महत्त्व मी कोण सांबणार ? खरे म्हणजे महत्त्व तुमच्यापासून मी समजावून घेतले पाहिजे. मी शेतकरी परंपरेचा आहे. मी आता शेतकरी राहिलो नसलों, तरी मला शेतकरी परंपरेचा अभिमान आहे. शेतकरी परंपरा राहिली पाहिजे. माझा मूळ पिड शेतकऱ्याचा आहे हे कांही मी नाकारीत नाही. पण मी आज शेतीच्या उत्पन्नावर अवलंबून नसल्यामुळे कायदेशीररीत्या मला शेतकरी म्हणवून घेता येणार नाही, ० याची मला जाणीव आहे. तेव्हा शेतीसंबंधीची माहिती आपल्याकडूनच मी घेतली पाहिजे.

शासनाच्या कामामध्ये राहिल्यानंतर एक गोष्ट मला पटली आहे, आणि ती म्हणजे शेतीचा प्रश्न हा या देशांतील मूलभूत असा प्रश्न आहे. आणि तो केवळ हिंदुस्तानलाच नव्हे, तर जगृतील सर्व पुढारलेल्या देशांनाही आज भेडसावतो आहे. रशियासंबंधीची मी अगदी अलीकडची माहिती वाचत होतो. एक बाजूला ऍटॉमिक सायन्सची, न्युक्लिअर सायन्सची प्रगती करणारा रशिया शेतीच्या उत्पादनाच्या आघाडीवर मार खात आहे असे कांही लोकांचे म्हणणे आहे. प्रगतीच्या खूप जाहिराती लावलेल्या चीनला वर्षा-दोन वर्षांमध्ये आपल्या सगळ्या प्रगतीच्या आंकड्यांत फेरबदल करावा लागला आणि आम्ही पूर्वी म्हटल्याप्रमाणे आमचे उत्पादन वाढलेले नाही असे जाहीर

करावे लागले. सांगायचा हेतू असा, की इतर क्षेत्रांतील उत्पादन आणि शेतीमधील उत्पादन यांमध्ये मूलभूत फरक आहे. औद्योगिक क्षेत्रांतील उत्पादन हे केंद्रीभूत स्वरूपाचे उत्पादन असते आणि शेतीचा धंदा हा मूलतःच विकेंद्रीत स्वरूपाचा असल्यामुळे त्याच्या उत्पादनाच्या आघाडीवर महाभयंकर लढाई अगदी सतत चालू ठेवावी लागते. अगदी कठीण असा हा शेतीचा प्रश्न आहे.

हा प्रश्न स्पष्ट करण्यासाठी मी नेहमी सांगत असतो की, शेतीचा प्रश्न हा रावणासारखा आहे. रामाच्या आणि रावणाच्या कथेतील रावण हा दहा तोंडांचा होता असे आपण ऐकतो, तर आमच्या शेतीचा प्रश्न हा शंभर तोंडांचा प्रश्न आहे. जेथे पाह्यावे तेथे आहे. आणि त्याच्या प्रत्येक तोंडाशी घास द्यावा लागतो इतका महत्त्वाचा हा प्रश्न आहे. शेतीची रचना कशी असावी, शेतीची धारण कशी असावी, शेतीमध्ये ज्या अवजारांचा उपयोग करावयाचा त्यांचे स्वरूप काय असावे, शेतीला कामासाठी जे जनावर वापरावयाचे त्याचे रूप काय असावे, शेतीला लागणारे भांडवल कोणाच्या पध्दतीने घ्यावे, शेतीचा उपयोग कोणत्या कामासाठी करावा, शेतीवर आधारलेला धंद्यांचा उपयोग कसा करावा, त्याची बाजारपेठ कशी हस्तगत करावी असे शेतीसंबंधीचे हजारो प्रश्न आहेत आणि यापैकी प्रत्येक प्रश्न वादग्रस्त स्वरूपाचा आहे.

जगांत एवाद्या राष्ट्राने कितीही प्रगती करण्याचा केला तरी शेवटी त्याचे पाय जमिनीवर असतात. चंद्रावर जाण्याचा प्रयत्न करावयाचा असला तरीही त्याच्यासाठी जमिनीवर पाय नसतील तर चंद्राकडे जाण्याचा विचार करणे सुचणारच नाही. चंद्रावर जाणारे रॉकेट कसे तयार करावे याचा विचार शास्त्रज्ञांच्या डोक्यांत चालावयाला असेल तर त्याच्या पोटामध्ये प्रथम ज्वारीचा कण गेला पाहिजे. त्याशिवाय ते काम त्याला जमणार नाही. त्यामुळे कितीही मोठे प्रयत्न करावयाचे एवादया देशाने ठरविले, तरी जमिनीतून निर्माण होणाऱ्या उत्पादनावरच शेवटी माणूस अवलंबून असतो, असा सध्याचा अनुभव आहे. आणि म्हणून हिंदुस्तानच्या जीवनांतील टूजेडी किंवा हिंदुस्तानच्या जीवनांतील कारुण यांत आहे, की मोठी महत्त्वाची गोष्ट असताना शेतीचा आणि शिक्षणाचा आम्ही अजिबात संबंध तोडून

टाकलेला आहे. असे करून चालणार नाही. आपल्या दृष्टीने महत्त्वाची अशी जी एक शास्त्रीय गोष्ट आहे, ती शेतीच्या प्रश्नापासून आम्ही अलग मानतो. शेतकऱ्यांच्या घरांतील मुलगा शिकून शहाणा झाला तर तो सांगतो की मी मॅट्रिक झालो, मला कोठे तरी नोकरीला गेले पाहिजे. शिकल्यानंतर शेतीत राहणे म्हणजे आपण काही तरी चूक करित आहोत अशी आपली समजूत आहे. शेतीत राहावयाचे असेल तर न शिकतांच राहिले पाहिजे, अडाणी म्हणूनच राहिले पाहिजे अशी एक चुकीची समजूत आमच्या मनांत पक्की झाली आहे. आणि ही अत्यंत घातक गोष्ट आहे, असे मी मानतो.

मी हल्लींच्या शिक्षणाचा म्हणजे ज्याला ह्युमॅनिटीजचे शिक्षण म्हणतात त्याचा पुरस्कार करणारा आहे. पण मी ज्या देवाचा भक्त आहे त्याच देवाची स्तुती करणारा नाही. शेतीच्या शिक्षणाचीहि आवश्यकता आहे. शेतकरी आणि शेतीशी संबंध असणारा मनुष्य हा शहाणा असल्याशिवाय शेती शहाणी होणार नाही यावर माझा विश्वास आहे. आज शेतकरी शहाणा करायचा आहे याचा अर्थ आधुनिक पद्धतीने शेती करणे हा जर असले तर शेतीचे म्हणून जें काही शास्त्र आहे, त्याचा अभ्यास व्हावयास पाहिजे. परंतु तें शास्त्र स्थिर असे शास्त्र नाही, ते वाढणारे शास्त्र आहे. १९४० सालचा शेतीतज्ञ आज अडाणी ठरण्याची शक्यता आहे, आणि आजचा शेतीतज्ञ हा १९७० सालीं कमी शहाणा ठरण्याची शक्यता आहे, आणि हिंदुस्तानांतील उद्याचा शेतीचा पी. एच. डी. १९८० साली तितकाच शहाणा ठरेल असे मानायला मी तयार नाहीं. जगांतील ज्ञान वाढते आहे, त्या वाढत्या ज्ञानाचा परिणाम शेतीच्याही ज्ञानावर आणि विज्ञानावर होत आहे. आणि म्हणून आज हिंदुस्तानांत सर्वच क्षेत्रांमध्ये सगळ्यात जास्त कशाची जरूरी असेल तर ती ह्या शास्त्रीय ज्ञानाची आहे असे मी मानतो. शेतीच्या क्षेत्रात तर ती विशेषच आहे. त्याचें कारण आजपर्यंत परंपरेने आम्ही मानलें, की शेती ही कांही शिकण्यासारखी गोष्ट नाही. दोन बैल घ्यायचे, गाडी-घोडा घ्यायचा आणि घरामध्ये जें बी-बियाणे असेल तें जमिनीत नेऊन टाकायचें, परमेश्वराने टाकले पावसाचे पाणी तर उगवेलें, नाहीं तर नशीब आपलें असें समजून गप्प बसायचे. असा हा शेतीचा व्यवसाय आम्ही केला आहे. त्यामुळे आम्ही मुळांतच इतरापेक्षा

मागासलेले आहेत. शिवाय, निव्वळ शेतीवर जें राष्ट्र अवलंबून राहते ते मुळातच अडाणी राहतें, मागासलेलें राहतें, हे सत्य नाकारण्यात काही फारसा अर्थ नाही. आर्थिक दृष्ट्या - मी सांस्कृतिक दृष्ट्या नाही म्हणत - मागासलेल्या शेतीचा देश हा अतिशय मागासलेला राहतो हें स्वीकृत तत्व आहे, स्वीकृत सत्य आहे.

आपल्या देशांत आपल्याला शेतीच्या दृष्टीने जास्त प्रयत्न करावयाचा आहे. यांचे कारण आपली शेती मागासलेली आहे. तीत सुधारणा घडवून आणण्यासाठी शेतीचे शिक्षण वाढविलें पाहिजे. त्याचप्रमाणे शेतीच्या शास्त्रीय शिक्षणाचा दृष्टीने लोकांमध्ये वाढविला पाहिजे. यासाठी येथे शिकणारे शेतीचे सगळे स्नातक निव्वळ शेतकी खात्याचे अधिकारी होऊन जाणार असले आणि लग्नाच्या शर्यतीमध्ये त्या निमित्तानें पुढे सरकणार असले, तर मी असें म्हणें कीं ती दुसरी शोकपर्यवसायी गोष्ट होईल. येथे शिकलेला मनुष्य शेतकरीही होऊ शकला पाहिजे, तसें त्यानें झाले पाहिजे. शेतीचें फक्त दुसऱ्यानाच व्याख्यान देणारे स्नातक जर या कृषी महाविद्यालयातून निर्माण होणार असतील, तर चळवळ करून ही कृषी महाविद्यालये बंद करावी लागतील असे मला वाटायला लागले आहे. येथे शेतीचे शिक्षण घेणाऱ्या विद्यार्थ्यांला प्रत्यक्ष शेताच्या कामामध्ये आपल्या शिक्षणाचा उपयोग करणें शक्य झाले नाही, त्यात तो यशस्वी झाला नाही तर ती चुकीची गोष्ट ठरेल. कारण शेतीसंबंधीचा शास्त्रीय दृष्टिकोन अगदी झोपडीतल्या शेतकऱ्यांपर्यंत नेऊन पोचविणे हा या देशांतील कृषीचे ज्ञान वाढविण्याचा खरा उद्देश आहे, एक ऍग्रिकल्चरल सर्व्हिस निर्माण करण्याचा नाही.

या देशात जास्तीत जास्त लोकांना शेतीचेच काम करावयाचे आहे. दोन एकरांत शेतीचे काम करणारा शेतकरी आपल्या कामामध्ये पराभूत झाला, तर देशाचा पराभव होत आहे असा त्याचा अर्थ आहे. दोन पंचवार्षिक योजनांमध्ये खूप प्रयत्न करून सुद्धा शेतीच्या आघाडीवर आज आपला पराभव होत आहे असा आपल्याला अनुभव येत आहे. इकडे पुष्कळशा संशोधन संस्था काढल्या, नवीन कारखानदारी काढण्याचा प्रयत्न केला, परदेशांतून हुंडणावळ मिळविण्याचा प्रयत्न केला, राजकीय क्षेत्रामध्ये पंचशीलची पुष्कळ प्रगती झाली, सगळे काही घडले.

परंतु परभणीच्या खेड्यांतील लहानशा शेतकऱ्याला आपल्या शेतीमध्ये दहा मणाचे बारा मण धान्य काढतां आले नाही, तर त्या प्रमाणात हिंदुस्तानचा पराभव होत आहे असे मला वाटते, आणि म्हणून शेतीसंबंधीचा नवा दृष्टिकोन, शास्त्रीय दृष्टिकोन हा स्नातकांपर्यंत असा मर्यादित राहतां कामा नये. त्याचा विचार असा पाझरत पाझरत किंवा न पाझरतां अगदी सरळ कालव्यासारखा वाहत वाहत शेवटच्या शेतकऱ्यापर्यंत जाऊन पोचला पाहिजे. आज देशामध्ये याची आवश्यकता असून हें जेव्हां घडेल तेव्हांच शेतीचा प्रश्न सुटणार आहे. कारण मी आपणाला सांगितले, त्याप्रमाणे शेती हे विकेंद्रित स्वरूपाच्या उत्पादनाचे क्षेत्र आहे. पांचपंधरा कापड-गिरण्या काम करूं लागल्या की सगळ्या चाळीस कोटी लोकांना कापड मिळतें. पण पांचपंचवीस ठिकाणीच शेतीचे चांगले उत्पन्न काढण्याचा प्रयोग केला तर त्यामुळे एकंदर शेतीचें उत्पादन वाढण्याचा काही संभव नाही. दहापाच कृषि-पंडित निघाले तर त्यांचा वैयक्तिक मोठेपणा वाढेल. पण त्यांची शेती करण्याची पद्धत हजारों शेतकऱ्यांपर्यंत पाझरत गेली नाही तर त्यांच्या ज्ञानाचा काही उपयोग नाही. असा हा शेतीचा अगदी बिकट प्रश्न आहे. त्याकरिता शेतीचें हे ज्ञान पावसाच्या पाण्यासारखें गेले पाहिजे असे मला वाटते. वाहणारी नदी ज्या गांवच्या कांठाने जाईल त्यालाच फक्त पाणी देते. पण पावसाचें पाणी हे सगळीकडे जातें. कुठे कमी, तर कुठें जास्त असे पावसाच्या पाण्यासारखे शेतीचे ज्ञान सगळीकडे पसरले पाहिजे, वाढले पाहिजे. आणि ही महाविद्यालये त्यांची केंद्र झाली पाहिजेत. या महाविद्यालयामध्ये शिकणाऱ्या विद्यार्थ्यांना उद्येशून मी हे बोलत आहे. आमच्या देशामध्ये शेतीच्या क्षेत्रामध्ये एक प्रकारच्या शास्त्रीय दृष्टिकोनाची आवश्यकता आहे. हा दृष्टिकोन आधी मुळांतच येथे नव्हता. त्याची आवश्यकता आहे ही भावनाही नव्हती. तेथे आम्हांला ही भावन आता निर्माण करावयाची आहे, आणि हे ज्ञान आम्हांला पसरावयाचे आहे. याकरितांच मला असे वाटते, की शेतीचे शिक्षण हे फार मूलभूत असे महत्वाचे कार्य आहे.

मात्र त्याबरोबरच मी इतर शिक्षणाला कमी महत्त्व देतो असे नाही. कारण जे तत्वांचे असेल ते मला बोलले पाहिजे. मी आज दुपारी वकीलवर्गाच्या परिषदेस गेलो होतो. मी तेथे त्यांना

सांगितले, की वकीलवर्गाची देशाला जरूर आहे, आणि कायद्याचे ज्ञान हे विज्ञानाच्या ज्ञानाइतकें महत्वाचे आहे. कारण शेतकरी हा चांगला होऊनही त्याला कायद्याचे ज्ञान नसेल तर तो फसतो असा आपला अनुभव आहे. मी सांगू इच्छितो, की मी स्वतः वकील आहे आणि मला वकील असल्याचा अभिमान आहे. कारण कायद्याचे ज्ञान हे प्राणवायूसारखे आहे. एवाद्याला सगळ्या गोष्टींचे ज्ञान असूनही जर कायद्याचे ज्ञान नसेल तर तो अपुरा ठरतो. इंजिनियर, डॉक्टर वगैरे सगळ्यांना त्यांच्या त्यांच्या धंद्याला आवश्यक असे कायद्याचें ज्ञान असावे लागते. लोकशाही हेच मुळी कायद्याचे राज्य आहे. तेव्हा कायद्याचे ज्ञान ही आज आवश्यक अशी गोष्ट आहे. आपण या कॉलेजचे विद्यार्थी आहांत आणि ज्ञानाच्या क्षेत्रांतील पाईक आहांत म्हणून आपणांस एक गोष्ट सांगितली पाहिजे. आज हिंदुस्तानमध्ये विशेषतः जे स्वतःला इंटलेक्चुअल्य - म्हणजे विचार करणारे मानतात किंवा नवीन शिक्षण घेणारे मानतात, त्यांच्या मनामध्ये एक प्रकारचा संतुलित दृष्टिकोन निर्माण करण्याची फार आवश्यकता आहे असे मी मानतो. आणि हाच खरा शास्त्रीय दृष्टिकोन शेवटी उपयोगी पडेल. शेतीचा शहाणा हा फक्त शेतीचाच शहाणा झाला आणि

इतर क्षेत्रात अडाणी राहिला, तर तो शेतीचेंही कल्याण करणार नाही आणि दुसरें कुठलेही कल्याण करणार नाही, करू शकणार नाही, आणि म्हणून तुम्ही शेतीचे स्नातक म्हणून जेव्हा या महाविद्यालयातून बाहेर पडाल, तेव्हा या सर्व गोष्टींचा आपल्या मनावर योग्य तो संस्कार घेऊनच बाहेर पडले पाहिजे. तरच तुम्ही परिपूर्ण नागरिक होऊ शकाल.

या विद्यालयाचे काम ज्यांनी आपल्या अंगावर घेतलें आहे, त्यांना मी धन्यवाद देतो. कृषि महाविद्यालयाचें हे जे काम येथे सुरू झाले आहे त्याचा अर्थ मी माझ्या मानाशी असा करतो की, मराठवाड्यामध्ये कृषीचे शास्त्रीय ज्ञान वाढीला लागणार आहे. परभणीचे हे महाविद्यालय म्हणजे कृषीचे ज्ञान पसरविण्यासाठी मराठवाड्यामध्ये एक पाणपोई तयार झाली असे मानले पाहिजे. त्याचा उपयोग करून घेण्यासाठी मराठवाड्यातील सर्व क्षेत्रांतील विद्यार्थी येथे येवोत आणि हे शेतीचे ज्ञान घेऊन परत शेतीच्या सेवेसाठी जावोत अशी इच्छा व्यक्त करून हे विद्यालय नावारूपाला येऊन आपली कीर्ति या मराठवाड्यामध्ये, मुंबई राज्यामध्ये आणि हिंदुस्तानमध्येही पसरवो, अशी प्रार्थना करून मी आपली रजा घेतो.

- सह्याद्रीचे वारे
कृषि महाविद्यालयाच्या
नवीन इमारतीचा शिलान्यास,
परभणी,
१५ फेब्रुवारी १९६०

YASHWANTRAO CHAVAN STATE LEVEL AWARD, 2021

CITATION

In the Bhagvadgita, there is a Chapter on “The Tree of Life”. It speaks about imperishable aśvatth (peepal tree) as having its root above and branches below. It is also said that its real form is not perceived here nor its end, nor beginning nor its foundation. Further progress is possible when this firmly rooted aśvatth is cut with the strong sword of non-attachment. It can be said that this description reflects the challenge before the scientists, who are looking for a new way to immunize people against a known or a new disease, for the branches in the form of data are spread all over the globe and the formulae for elusive material are as difficult as searching for the roots of the tree of life above. It is, therefore, commendable that the Serum Institute of India, recipient of this year's State Level Yashwantrao Chavan Award, has nominated its Chief Scientist to receive the Award.

The Serum Institute of India was founded in 1966 by Dr. Cyrus Poonawalla, Chairman and Managing Director. Its aim was to manufacture lifesaving and immuno-biologicals, which were in short supply in the country and had to be imported at high prices. The endeavor of the Serum Institute resulted in several lifesaving biologicals being manufactured in India at affordable prices and in abundance. As a result, the country became self-sufficient for Tetanus Anti-toxin and Anti-Snake Venom Serum, DTP group of vaccines and the MMR group of vaccines. The Institute has also succeeded in bringing down the prices of newer vaccines such as Hepatitis-B, Combination vaccines, etc., so that the benefit of affordable prices reaches the underprivileged children from all over the world.

The Institute is now the world's largest vaccine manufacturer. It is estimated that 65 per cent of the children in the world received at least one vaccine manufactured by the Serum Institute of India. The vaccines are accredited by the World Health Organization, Geneva and are being used in around 170 countries under their National Immunization Programmes. The Institute is not only known for the quantity of its manufacturing of vaccines, it is also known for its cutting age genetic cell based technologies. The Institute has established modern laboratories with high-tech machinery and computerized equipment. The production facilities are continuously upgraded. It has crossed many milestones by installing robotic arm for virus handling, cell factory and cell cube for growing cells, facilities for manufacturing of polysaccharide and recombinant vaccines and for monoclonal antibodies. Sophisticated systems have been installed to ensure accuracy and consistency. The inspection is done

fully automatically, thus reducing the margin of human error. Serum Institute's quality control laboratories are equipped with wide array of sophisticated analytical equipment. The technical team of the Institute has developed systems to ensure that quality is built into the process, leading to consistency of output.

The Serum Institute has flexibility to produce vaccines at more than one plant, thus facilitating production of large number of doses in a short time. The capacity and capability of the Institute were put to test in the raging Covid-19 pandemic and it came out with flying colours. Besides, the Institute has acquired a Bioengineering and Pharmaceutical Company from Netherland Government, which enhances the Institute's product line in the pediatric line segment. The acquisition also provides important manufacturing base in Europe with access to strategic European markets.

The Poonawalla Bio-Tech Park at Manjari in Pune is spread over a sprawling area of 42 acres. This State-of-the-Art facility is designed to meet the highest standards set by a plethora of regulatory agencies including MHRA, US-FDA and those of Europe, Japan, Australia, etc. To begin with products like HPV, Tdap, Monoclonal Antibodies/Biosimilars, Rotavirus vaccine and recombinant BCG vaccine will be manufactured here using the modern technology.

In view of its outstanding record in manufacture of vaccines and lifesaving biologicals and its commitment to quality control, the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai is pleased to honour the Serum Institute of India by conferring on it the Yashwantrao Chavan State Level Award 2021.

Mumbai
25th November 2021

Sharad Pawar
President
Yashwantrao Chavan Pratishthan,
Mumbai

यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठान, मुंबईचा विशेष उपक्रम

‘शरद पवार इनस्पायर फेलोशीप’ जर्नी फ्रॉम इनस्पेरीशन टू एक्सलन्स www.sharadpawarfellowship.com

आदरणीय शरदचंद्रजी पवार साहेब गेल्या साठ वर्षांहून अधिक काळ देशातील सामाजिक व राजकीय क्षेत्रामध्ये कार्यरत आहेत. आपल्या कार्यकाळात त्यांनी घेतलेले अनेक निर्णय सामाजिक विकासाच्या दृष्टीने दूरगामी परिणाम करणारे ठरले. शेतकरी व शेतीसाठी त्यांनी घेतलेल्या अनेक निर्णयांचा आजही जनतेला फायदा होत आहे. शेतीसह औद्योगिक विकास, सामाजिक न्याय, युवक-कल्याण, शिक्षण आणि महिलांचे सक्षमीकरण अशा विविध क्षेत्रांमध्ये पवार साहेबांनी केलेले कार्य क्रांतिकारी असून पुढील अनेक पिढ्यांसाठी मार्गदर्शक व प्रेरणादायी आहे.

आदरणीय पवार साहेबांच्या या कार्याला सलाम करण्यासाठी यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठान, मुंबई ‘शरद पवार इनस्पायर फेलोशीप’ ची घोषणा करित आहे. या सर्व फेलोशिपसाठी पवार पब्लिक चॅरिटेबल ट्रस्ट, मुंबई, अॅग्रीकल्चरल डेव्हलपमेंट ट्रस्ट, बारामती आणि एमकेसीएल फाऊंडेशन यांचे मोलाचे सहकार्य लाभले आहे. या फेलोशिपच्या माध्यमातून शेती, शिक्षण व साहित्य या तीन क्षेत्रात नवे काही करू पाहणाऱ्या, ध्येयाने झपाटलेल्या व त्यासाठी कष्ट करण्याची तयारी असणाऱ्या होतकरू गुणवंत तरुणांना प्रोत्साहन देण्यात येत आहे. यासह या तरुण-तरुणींना हक्काचे व्यासपीठ मिळावे. त्यांच्याकडून गुणवत्तापूर्ण असे काम काम व्हावे, मुलभूत संशोधनास वाव मिळावा, हा या फेलोशिपचा हेतू आहे. महाराष्ट्रपुढील आव्हानांची जाण असणाऱ्या तरुणाईला अशा प्रकारची महत्त्वपूर्ण संधी मिळाल्यास ती राष्ट्रनिर्मितीच्या कार्यात अतिशय महत्त्वाची भूमिका बजावेल असा विश्वास आम्हाला वाटतो.

‘शरद पवार इनस्पायर फेलोशीप’ ही

- शेती (Agriculture) ,
 - साहित्य (Literature) आणि
 - शिक्षण (Education) या तीन क्षेत्रांसाठी देणार आहेत.
- त्याचा तपशील पुढीलप्रमाणे -

१. ‘शरद पवार इनस्पायर फेलोशीप इन अॅग्रीकल्चर’

आदरणीय शरद पवार साहेबांनी कृषी क्षेत्राच्या विकासासाठी अतिशय महत्त्वपूर्ण काम केले आहे. त्यांची वैज्ञानिक दृष्टी आणि मार्गदर्शनामुळे भारतातील कृषी क्षेत्रामध्ये संशोधन व नाविन्यपूर्ण बाबींना आणखीन महत्त्व मिळाले. भारतीय कृषी संशोधन मंडळ (ICAR) सारख्या संस्था अधिक मजबूत झाल्या. परिणामी अन्नधान्याच्या आयातीवर अवलंबून असलेला भारत आज केवळ स्वयंपूर्णच नाही, तर कृषी उत्पादनांच्या सर्वात मोठ्या निर्यातदारांपैकी एक आहे.

भारत हा जगातील सर्वात तरुण देशांपैकी एक आहे, जेथे ग्रामीण तरुणांचा भारताच्या एकंदर तरुण लोकसंख्येत मोठा वाटा आहे. तथापि, अलिकडच्या वर्षात बेरोजगारीचे प्रमाण वाढत आहे. अलीकडील वेगवान तांत्रिक प्रगतीमुळे अन्न आणि कृषी क्षेत्रात त्यांच्यासोबत आली आहे. परंतु त्याच वेळी योग्य कौशल्य त्याच वेगाने न झाल्यास एक मोठे आव्हान उभे राहते. या संधीचा उपयोग करणे आणि या आव्हानांचा सामना करणे ही काळाची गरज आहे. ही फेलोशिप वर नमूद केलेल्या मुद्द्यांवर आधारित तयार केली गेली आहे. या फेलोशिपचे उद्दीष्ट हे कृषी क्षेत्रात उद्याचे नेतृत्व व बदल घडवून आणू शकणाऱ्या भारतातील तरुण-तरुणींना ओळखणे आहे. ही फेलोशिप अशा तरुण-तरुणींना प्रेरणा देऊन त्यांना नेतृत्वाकडे झेप घेण्यास सक्षम करेल. यासोबतच त्यांच्या नेतृत्वाच्या प्रवासात त्यांची समर्थ साथ-सोबत करेल. या फेलोशिपमध्ये स्त्री-पुरुष समानता व

समान संधी असेल. ही फेलोशिप महाराष्ट्रातील ८० तरुण-तरुणींना प्रत्येकी ४० च्या दोन बॅचमध्ये दिली जाईल. अंमलबजावणीच्या पहिल्या वर्षात फेलोशिपमध्ये हवामान अनुकूल शेती, शेतकऱ्यांचे उत्पन्न वाढवण्यासाठी उत्पादनवाढ, रासायनिक अवशेष मुक्त फळे आणि भाज्या आणि पिकांवर वन्य प्राण्यांचा हल्ला रोखण्यावर लक्ष केंद्रित केले जाईल. हे प्रमुख लक्ष्यित क्षेत्र प्रतिसाद आणि देशाच्या गरजेनुसार अपडेट केली जातील.

फेलोंना एक वर्षाच्या कालावधीसाठी ३० हजार रुपये मानधन मिळेल आणि त्याचबरोबर त्यांना गहन आणि सखोल मार्गदर्शक कार्यक्रम देखील मिळेल. फेलोंना 'अॅग्रीकल्चर डेव्हलपमेंट ट्रस्ट, बारामती' येथे २१ दिवसांच्या बूट कॅम्पमध्ये उपस्थित राहण्याची संधी मिळेल, ज्यात ते विविध आंतरराष्ट्रीय आणि राष्ट्रीय तज्ज्ञांकडून पारंपरिक कृषी पद्धती तसेच कृषी क्षेत्रात अत्याधुनिक तंत्रज्ञानाच्या वापराबद्दल जाणून घेतील. या २१ दिवसांच्या काळात फेलोंना कृषी क्षेत्रातील २१ प्रेरणादायी कथांची ओळख करून दिली जाईल. कृषी क्षेत्रामध्ये कृत्रिम बुद्धिमत्ता, क्वांटम कॉम्प्युटिंग, ब्लॉकचेन, थ्री डी प्रिंटिंग, अॅडव्हान्स फार्म अॅनिमल टेक्नॉलॉजी इत्यादी तंत्रज्ञानाच्या वापराबद्दल जाणून घेण्याची अनोखी संधी फेलोंना मिळेल. यासह फेलो स्मार्ट ध्येय विकसित करतील आणि त्यांच्या अंमलबजावणीसाठी काम करतील जे १२ महिन्यांच्या प्रवासाच्या शेवटी एका समर्पित डिझाइन शोकेसमध्ये प्रदर्शित केले जाईल.

जिज्ञासू, विषयातील रुची आणि परिणामकारक नेतृत्वगुण या निकषांवर या तरुण-तरुणींची निवड करण्यात येईल. त्यासाठी राज्यभरातून अर्ज मागविण्यात येत असून त्यातून शॉर्टलिस्ट केलेल्यांना मुलाखतीसाठी बोलाविण्यात येईल. त्यानंतर तज्ज्ञांची समिती त्यांच्या मुलाखती घेऊन त्यातील ८० जणांची फेलोशीपसाठी निवड होईल. या फेलोशीपची सुरुवात आदरणीय पवार साहेबांच्या वाढदिवशी म्हणजे १२ डिसेंबर रोजी होईल.

फेलोशीपची २०२१-२२ची रूपरेषा पुढीलप्रमाणे –

- अर्ज मागविण्याची तारीख – ८ ऑक्टोबर २०२१

- अर्ज स्वीकारण्याची अंतिम तारीख – १९ नोव्हेंबर २०२१
- अर्जांची छाननी करण्याची तारीख – २० नोव्हेंबर ते २५ नोव्हेंबर

- निवडीची घोषणा - १ डिसेंबर २०२१
- फेलोशीपची सुरुवात – १२ डिसेंबर २०२१ पासून

२. 'शरदचंद्र पवार इनस्पायर लिटररी फेलोशिप' (शरदचंद्र पवार साहित्य फेलोशीप)

आधुनिक महाराष्ट्राचे शिल्पकार स्व. यशवंतराव चव्हाण साहेब स्वतः एक उत्तम दर्जाचे साहित्यिक होते. याशिवाय त्यांनी दर्जेदार साहित्यनिर्मितीला चालना देऊन अभिरुचीसंपन्न समाजनिर्मितीसाठी केलेले प्रयत्न महत्त्वाचे आहेत. स्व. चव्हाण साहेबांनी घालून दिलेला वस्तुपाठ कायम ठेवत आदरणीय शरद पवारसाहेबांनी सातत्याने दर्जेदार साहित्यनिर्मितीला प्रोत्साहन देण्यासोबतच अनेक मराठी लेखकांना प्रेरित केले आहे. उत्तम साहित्य हे समाजाला दिशा दाखविण्याचे काम करते. समाजाला नैतिक मूल्यांचे अधिष्ठान देते. म्हणून अशा दर्जेदार साहित्यनिर्मितीला प्रोत्साहन देणे ही काळाची गरज आहे. मराठी साहित्यात विविध साहित्यप्रकारांमध्ये लिखाण करणारी अनेक तरुण मुले नवनवे प्रयोग करीत आहेत. साहित्यविश्वाच्या कक्षा रुंदाविण्यासाठी त्यांना प्रोत्साहित करण्याची आवश्यकता आहे. या भूमिकेतून 'शरद पवार इनस्पायर लिटररी फेलोशिप' सुरू करण्यात येत आहे.

या फेलोशिपच्या माध्यमातून युवा लेखकांसाठी आर्थिक सहाय्य तसेच पुस्तक प्रकाशनासाठी सहकार्य करण्यात येणार आहे. दर्जेदार लेखनासाठी योग्य मार्गदर्शनाची आवश्यकता असते. लेखनासंदर्भात नामवंत लेखकांचे मार्गदर्शन हे या फेलोशिपचे महत्त्वाचे वैशिष्ट्य असेल. महाराष्ट्रातील ३५ वर्षे किंवा त्याहून कमी वयाचे मराठी भाषक युवा लेखक/लेखिका या शिष्यवृत्तीसाठी संकेतस्थळावरून अर्ज करू शकणार आहेत. अर्जासोबत त्यांनी किमान ५०० शब्दांत लेखनविषयाची संकल्पना आणि नमुना लेखनाचे ३ हजार शब्दांचे प्रकरण सादर करायचे आहे. या फेलोशिपसाठी ललित (कादंबरी किंवा दीर्घकथा), नाटक, ललितेतर साहित्य (चरित्र,

सामाजिकशास्त्रे, लोकसाहित्य इ.), भाषांतर (इंग्रजी किंवा कोणत्याही भारतीय भाषेतून मराठीत) आणि विज्ञानसाहित्य (ललित/ललितेतर) यापैकी कोणत्याही एका प्रकारात लेखन करता येईल. दिलेल्या मुदतीत आलेल्या प्रस्तावांची छाननी करून निवड समिती दर वर्षी दहा लेखकांची निवड करणार असून यामध्ये लेखकांना समान संधी देण्यात येणार आहे. फेलोशिप जाहीर झालेल्या युवा लेखकांना पुस्तक लिहून पूर्ण करण्यासाठी एका वर्षाची मुदत असेल. या काळात तीन वेळा लेखकांसाठी संवाद/मार्गदर्शन सत्रे भरवली जातील. त्यात त्यांच्या लेखनप्रक्रियेतल्या समस्या जाणून घेऊन आवश्यक ते मार्गदर्शन व सहकार्य केले जाईल. गरज पडल्यास लेखकाला स्वतंत्र मार्गदर्शक नेमून दिला जाईल. शरदचंद्र पवार साहित्य पाठ्यवृत्तीद्वारे भविष्यातील दर्जेदार लेखक निर्माण व्हावेत यासाठी हे प्रयत्न असतील.

पहिली फेलोशिप १२ डिसेंबर २०२१ रोजी समारंभपूर्वक प्रदान केली जाणार असून तिची मुदत ११ डिसेंबर २०२२ पर्यंत असेल.

फेलोशिपची प्रस्तावित रक्कम प्रती लेखक - रु. एक लाख	
लेखन-अनुदान	- रु. ५०,०००/-
लेखकाचा प्रवास/निवास खर्च	- रु. २०,०००/-
लेखकाच्या मार्गदर्शकाचे	
मानधन व प्रवासखर्च	- रु. ३०,०००/-
याशिवाय पुस्तक प्रकाशनासाठी	
अर्थसहाय्य म्हणून अतिरिक्त	- रु. २५,०००/-

शेती व साहित्य या दोन्ही फेलोशिपची २०२१-२२ची रूपरेषा पुढीलप्रमाणे -

- अर्ज मागविण्याची तारीख - ८ ऑक्टोबर २०२१
- अर्ज स्वीकारण्याची अंतीम तारीख - १९ नोव्हेंबर २०२१
- अर्जांची छाननी करण्याची तारीख - २० नोव्हेंबर ते २५ नोव्हेंबर
- निवडीची घोषणा - १ डिसेंबर २०२१
- फेलोशिपची सुरुवात - १२ डिसेंबर २०२१ पासून

३. 'शरद पवार इनस्पायर फेलोशीप इन एज्युकेशन'

महात्मा जोतिराव फुले आणि क्रांतिज्योती सावित्रीबाई फुले यांनी समाजातील सर्वांसाठी लिंग,वंश,जात आदी भेदांपासून विरहीत अशी शिक्षणाची सुरुवात केली. शिक्षणाची ही गंगा तळागाळातील प्रत्येकापर्यंत पोहोचविण्यासाठी कर्मवीर भाऊराव पाटील, डॉ. पंजाबराव देशमुख अशा अनेक महान व्यक्तीमत्वांनी आयुष्य वेचले. त्यांच्या या कार्यामुळे शिक्षणाच्या क्षेत्रात महाराष्ट्राने मोठी प्रगती केली आहे. नवमहाराष्ट्राचे शिल्पकार यशवंतराव चव्हाण यांनी अशा व्यक्ती, संस्था यांच्या कार्याला सर्वार्थाने बळ दिले. आदरणीय शरद पवार साहेबांनी या महान व्यक्तीमत्वांच्या कार्याचा वसा हाती घेत राज्यातील वाड्या-वस्त्यांवर शिक्षण पोहोचविण्यासाठी प्रयत्न केले. या क्षेत्रातील त्यांचे हे योगदान अतिशय महत्त्वपूर्ण आहे. त्याला सलाम करण्यासाठी दर्जेदार आणि प्रभावी शिक्षण व प्रशिक्षणाच्या सहाय्याने भावी पिढ्या घडविणाऱ्या शिक्षकांसाठी ही फेलोशीप देण्यात येणार आहे. अद्ययावत तंत्रज्ञानाचा वापर व प्रयोगांच्या आधारे विद्यार्थ्यांच्या विविध प्रकारच्या बुद्धिमत्ता विकसित करून शिक्षणक्षेत्रास नव्या युगातील आव्हानांसाठी सज्ज करण्याची इच्छा असणाऱ्या शिक्षकांना अधिक बळ देणे हा या फेलोशीपचा उद्देश आहे.

विज्ञान-तंत्रज्ञान, क्रीडा, सांस्कृतिक अशा विविध क्षेत्रांत नाविन्यपूर्ण उपक्रम साकारून विद्यार्थ्यांना शिक्षित, प्रशिक्षित व प्रोत्साहित करणाऱ्या उपक्रमांशील अशा २० शिक्षकांना ती प्रदान करण्यात येणार आहे.

या फेलोशीपची घोषणा आदरणीय शरदचंद्रजी पवार साहेबांच्या वाढदिवशी म्हणजे दि. १२ डिसेंबर रोजी करण्यात येणार आहे. या फेलोशीपसाठी अर्ज मागविण्याची प्रक्रिया ३ जानेवारी २०२२ पासून सुरु होईल.

या सर्व फेलोशिपसाठीचा अर्ज www.sharadpawarfellowship.com या वेबसाईटवर उपलब्ध असून इच्छुकांकडून यावर विहित मुदतीत अर्ज मागविले आहेत. उमेदवार निवडीची सर्व प्रक्रिया वेबसाईटच्या माध्यमातून पार पडणार आहे.

विभागीय केंद्र, नागपूर

‘वीरशैव धर्मपंथातील स्त्री-साहित्य’ - प्रकाशन सोहळा

यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठान विभागीय केंद्र, नागपूरच्या वतीने संत गाडगे महाराज महाविद्यालयाचे मराठी विभागप्रमुख व प्रसिध्द साहित्यिक प्रा.डॉ. उल्हास मोगलेवार यांच्या ‘वीरशैव धर्मपंथातील स्त्री-साहित्य’ या ग्रंथाचा प्रकाशन सोहळा रविवार, ७ फेब्रुवारी, २०२१ रोजी सायंकाळी ४.३० वाजता आयोजित करण्यात आला. या ग्रंथाचे प्रकाशन कवि कलिदास संस्कृत विद्यापीठाचे माजी कुलगुरु डॉ. पंकज चांदे यांच्या शुभहस्ते करण्यात आले. कार्यक्रमाच्या अध्यक्षस्थानी यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठान विभागीय केंद्र, नागपूरचे अध्यक्ष डॉ. गिरीश गांधी होते. याप्रसंगी राष्ट्रसंत तुकडोजी महाराज नागपूर विद्यापीठाचे माजी मराठी विभागप्रमुख डॉ. शैलेंद्र लेंडे व साहित्यिक प्रा. विजयाताई मारोतकर प्रमुख अतिथी म्हणून उपस्थित होते. कार्यक्रमाचे सूत्रसंचालन श्री. अनिल ईदाणे यांनी केले. प्रास्ताविक डॉ. सागर स्वादीवाला यांनी तर समारोप डॉ. अभय महांकाळ यांनी केला.

यशवंतराव चव्हाण यांची १०८ वी जयंती

आधुनिक महाराष्ट्राचे शिल्पकार व संयुक्त महाराष्ट्राचे पहिले मुख्यमंत्री स्व. यशवंतराव चव्हाण यांच्या १०८ व्या जयंतीचा

कार्यक्रम यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठान विभागीय केंद्र, नागपूरच्या वतीने शुक्रवार दि. १२ मार्च, २०२१ रोजी आयोजित करण्यात आला. याप्रसंगी नागपूर जिल्हयातील प्रगत शेतकरी श्री. धीरज जुनघरे कार्यक्रमाच्या अध्यक्षस्थानी होते. कार्यक्रमाचे प्रास्ताविक विभागीय केंद्राचे अध्यक्ष गिरीश गांधी यांनी केले. या प्रसंगीसर्वश्री समीर सरफ, डॉ. सागर स्वादीवाला, डॉ. प्रदीप विटाळकर, सुश्री अरुणा सबाने. श्री. सुशिल फतेपुरीया, श्री संदेश सिंगलकर, निलेश खांडेकर, इत्यादी उपस्थिती होते. सूत्रसंचालन सौ. दंडिगे-घिया यांनी केले. कार्यक्रमाचा समारोप श्री. अनिल इंदने यांनी केला.

‘चार्वाक’ या विषयावर व्याख्यान

यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठान विभागीय केंद्र, नागपूरच्या वतीने सुप्रसिध्द वक्ते, साहित्यिक व विचारवंत मा.प्रा.सुरेश द्वादशीवार यांचे रविवारी २० जून २०२१ रोजी चार्वाक या विषयावर व्याख्यानाचे आयोजन करण्यात आले. याप्रसंगी चव्हाण प्रतिष्ठान विभागीय केंद्र, नागपूरचे अध्यक्ष डॉ.गिरीश गांधी प्रमुख अतिथी म्हणून उपस्थित होते. कार्यक्रमाचे सूत्रसंचालन सौ. रेखा दंडिगे-घिया यांनी केले व कार्यक्रमाचा समारोप श्री. बाळकुळकर्णी यांनी केला.

“

रोजगाराची संधी उपलब्ध करून देताना एक पथ्य जरूर पाळले पाहिजे, की त्या गावातील ज्या घरात मिळवता कोणी नसेल, अशा घरातील तरुणाला अनुक्रमाने ही संधी दिली जाईल याकडे जागरूकपणे लक्ष ठेवले पाहिजे, अशी संधी देताना जात, पोटजात, रक्ताचे नाते असा विचारसुद्धा करता कामा नये. ग्रामीण भागात काय किंवा नागरी विभागात काय गरिबी ही अमुकच एक जातीपुरती मर्यादित नाही. या देशात साठ टक्के जनता दारिद्र्य रेषेखाली आहे, अशी आकडेवारी जेव्हा आपण उद्रधृत करतो, त्याचा अर्थच हा की, गरिबीला जात, पोटजात, धर्म-पंथ असे काही नसते.

- यशवंतराव चव्हाण

”

विभागीय केंद्र, नाशिक

अभिवाचन

महाराष्ट्राचे थोर शिल्पकार स्व. यशवंतराव चव्हाण यांच्या १०८व्या जयंतीच्या पूर्वसंध्येला ख्यातनाम लेखिका दुर्गा भागवत व अरूणा ढेरे यांच्या 'ऋतुचक्र' व 'रूपोत्सव' या पुस्तकातील निवडक लेखांचे अभिवाचन करण्यात आले. 'ऋतुस्पर्श' या शीर्षकाने संपन्न झालेल्या या कार्यक्रमात अपर्णा क्षेमकल्याणी व अभिनेत्री सई मोने-पाटील यांनी अभिवाचन केले.

यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठान मुंबई, विभागीय केंद्र नाशिक, विश्वास को-ऑप. बँक लि., नाशिक, सारस्वत बँक, विश्वास ज्ञानप्रबोधिनी अँड रिसर्च इन्स्टिट्यूट, नाशिक, व विश्वास ९०.८ कम्युनिटी रेडिओ यांच्या संयुक्त विद्यमाने हा कार्यक्रम संपन्न झाला.

ऋतु आणि जीवन व्यवहार यांचा अनोखा संबंध आहे. जगण्यातील आनंद, उत्सव हे ऋतुंशी निगडीत आहेत. त्यातून सर्जनाची जाणीव निर्माण होते. या सूत्राचा वेध घेणारी ही अभिजात पुस्तके अनेक वर्षे रसिकांनी जपली आहेत.

कार्यक्रमाचे स्वागत व प्रास्ताविक प्रतिष्ठानचे नाशिक केंद्राचे कार्याध्यक्ष विश्वास ठाकूर यांनी केले. ते म्हणाले, की ऋतु आणि जीवन व्यवहार यांचा अनोखा संबंध आहे. जगण्यातील आनंद, उत्सव हे ऋतुंशी निगडीत आहेत. त्यातून सर्जनाची जाणीवनिर्मिती होते.

'यशस्विनी सामाजिक अभियान' तर्फे

कोविड-१९ मुळे बदललेल्या महिलांच्या मानसिक, शारीरिक बदलांबरोबरच सामाजिक वास्तवाचा, कौटुंबिक व्यवस्थेचा वेबिनारमधून अभ्यासपूर्ण वेध

मा. खासदार सुप्रियाताई सुळे यांच्या वाढदिवसाचे औचित्य साधून कोविड-१९ मुळे निर्माण झालेल्या 'महिलांच्या शारीरिक, मानसिक व्यथा, समस्या' या विषयांवर वेबिनारचे आयोजन करण्यात आले होते.

वेबिनारप्रसंगी स्वागत व प्रास्ताविक करताना निमंत्रक व

'यशस्विनी सामाजिक अभियान' चे संचालक विश्वास ठाकूर म्हणाले की, कोविड-१९ मुळे गंभीर प्रश्न निर्माण होत आहेत. त्यातून कौटुंबिक पातळीवरील महिलांच्या मानसिकतेचा प्रश्न निर्माण झाला आहे. त्याचा परिणाम पूर्ण कुटुंबावर होतो. सामाजिक प्रश्नांचा या दृष्टीने विचार करणे गरजेचे आहे. याच जाणिवेतून या वेबिनारचे आयोजन करण्यात आले.

यशस्विनी सामाजिक अभियानच्या मुख्य समन्वयक अँड. उषाताई दराडे म्हणाल्या की, रोजंदारीवर काम करणाऱ्या ग्रामीण भागातील महिलांचे आर्थिक प्रश्न निर्माण झाले आहेत.

यशस्विनी सामाजिक अभियानच्या मुख्य निरीक्षक सुरेखाताई ठाकरे म्हणाल्या की, महिलांनी जागरूक राहून मनाचे खंबीर राहून या संकटाला सामोरे जावे. काळ कितीही कठीण असला तरी मनाचे धैर्य या काळात उपयुक्त ठरेल. त्यासाठी वैचारिक समतोल राखावा.

देशदूत व देशदूत टाईम्सच्या तसेच समुपदेशक डॉ. वैशाली बालाजीवाले म्हणाल्या, कोविडने आपल्याला आत डोकावून पहायला शिकवलं, आपल्या असण्याचा शोध घ्यायला शिकवलं, व्यक्ती म्हणून जबाबदारी घ्यायला शिकवलं. आपल्याला स्वतःच आयुष्य निश्चित करता आलं पाहिजे. ताण-तणावातून कुटुंबाला महिलांनी सावरलं आहे, त्या खंबीर आधार बनल्या आहेत, हेही महत्त्वाचे आहे.

सुप्रसिद्ध स्त्रीरोग तज्ञ डॉ. चंद्रकांत संकलेचा म्हणाले, महिला कुटुंबासाठी अहोरात्र झटत असत. त्यामुळे तिचं आरोग्याकडे नकळत दुर्लक्ष होतं आणि त्याचे परिणाम कुटुंबावर होतात. यासाठी महिलांचं आरोग्याविषयी प्रबोधन झालं पाहिजे. सुप्रसिद्ध मानसोपचार तज्ञ डॉ. मृणाल भारद्वाज म्हणाल्या, मानसिक चिंता, भीती, असुरक्षितता यांची प्रखर जाणीव कोविडमुळे झाली. पुरुष व महिला यांच्यामधील तणावही समोर आला. मानसिक पातळीवर घुसमट झाली. कुटुंबाच्या आहार, आरोग्य यां बाबींवरही महिला लढत आहेत.

दैनिक दिव्य मराठीच्या, दिप्ती राऊत म्हणाल्या, असंघटित महिलांना कोविडमुळे आर्थिक तणावाला सामोरे जावे लागत

आहे. त्यामुळे त्याचे पडसाद त्यांच्या आरोग्यावर दिसत आहेत. कोविडमुळे समाजात आर्थिक विषमतेची मोठी दरी निर्माण झाली आहे. त्यातून तावून सुलाखून महिला धैर्याने बाहेर येत आहेत.

वेबिनारचे सूत्रसंचलन लेखिका अपर्णा क्षेमकल्याणी यांनी केले. त्या म्हणाल्या की, महिलांचे जगणे हे सोशिकता, कष्ट, मेहनतीने व्यापलेले आहे. त्याला ती कुठलीही तक्रार न करता सामोरी जात आहे.

लोकसंवाद

मराठी रंगभूमीचे केंद्र खऱ्या अर्थाने मुंबई पुण्यापासून सरकत असून ग्रामीण भागात अनेक ऊर्जा असलेले रंगकर्मी वैविध्यपूर्ण अविष्कार सादर करत आहेत. त्यातून रंगभूमीच्या कक्षा निश्चितच रुंदावण्यास मदत होत आहे. ग्रामीण वास्तवाला आधुनिक नजरेतून बघण्याची जाणीव निर्माण होत आहे. हे जगण्यातल्या प्रश्नांचे खऱ्या अर्थाने नाट्यतंत्र विकसित होत आहे, असे प्रतिपादन सुप्रसिद्ध नाट्यदिग्दर्शक व अभिनेते गिरीश पतके यांनी केले.

कोविड-१९च्या काळात नाटकाच्या सादरीकरणविषयी अभिवाचनाचे अनेक प्रयोग तंत्रज्ञानाच्या माध्यमातून झाले. पण नाटक ही समूह कला असल्याने व नाटकाचा खेळ हा जिवंत अनुभूती देतो; त्यामुळे नाटकाचा अनुभव रसिकांपर्यंत पोहोचू शकला नाही, हे तितकेच खरे आहे. एकांकिका स्पर्धातून गुणी कलावंतांना हेरून त्यांना प्रशिक्षण देणे, थिएटर टूल्स विकसित करत बाल रंगभूमी, शालेय रंगभूमी यावर गांभीर्याने काम होणे गरजेचे आहे. रेपेटरी निर्माण करणे व रसिकांमध्ये नाट्य जाणीव, अभिरूची विकसित करण्यासाठी नाटक त्यांच्यामार्फत नेणे तितकेच महत्त्वाचे आहे तसेच तालुका पातळीवर, जिल्हा पातळीवर नाट्यगृहे निर्माण करण्याची गरज अशा अनेक महत्त्वपूर्ण बाबींचा श्री. पतके यांनी अभ्यासपूर्ण वेध घेतला. प्रतिष्ठानचे कार्याध्यक्ष श्री. विश्वास ठाकूर म्हणाले की, समाजात आजूबाजूला जे प्रश्न आहेत, त्यावर विचारमंथन व्हावे, त्याची चिकित्सा व्हावी, हा लोकसंवाद उपक्रमाचा उद्देश आहे.

‘स्वातंत्र्याची पंचाहत्तरी’ : व्याख्यान

युवा पिढीने आजच्या आधुनिक युगात माहिती-तंत्रज्ञानाच्या क्षेत्रात मोठी झेप घेतली असून दबदबा निर्माण केला आहे. जग बदलण्याच्या प्रक्रियेत ते मोठे योगदान देत आहेत, ही समाजासाठी मोठी उपलब्धी असून येणारा काळ हा घुसळणीचा, स्थित्यंतराचा आहे. त्यासाठी स्वतःला सिद्ध करण्याबरोबरच समाजातील मुलभूत पारंपारिक प्रश्नांच्या तळाशी जाऊन बदल घडविण्यासाठी युवकांनी आपल्या उर्जेचा वापर करावा. विज्ञानवादी दृष्टीकोन रूजवणे, लोकशाहीच्या बळकटीसाठी प्रयत्न, जाती व्यवस्था निर्मूलन, स्त्री-पुरुष समानता, अभिव्यक्ती स्वातंत्र्य या प्रश्नांसाठी नव्या विचारांतून काम करणे गरजेचे आहे. त्यातून नवसमाजाचे स्वप्न प्रत्यक्षात येण्यास वेळ लागणार नाही. उज्वल भारताच्या भविष्याचे स्वप्न त्यातूनच प्रत्यक्षात येईल. असे प्रतिपादन नवमहाराष्ट्र युवा अभियानाचे मानद व्यवस्थापक व ज्येष्ठ विचारवंत दत्ता बाळसराफ यांनी केले. स्वातंत्र्य दिनाच्या पूर्वसंध्येला त्यांचे ‘स्वातंत्र्याची पंचाहत्तरी’ या विषयावर ऑनलाईन व्याख्यान आयोजित करण्यात आले होते.

ते पुढे म्हणाले जागति कीकरणांमुळे भारतीय समाजात आमूलाग्र बदल घडले आहेत, त्याचे परिणाम आज आपल्याला जाणवत आहेत. स्वातंत्र्य चळवळ आणि स्वातंत्र्यलढा, यातून समाज बदलाची प्रक्रिया वेगाने सुरू झाली. सामाजिक, राजकीय, वैचारिक स्थित्यंतरे झाली. अनेक रुढी, परंपरा बंद झाल्या. समाजाला वेगळी दिशा मिळाली. परिवर्तन, नव्या बदलांची ही नांदी होती. यातून आपण सर्वांनी बोध घेण्याची गरज आहे. स्वातंत्र्यापूर्वीचा काळ स्वातंत्र्य सैनिकांचे देशासाठी बलिदान व त्यातून समोर आलेल्या भारताचं अखंडत्व याचा त्यांनी अभ्यासपूर्ण वेध घेतला.

यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठान, मुंबई विभागीय केंद्र नाशिकचे कार्याध्यक्ष व नवमहाराष्ट्र युवा अभियानचे सहसंयोजक विश्वास ठाकूर प्रास्ताविक करताना म्हणाले की, भारताने आज सर्वच क्षेत्रात उत्तुंग झेप घेतली आहे. त्यात युवकांनी आपले कर्तृत्व सिद्ध केले आहे. आधुनिकतेच्या पुढील वाटचालीसाठी युवकांशील क्षमतांचा विकास होण्यासाठी, त्यांना अवकाश प्राप्त

करून देण्यासाठी त्यांच्यापर्यंत प्रेरणादायी विचार पोहोचणे महत्त्वाचे आहे.

सदर कार्यक्रमासाठी भूषण काळे, वेदांशू पाटील, ज्ञानेश्वर शिरसाठ, गणेश ढगे, वैभव गांगुर्डे, सुदर्शन हिंगमिरे यांनी परिश्रम घेतले.

शिक्षणकट्टा

प्रतिष्ठानच्या शिक्षणकट्टा उपक्रमांतर्गत 'कोविड-१९ नंतरचे शिक्षण आणि नवे शैक्षणिक धोरण' या विषयावर शिक्षणतज्ञ मा. श्री. सचिन उषा विलास जोशी यांच्या ऑनलाईन व्याख्यानाचे आयोजन केले होते.

“

देशाच्या आर्थिक प्रगतीचे तत्त्व आपण स्वीकारले आहे. त्या तत्त्वाचा आपल्याला त्याग करता येणार नाही. ज्या दिवशी ह्या तत्त्वाचा आपण त्या करू, त्या दिवशी देशाच्या संरक्षणाच्या प्रश्नांची धुळधाण होईल हे आपण नक्की समजा. माझ्या या सगळ्या म्हणण्याचा सारांश असा की, देशाची अंतर्गत नीती, परराष्ट्रनीती आणि देशाची संरक्षणनीती ही परस्परावलंबी असतात. एवढेच नव्हे तर राष्ट्रीय नीतीच्या एकाच सूत्राची ही वेगवेगळी रूपे असतात. कुठल्याही देशाची संरक्षणाची अलग, परराष्ट्रनीती अलग आणि अंतर्गत आर्थिक नीती अलग अशी परिस्थिती निर्माण झाली म्हणजे त्या देशाचे भवितव्य धोक्यात येते.

- यशवंतराव चव्हाण

”

विभागीय केंद्र, औरंगाबाद

पर्यटन प्रशिक्षण कार्यक्रम -

औरंगाबाद शहराची सांस्कृतिक ओळख बनलेला वेरूळ महोत्सव मागील चार वर्षांपासून काही कारणांमुळे होत नव्हता. या वर्षी मात्र हा महोत्सव होणार असून तसा प्रस्ताव शासनाकडे सादर करण्यात आल्याची माहिती पर्यटन संचालनालयाच्या औरंगाबाद विभागाचे उपसंचालक डॉ. श्रीमंत हरकर यांनी दिली.

यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठान, मुंबई, विभागीय केंद्र औरंगाबाद, एमजीएम आणि टुरिझम डेव्हलपमेंट फाउंडेशनच्या वतीने एमजीएम कॅम्पसमधील आइन्स्टाईन सभागृहात शनिवारी आयोजित कार्यक्रमात ते बोलत होते. यावेळी कृषी पर्यटन प्रशिक्षक मनोज हडवळे, औरंगाबाद टुरिझम डेव्हलपमेंट फाउंडेशनचे जयवंतसिंग राजपूत यांची प्रमुख उपस्थिती होती. मराठवाड्यात जागतिक दर्जाची अनेक पर्यटनस्थळे आहेत. तसेच कृषी पर्यटनासाठीही खूप मोठा वाव आहे. मात्र, प्रयत्न कमी पडतात. आता शासनाने स्वतंत्र कृषी पर्यटन धोरण तयार केले आहे, त्यामुळे सामान्य शेतकऱ्यालाही पर्यटन व्यवसाय करता येईल. मार्चपर्यंत मराठवाड्यात १०० कृषी पर्यटन केंद्रे तयार होतील. त्यापैकी ५० केंद्रांना प्रमाणपत्रही दिले जाईल.

केंद्र शासनाच्या 'प्रसाद' आणि 'स्वदेश दर्शन' योजनेअंतर्गत जिल्ह्यातील पर्यटन स्थळांसाठी अनेक योजना आखल्या आहेत. बीबी का मकबरा, देवगिरी किल्ला, घृष्णेश्वर मंदिर आणि वेरूळ लेणी येथे जागतिक दर्जाचा लेझर शो तयार करण्यात येणार आहे. याशिवाय माहूर, औंढा नागनाथ, अंबाजोगाई येथे स्वतंत्र पर्यटन विकास आराखडा तयार होईल. औरंगाबाद जिल्ह्यात साहसी पर्यटनासाठी स्वतंत्र १३ ठिकाणे विकसित करण्यात येतील. मराठवाड्यात २९ ट्रेक पॉइंट असतील. औरंगाबाद, खुलताबाद, कन्नड, पैठण या भागातील पर्यटनाच्या विकासासाठी स्वतंत्र बजेट सादर करण्यात येणार असल्याचे हरकर यांनी सांगितले.

अर्जिठ्यासाठी स्वतंत्र महोत्सव

अर्जिठा लेणी एका इंग्रज अधिकाऱ्याला सापडली, त्या घटनेला या वर्षी २०० वर्षे पूर्ण झाली. यानिमित्ताने अर्जिठ्यात

मोठा महोत्सव घेण्याचे नियोजन आहे. अर्जिठा आणि वेरूळ या ठिकाणी असलेले अभ्यागत केंद्रही पुन्हा सुरळीत सुरू होणार आहे. औरंगाबाद शहराच्या स्थापनेलाही ४०० वर्षे झाली. या निमित्ताने शहराचे चतुःशताब्दी वर्ष साजरे करावे, अशी इतिहासप्रेमींकडून मागणी होत असल्याचे हरकर म्हणाले.

कार्यक्रमासाठी यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठान, मुंबई विभागीय केंद्र औरंगाबादचे नीलेश राऊत, सुबोध जाधव, सुहास तेंडुलकर, उदय भोसले, कृष्णा थोरे, प्रदीप खडके, रायभान शिसोदे, दत्ता मदगे, आदींनी परिश्रम घेतले. सूत्रसंचालन कुणाल लोखंडे, तर आभार काकासाहेब सुकासे यांनी मानले.

गझल इलाही -

हवेत मंद गारवा, इलाही जमादारांच्या सुरेख सुरांच्या वेणीत गुंफलेल्या गझला, सोबतीला बासरीची 'दर्द' भरी शीळ आणि भावार्थाची झुळुक काळजाला स्पशून गेली अन् स्वरांचे कारंजे उडाले.

निमित्त होते ज्येष्ठ मराठी गझलकार इलाही जमादार यांच्या स्मृतिप्रित्यर्थ 'गझल इलाही' कार्यक्रमाचे. यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठान, विभागीय केंद्र औरंगाबाद, महात्मा गांधी मिशन, बशर नवाज गझल मंच, ध्यास गझल साहित्य समूह व बझ्म-ए-बशर व्हाट्सअप ग्रुप या संस्थांच्या संयुक्त विद्यमाने या रंगतदार कार्यक्रमाला बहर आली.

'हरीणीच्या काळजात बाण घुसल्यानंतर दुखा:चा पहिला शब्द जो बाहेर निघतो तो म्हणजे गझल', अशा चपखल व समर्पक शब्दात गझलचे वर्णन करून महेश अर्चितलवार यांनी रसपूर्ण निवेदन केले. 'अंदाज आरशाचा' या गझलेने रसिकांच्या काळजात खोलवर जखमा केल्या. त्यानंतर 'घर वाळूचे' या गझलेने रसिकांना तृप्त केले. 'अनंत मरणे मरणाऱ्याला 'जगावयाचे भय' कसले?' यासह एक ओळ उर्दू व एक मराठी असा प्रयोग करून तयार केलेल्या शेर, गझल व मुक्तकांचेही वाचन झाले.

“माझ्या माथी सदैव आहे
भळभळणारे एकाकीपण
वाटावरती राख चितेची
सावडणारे एकाकीपण”

जीवन व्यतीत करताना, एकाकीपण आल्यानंतरही गझलांच्या कल्लोळातच रममाण होणारे इलाही यांच्या गझलेचे वाचन होताना त्यांच्या वाटेला आलेल्या दुखाःची जाणीवही झाली. ‘हा नाव गाव माझे, बदलून पाहिले मी अन मुखवटे हजारो चढवून पाहिले मी’, यासह ‘शब्दानेही टाळ मला पण नजरेने कुरवाळ मला’ अन् शेवटी “सोडेन प्राण जेव्हा हे एक पथ्य पाळा मी खेळलो जिथे त्या मातीवरीच जाळा”

हे जीवनाचे सार सांगणारा सूक्ष्म शेर वाचला गेला, तेव्हा अंगावर शहारा आला. सुरूवातीला इलाही जमादार यांना श्रद्धांजली वाहण्यात आली. त्यानंतर प्रसिद्ध गझल गायक प्रा. राहुलदेव कदम यांनी त्यांच्या खास अंदाजात ‘अंदाज आरशाचा’ या प्रसिद्ध गझलेसह विविध गझला गायल्या. त्यांना तबल्याबर जीवन कुळकर्णी व हार्मोनियम वर शांतीभूषण चारठाणकर यांनी साथसंगत केली. प्रा. ज्योती स्वामी, धम्मपाल जाधव, महेश देशमुख, गिरीश जोशी, ध.सु. जाधव यांनी इलाही जमादार यांच्या गझलांचे वाचन केले. या कार्यक्रमाला एमजीएमचे कुलपती अंकुशराव कदम, नीलेश राऊत, सुबोध जाधव, डॉ. संदीप सिसोदे, सुहास तेंडुलकर, गणेश घुले आदींची उपस्थिती होती.

चित्रपट चावडीत ‘गुड बाय लेनिन!’

चित्रपट चावडी उपक्रमांतर्गत शनिवार, दि. २० फेब्रुवारी २०२१ रोजी, सायं ६ वाजता ‘गुड बाय लेनिन!’ हा जर्मन चित्रपट व्ही. शांताराम प्रेक्षागृह, एमजीएम फिल्म आर्ट स्कूल, एमजीएम पत्रकारीता महाविद्यालय, औरंगाबाद येथे दाखविण्यात आला.

‘गुड बाय लेनिन’ ही जो वुल्फगॅंग बेकर यांनी २००३ साठी दिग्दर्शित केलेली जर्मन ट्रॅजिकॉमेडी फिल्म आहे. डॅनियल

ब्रॅहल, कॅटरिन सा, चुल्पन खमाटोवा आणि मारिया सायमन या कलाकारांच्या चित्रपटात मुख्य भूमिका आहेत. ही कथा पूर्व जर्मनीतील एका कुटुंबाची आहे; आठ महिन्यांनंतर जेव्हा तीजागृत झाली, तेव्हा तिचा मुलगा (ब्रहल) बर्लिनची भिंत पडणे आणि साम्यवादाच्या अस्तित्वाचा हाल लपवून ठेवून जीवघेण्या धक्क्यापासून बचाव करण्याचा प्रयत्न करतो. चित्रपटास सर्वोत्कृष्ट चित्रपटाचा युरोपियन फिल्म पुरस्कार आणि सर्वोत्कृष्ट वैशिष्ट्य चित्रपटासाठी जर्मन चित्रपट पुरस्कार यासह असंख्य सन्मान प्राप्त झाले आहेत.

चित्रपटास ज्येष्ठ नागरिक, विद्यार्थी आणि पत्रकार मोठ्या संख्येने उपस्थित होते. यावेळी डॉ. रेखा शेळके, सुहास तेंडुलकर, एमजीएम फिल्म आर्ट विभाग प्रमुख शिव कदम, सुबोध जाधव, महेश अर्चितलवार आदींची उपस्थिती होती.

‘कथाघेरा’ अभिवाचन उपक्रमाचा शुभारंभ

कविश्रेष्ठ कुसुमाग्रज जयंती, मराठी भाषा दिनानिमित्त ‘कथा घेरा’ मासिक अभिवाचन उपक्रम शनिवार, दि. २७ फेब्रुवारी २०२१, सायंकाळी ६ वाजता फेसबुक पेजवर ऑनलाइन घेण्यात आला. यामध्ये कथा: मुटके आन् बुटके, कथाकार - बब्रुवान रुद्रकंठावार, अभिवाचन : योगेश इरतकर, कथा - दोन जगातला कवी, कथाकार - बालाजी सुतार, अभिवाचन - नीना निकाळजे, कथा - पाषाणचित्र, कथाकार - रेखा बैजल, अभिवाचन - प्रा. ज्योती स्वामी यांनी अभिवाचन केले.

‘विरंगुळा’ व ‘विदेश दर्शन’ चे अभिवाचन..

आधुनिक महाराष्ट्राचे शिल्पकार आदरणीय यशवंतराव चव्हाण साहेबांच्या १०८ व्या जयंतीनिमित्त आयोजित ‘कथाघेरा’ मासिक अभिवाचन उपक्रम शुक्रवार, १२ मार्च २०२१, रात्री ९ वाजता फेसबुक पेजवर लाइव्ह (facebook.com/ycp100) घेण्यात आला. यामध्ये ‘विरंगुळा’ व ‘विदेश दर्शन’ या पुस्तकांमधील निवड पत्रांचे अभिवाचन शिव कदम, महेश अर्चितलवार, दीपक पवार व देवाशीष शेडगे यांनी केले. सकाळी आठ वाजता मराठवाडा साहित्य परिषद येथील आदरणीय चव्हाण साहेब यांच्या पुतळ्यास पुष्पहार अर्पण करून अभिवादन करण्यात आले.

यावेळी विभागीय केंद्र औरंगाबादचे सुबोध जाधव, गणेश घुले, राजेंद्र वाळके, उदय भोसले, ज्ञानेश बोद्रे, मनोज आदमाने, बाळू कुलकर्णी आदी मान्यवर उपस्थित होते. सर्व मान्यवरांनी साहित्य परिषद येथे असलेल्या आदरणीय यशवंतराव चव्हाण यांच्या रेखाचित्र प्रदर्शनास भेट देऊन त्यांच्या कार्याला उजाळा दिला.

रक्तदान शिबिरात ११५ जणांनी केले रक्तदान

महाराष्ट्रात सध्या रक्ताचा तुटवडा जाणवत आहे. या पार्श्वभूमीवर यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठान, मुंबई, विभागीय केंद्र औरंगाबाद, प्रयास युथ फाऊंडेशन यांच्यावतीने व श्री गजानन महाराज संस्थान, औरंगाबाद यांच्या विशेष सहकार्याने रक्तदान शिबीर आयोजित करण्यात आले होते. शिबिरात ११५ जणांनी रक्तदान केले.

शासकीय रक्तपेढी (घाटी रुग्णालय) औरंगाबाद यांनी रक्तसंकलन केले. रक्तदान केलेल्या प्रत्येकाला यावेळी भेट म्हणून झाडाचे रोप देण्यात आले. शिबीर यशस्वीततेसाठी प्रतिष्ठानचे विभागीय सचिव नीलेश राऊत, संस्थानचे विश्वस्त डॉ. प्रवीण वक्तो, सुहास तेंडुलकर, प्रयासचे रवी चौधरी, शासकीय रक्तपेढीच्या सुनीता बनकर, सुबोध जाधव, मंगेश निरंतर, ज्ञानेश बोद्रे, उल्हास बाबरे, पल्लवी मुथा, शिल्पा बाबरे, सचिन दराडे, मनोहर महाडिक, प्रकाश कुलकर्णी, श्याम पाटील, प्रियंका वाघमारे, धनेश तंटक, विजय मुंडे, लक्ष्मण हिवाले, मयूर देशपांडे, दीपक जाधव, गणेश घुले, डॉ. संदीप सिसोदे, श्रीराम पोतदार, अजय भवलकर, उदय भोसले, कृष्णा जाधव, कचरू जाधव, शिवाजी पांडव, मनोज जाधव, प्रभाकर, लिंगायत, गिरीजाराम क्षीरसागर, रतन राऊत, त्रिशूल कुलकर्णी, बाबू स्वामी, रोहन देशपांडे, रायभान जाधव, प्रदीप खडके, बाळू कुलकर्णी आदींनी सहकार्य केले.

‘Covid-19 व मुलांचे आरोग्य’ या विषयावर ऑनलाइन वेबिनारचे आयोजन

लॉक डाऊन च्या काळात सर्व शाळा बंद असल्याने शालेय शिक्षणाची दुरावस्था झाली. सर्व पालकांमध्ये COVID-19 च्या

तिसऱ्या लाटेच्या संदर्भात संभ्रम निर्माण झालेला आहे. तसेच सर्व पालक व विद्यार्थी यांनी संभाव्य डेल्टा प्लस या कोरोना व्हायरस पासून सावध होणे आवश्यक असल्याने व त्यासोबत विद्यार्थ्यांनी शिक्षण घेणेही तेवढेच महत्त्वाचे असल्याने यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठान, मुंबई, विभागीय केंद्र औरंगाबाद व ज्ञानज्योत विद्यालय, जालना व जेमस्टोन वर्ल्ड स्कूल यांच्या संयुक्त विद्यमाने ‘Covid-19 व मुलांचे आरोग्य’ या विषयावर खास विद्यार्थी व पालकांसाठी ऑनलाइन वेबिनारचे आयोजन करण्यात आले.

या ऑनलाइन वेबिनार कार्यक्रमाच्या अध्यक्षस्थानी, ज्ञानज्योत शिक्षण संस्थेचे अध्यक्ष श्री बाबासाहेब बायस होते, यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठान मुंबई, विभागीय कार्यालय औरंगाबादचे अध्यक्ष श्री अंकुशराव कदम, सचिव श्री निलेश राऊत व कार्यकारणी सदस्य मा. सुहास तेंडुलकर साहेब व संघटक सुबोध जाधव यांची प्रमुख उपस्थिती होती. यासोबत प्रमुख व्याख्याते म्हणून मा. डॉ. तुषार शिंदे. बालरोग तज्ञ, शिंदे हॉस्पिटल, जालना हे उपस्थित होते.

डॉ. तुषार शिंदे यांनी कोविड कालखंडातील लहान मुलांचे मानसिक आरोग्य व कोविड प्रादुर्भावापासून त्यांचा बचाव कसा करावा? या बाबत माहिती दिली. यावेळी पालक व विद्यार्थ्यांना सखोल मार्गदर्शन करून विद्यार्थी व पालकांच्या विविध शंकांचे व प्रश्नांचे निरसन केले.

यावेळी श्रीमती मंजुषा बायस, सचिव ज्ञानज्योत शिक्षण संस्था (जालना), श्री संजय सरकटे (मुख्याध्यापक, ज्ञानज्योत माध्यमिक विद्यालय, जालना) श्री कुंदन नेमाडे (प्राचार्य जेमस्टोन वर्ल्ड स्कूल, जालना) श्री निलेश हिवाळे (मुख्याध्यापक, ज्ञानज्योत प्राथमिक विद्यालय, जालना) तसेच श्री शरद मांटे मुख्याध्यापक मंदिर प्राथमिक विद्यालय, ढवळेश्वर हे उपस्थित होते. कार्यक्रमाचे सूत्रसंचालन श्रीमती नीलिमा आरोटे तर प्रास्ताविक श्री किशोर खरात व आभार श्री कल्याण खराबे यांनी मानले. ऑनलाईन कार्यक्रमास असंख्य विद्यार्थी व पालकांची उपस्थिती होती.

मा. खा. सुप्रियाताई सुळे यांच्या वाढदिवसानिमित्त

‘मोईन मस्तान ग्रुप’चा ‘कोविड मुक्तीधाम योद्धा’ म्हणून गौरव देशातील अभ्यासू व कर्तृत्ववान नेतृत्व खा. सुप्रियाताई सुळे यांच्या वाढदिवसानिमित्त औरंगाबाद शहरात, वेन्वळ माणुसकीच्या नात्याने शासनाकडून कुठलाही निधी न घेता शेकडो मृत कोरोना रुग्णांवर मोफत अंत्यसंस्कार करणाऱ्या ‘मोईन मस्तान ग्रुप’ च्या सदस्यांचा ‘कोविड मुक्तीधाम योद्धे’ म्हणून विशेष सत्कार करण्यात आला.

जवाहर कॉलनी येथील डॉ.बाबासाहेब आंबेडकर सार्वजनिक वाचनालयाच्या सभागृहात हा सोहळा कोविड बंधने पाळून संपन्न झाला. केंद्राचे कोषाध्यक्ष सचिन मुळे यांच्या हस्ते

सर्व सदस्यांचा सत्कार करण्यात आला. ‘मोईन मस्तान ग्रुप’च्या सदस्यांनी कुठल्याही मृत व्यक्तीची जात, पात, धर्म, पंथ, भाषा न बघता मनोभावे अंत्यविधी केले. औरंगाबादच्या सर्व रुग्णालयांमध्ये ते अविरत सेवा प्रदान करीत होते.

प्रास्ताविक केंद्राचे सचिव नीलेश राऊत यांनी केले, शिव कदम, के.के जाधव यांची प्रमुख उपस्थिती होती. तर श्रीराम पोतदार व गणेश घुले यांनी खा. सुप्रियाताई सुळे यांना काव्यरूपी शुभेच्छा दिल्या. संचलन महेश अर्चितलवार यांनी तर आभार सुबोध जाधव यांनी, मानले. कार्यक्रमाच्या यशस्वीतेसाठी मंगेश निरंतर, दीपक जाधव, ज्ञानेश बोद्रे, प्रतीक राऊत, अक्षय गोरे, रायभान शिसोदे, प्रदीप धाडगे, ज्ञानेश्वर वडकर आदींनी परिश्रम घेतले.

“

अर्थकारण / समाजकारण

परिश्रम हा आजच्या काळाचा युगधर्म आहे आणि पंडितजी, आपण आग्रहपूर्वक आम्हाला परिश्रमाने, परिश्रमाच्या घामाने महाराष्ट्र आणि राष्ट्र रचण्याचा संदेश दिला आहे. हा मोलाचा संदेश आम्ही आमच्या अंतःकरणावर कोरून ठेवू आणि यापुढे प्रत्येक क्षणी तुम्ही दिलेले आदर्शवाद आणि तुम्ही केलेले मार्गदर्शन हे युगपुरुषाचे आशीर्वाद आणि युगपुरुषाचे मार्गदर्शन आहे, ह्या दृष्टीने त्याच्याकडे पाहण्याचा आम्ही प्रयत्न करू.

- यशवंतराव चव्हाण

”

विभागीय केंद्र, अंबाजोगाई (बीड)

डिजिटल व्यसन

कोविड कालखंडात एक वर्षाहून जास्त काळापासून लहान मुलांच्या शाळा बंद आहेत. मित्रांशी गाठीभेटी नाहीत. सततच्या ऑनलाईन वर्गामुळे काही मुलांना डिजिटल व्यसनही जडले आहे. अशा एक ना अनेक बाबी लहान मुलांच्या मानसिक आरोग्यावर परीणाम करीत असतात. त्याचबरोबर पुढील काळात कोरोनाचा प्रादुर्भाव लहान मुलांमध्ये वाढण्याची शक्यता वर्तविण्यात येते आहे. त्या प्रादुर्भावापासून आपल्या मुलांना कसे सुरक्षित ठेवायचे, या व इतर बाबी समजावून घेण्यासाठी यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठान मुंबई केंद्र - अंबाजोगाईच्या वतीने, खास व्याख्यान आयोजित करण्यात आले होते.

यावेळी प्रसिद्ध बालरोगतज्ज्ञ डॉ. समीर दलवाई यांनी Facebook live च्या माध्यमातून मार्गदर्शन केले.

रक्तदान शिबिर

अंबाजोगाई येथील यशवंतराव चव्हाण महाविद्यालयामध्ये रक्तदान शिबिर संपन्न झाले. यावेळी रक्तदान शिबिराच्या उद्घाटनप्रसंगी विधान परिषद आमदार संजय दौंड, यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठान मुंबई केंद्र-अंबाजोगाईचे अध्यक्ष अनिकेत लोहिया, सचिव डॉ. नरेंद्र काळे, माजी आमदार पृथ्वीराज साठे, माजी उपनगराध्यक्ष बबन लोमटे, युवानेते भिमसेन लोमटे, श्री. बालाजी शेरकर आदी उपस्थित होते.

१ मे पासून १८ ते २४ वयोगटातील तरुणांना मोफत लसीकरणाची मोहीम राज्य सरकारने सुरू केली. याच पार्श्वभूमीवर लसीकरण केल्यानंतर काही दिवस रक्तदान करता येत नसल्यामुळे राज्यांमध्ये पुढील काही महिने रक्ताचा प्रचंड तुटवडा जावू शकतो, त्यामुळे यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठान मुंबई केंद्र, अंबाजोगाई यांच्या पुढाकाराने रक्तदान शिबिर घेण्यात आले, यावेळी ३१ रक्तदात्यांनी रक्तदान करून आपली सामाजिक बांधिलकी जोपासली. स्वेच्छा रक्तदानासाठी नोंदणी केलेल्या उर्वरित दात्यांच्या रक्तदानासाठी पंधरा दिवसांत आणखी एक रक्तदान शिबिर आयोजित करण्यात येईल असे डॉ. नरेंद्र काळे यांनी सांगितले आहे.

शिबिराच्या यशस्वीतेसाठी डॉ. नरेंद्र काळे यांच्या मार्गदर्शनाखाली गोविंद टेकाळे, कृष्णा सापते, राष्ट्रवादी युवती कॉॅंग्रेसच्या तालुका अध्यक्ष कु. प्रियंका गित्ते, युवा वक्ता अविनाश धायगुडे, मनोज गंगणे, यशवंतराव चव्हाण महाविद्यालयातील प्रा. प्रताप जाधव, प्रा. इंद्रजित भगत, प्रा. रोहित पाटील, श्री. रणजित मोरे इ. नी परीश्रम घेतले.

शेतकरी ते ग्राहक शेतीमाल विक्री :

दिनांक २८ एप्रिल २०२१ वेळ, सकाळी ११.०० वाजता कोरोना संकटात इतर व्यवसायांप्रमाणे शेतीमाल विक्रीतसुद्धा अनेक अडचणी येत असतात. याबाबतीत मार्गदर्शन मिळणे महत्त्वाचे आहे. यातून अनेक शेतकारी थेट विक्री करायला लागले आणि पिकवण्यासोबतच विक्री व्यवस्था अभ्यासायला सुरुवात झाली आहे.

थेट गृहवसाहतीमध्ये थेट शेतीमाल विक्री व्यवस्था जोडून देणे, अनेक व्यापाऱ्यांशी शेतकऱ्यांना जोडून देण्याचे मोठे काम श्रीमती क्रांती चौधरी-मोरे यांनी मागच्या वर्षभरात केले या बदलचा त्यांचा अनुभव, यातल्या अडचणी, त्यांना कसे सोडवता येईल तसेच, याबद्दलचे काही प्रश्न असतील तर त्याबद्दलची उत्तरे देण्यात आली. कार्यक्रमाचे सूत्रसंचालन मानवलोक संस्थेचे कॉर्डिनेटर इरफान शेख यांनी केले.

ऑनलाईन व्याख्यान

स्व. यशवंतराव चव्हाण यांच्या जयंती निमित्ताने, ऑनलाईन व्याख्यान आयोजित करण्यात आले होते. मा. डॉ. संजैराव निमसे, (माजी कुलगुरु, स्वा. रा. तीर्थ मराठवाडा विद्यापीठ, नांदेड) यांनी 'यशवंतराव चव्हाण - कार्य, कर्तव्य व चरित्र' या विषयावर व्याख्यान दिले.

या ऑनलाईन व्याख्यानास सहभागी होण्यासाठी यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठान, मुंबई केंद्र-अंबाजोगाई चे अध्यक्ष श्री. दगडू लोमटे, सचिव डॉ. नरेंद्र काळे, मा. आ. सौ. उषा दराडे, अमर हबीब, अभिजीत जोधळे यांनी आवाहन केले.

अंबाजोगाई पर्यटन पुस्तिका

खा. सुप्रियाताई सुळे यांच्या मार्गदर्शनाखाली यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठान मुंबई केंद्र-अंबाजोगाईच्या वतीने तयार करण्यात आलेल्या अंबाजोगाई पर्यटन पुस्तिकेचे मुंबई येथे दि. १६ फेब्रुवारी २०२१ रोजी पर्यटन मंत्री आदित्य ठाकरे यांच्या शुभहस्ते प्रकाशन झाले. यावेळी आ. संजय दोंड, यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठान मुंबई केंद्र-अंबाजोगाई चे अध्यक्ष श्री. अनिकेत लोहिया, सचिव डॉ. नरेंद्र काळे, उपाध्यक्ष श्री. दगडू लोमटे, श्री. अभिजित जोंधळे, आकाश कराड, डॉ. अविद पटेल, गोविंद टेकाळे आदी उपस्थित होते.

खा. सुप्रिया ताई सुळे यांच्या पुढाकाराने आयोजित केलेल्या या बैठकीत अंबाजोगाई व परिसरातील पुरातन मंदीर, लेणी, ऐतिहासिक स्मारके, साहित्य, शिलालेख, नैसर्गिक सौंदर्य, वनस्पती व पक्षी इ. बाबींचे संवर्धन करून पर्यटनाच्या दृष्टीने विकसित करण्यासाठी सकारात्मक चर्चा झाली. यावेळी आदित्य ठाकरे यांनी लवकरच या बाबतीत टप्प्या टप्प्याने योजनावद्ध पर्यटन आराखडा करण्यासाठी पावले उचलण्याचे आश्वासन दिले.

पर्यटन प्रशिक्षण कार्यक्रम

यशवंतराव चव्हाण महाविद्यालयाच्या यशवंत सभागृहात महाराष्ट्र शासनाच्या पर्यटन संचालनालय, यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठान मुंबई व मराठवाडा जनता विकास परिषद यांच्या संयुक्त विद्माने पर्यटन प्रशिक्षण कार्यक्रमाचे आयोजन करण्यात आले होते.

कार्यक्रमासाठी जनता विकास परिषदेचे प्रा. डॉ. डी. एच. थोरात. प्रा. रमेश सोनवळकर, माजी उपनगराध्यक्ष बबन लोमटे, यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठानचे अनिकेत लोहिया, डॉ. नरेंद्र काळे, अभिजित जोंधळे हे उपस्थित होते.

आपल्या तपशिलवार भाषणात मनोज हडवळे म्हणाले की, ज्या गावात पर्यटन संस्कृती विकसित होईल तेंव्हाच ते गाव पर्यटन केंद्र होईल, पर्यटन केंद्र सुरु करण्यासाठी भौतिक

सुविधेच्या पर्यटनाविषयी जागरूकता निर्माण करणे, पर्यटन संस्कृती निर्माण करणे हे अधिक महत्वाचे असल्यामुळे त्यासाठी विशेष प्रयत्न करणे गरजेचे आहे.

एखाद्या गावात पर्यटन आणि शेतीविषयक उपक्रम एकत्र राबविले तर त्या गावात सहज रोजगार उपलब्ध होतात. सध्या निसर्ग पर्यटनासोबतच कृषी पर्यटनालाही चांगला प्रतिसाद मिळत असून या दोघांची सांगड घातल्यास ही चळचळ अधिक गतिमान होईल.

एखाद्या शहरातील नागरिकांनी आपले शहर पर्यटन केंद्र म्हणून विकसित करण्यासाठी मूलभूत सोयी उपलब्ध करून दिल्या, तर शासन सकारात्मक प्रतिसाद देत या गावाला मूलभूत शासकीय सेवा उपलब्ध करून देईल.

अंबाजोगाई शहराचा परिसर हा निसर्गरम्य, पशुपक्ष्याच्या व झाडांच्या विविध प्रजातीने समृद्ध परिसर आहे. त्या बरोबर या परिसरात मोठ्या प्रमाणावर लेणी, प्राचीने मंदिरे, ऐतिहासिक व धार्मिक वास्तू यांचा खजाना आहे. पर्यटनाच्या वाढीव दृष्टीने अंबाजोगाई शहराला मोठी संधी आहे. त्यामुळे पुढील काळात अंबाजोगाईचा पर्यटन केंद्र म्हणून विकास होण्यासाठी व आजूबाजूच्या ग्रामीण भागात कृषी पर्यटन वाढीसाठी या विभागातील नागरिकांनी सामूहिक प्रयत्न करण्याची गरज असल्याचे मनोगत मनोज हडवळे यांनी व्यक्त केले.

कार्यक्रमाचे प्रास्ताविक अभिजित जोंधळे यांनी केले तर कार्यक्रमात माजी उपनगराध्यक्ष बबन लोमटे, जनता विकास परिषदेचे प्रा. डॉ. डी. एच. थोरात यांनी आपले मनोगत व्यक्त केले. कार्यक्रमाचे सूत्रसंचालन डॉ. नरेंद्र काळे यांनी केले.

कार्यक्रमाला अनिकेत लोहिया (अध्यक्ष) डॉ. नरेंद्र काळे (सचिव) श्री. अभिजित जोंधळे (कोषाध्यक्ष), तथा मराठवाडा जनता विकास परिषद शाखा अंबाजोगाई चे अध्यक्ष डॉ. नरेंद्र काळे सचिव प्रा. रमेश सोनवळकर, कोषाध्यक्ष श्री. संतराम कऱ्हाड, कार्यकारीणी सदस्य प्रा. डॉ. डी. एच. थोरात, जनार्दन मुंडे, सुहास कार्ट, प्रा. संभाजी सावळकर, मुन्ना सोमाणी, व्यंकटराव वेंवडे व इतर मान्यवर उपस्थित होते.

विभागीय केंद्र, नांदेड

स्व. यशवंतराव चव्हाण जयंती

यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठान विभागीय केंद्र, नांदेडच्या वतीने आधुनिक महाराष्ट्राचे शिल्पकार, महाराष्ट्राचे पहिले मुख्यमंत्री स्व. यशवंतराव चव्हाण यांची जयंती मोठ्या उत्साहात साजरी करण्यात आली. समतोल राजकारणी, कुशल मुत्सद्दी, उत्तम वक्ता, कलारसिक, तत्त्वचिंतक, कुटुंबवत्सल असे अष्टपैलू असणारे आदरणीय स्व.यशवंतराव चव्हाण आधुनिक महाराष्ट्राचे शिल्पकार म्हणून ओळखले जातात. विभागीय केंद्राच्या ज्येष्ठ सदस्या सौ.कल्पनाताई डोंगळीकर यांनी पुष्पहार अर्पण करून यशवंतराव चव्हाण साहेबांना अभिवादन केले. यावेळी सदस्य कल्पनाताई डोंगळीकर, डॉ मनोरमा चव्हाण, शिवाजी अंबुलगेकर आणि बापू दासरी यांनी आदरणीय यशवंतराव चव्हाण यांच्या प्रतिमेला पुष्पहार आणि फुले अर्पण करून अभिवादन केले.यावेळी भारत होकर्णे,सौरभ करंडे, सतीश भुस्से हे उपस्थित होते.

भीमगीत गायन स्पर्धा

डॉ.बाबासाहेब आंबेडकर यांच्या जयंती निमित्त सलग दुसऱ्या वर्षी राज्यस्तरीय ऑनलाइन भीम गीत गायन स्पर्धेचे आयोजन करण्यात आले होते . या स्पर्धेत संपूर्ण महाराष्ट्रातून ६०९ स्पर्धकानी सहभाग नोंदवला. त्यापैकी यवतमाळ जिल्ह्यातील हरसूल येथील जिजाबाई हरी भगत (७ हजार रु. रोख) यांनी प्रथम , औरंगाबाद येथील यशवंत जाधव यांनी द्वितीय (५ हजार रु. रोख) क्रमांक तर तृतीय क्रमांक (३ हजार रु. रोख) रायगड जिल्ह्यातील गणेश ताम्हाणे यांनी पटकावला. तसेच चंद्रपूर येथील श्वेता मस्के, कोल्हापूर येथील प्रचेता

केळकर, खोपोलीचे संजू पाटोळे, हैद्राबाद येथील किशोर तोष्णीवाल आणि नांदेडच्या आकांक्षा मोतेवार उत्तेजनार्थ बक्षिसाच्या मानकरी ठरल्या. उत्तेजनार्थीना १ हजार रु रोख पारितोषिक प्रदान करण्यात आले .

दिव्यांगाना साहित्य वाटप

यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठान मुंबई आणि विभागीय केंद्र नांदेडच्या वतीने व सामाजिक न्याय व अधिकारिता मंत्रालय भारत सरकार, नवी दिल्ली, अपंग हक्क विकास मंच, महात्मा गांधी सेवा संघ, परभणी समाजकल्याण विभाग जिल्हा परिषद, जिल्हा दिव्यांग पुनर्वसन केंद्र नांदेड यांच्या विशेष सहकार्याने नांदेड जिल्ह्यातील दिव्यांगाना मोफत जयपूर फूट व कॅलिपर वाटपासाठी मोजमाप व तपासणी शिबिराचे आयोजन २३ मे २०२१ रोजी रविवारी सकाळी ११ ते ४ या दरम्यान, जिल्हा दिव्यांग पुनर्वसन केंद्र, जुने जिल्हा सामान्य रुग्णालय नांदेड येथे करण्यात आले होते. या वेळी मा.शिवाजी गावंडे(सचिव, विभागीय केंद्र नांदेड)मा. डॉ. अनिल देवसरकर व इतर मान्यवर उपस्थित होते. या शिबिरामध्ये ४० जयपूर व ८ कॅलिपर वाटपासाठी तपासणी व मोजमाप या प्रसंगी घेण्यात आले. यासाठी जिल्हा दिव्यांग पुनर्वसन केंद्र हिंगोली चे समन्वयक श्री विष्णू वैरागड व जयपूर येथील तंत्रज्ञ नसीम खान (टेक्निशियन जयपूर फूट) तर सहाय्यक श्री.एकनाथ बावळे यांचे सहकार्य लाभले. शिबिराप्रसंगी मा.शिवाजी गावंडे यांनी दिव्यांग बांधवांशी संवाद साधून त्यांच्या अडचणी जाणून घेऊन व त्याविषयी चर्चा करून त्या लवकरात लवकर सोडवण्यासाठी प्रयत्नशील राहू, असे आश्वासन दिले.

विभागीय केंद्र, ठाणे

गझल गायन

१४ फेब्रुवारी २०२१ रोजी यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठान ठाणे जिल्हा केंद्राने ठाणे नगर वाचन मंदिर येथे मिर्झा गालिब यांच्या गझलेवर आधारित मराठमोळा कार्यक्रम आयोजित केला होता. मकरंद सावंत यांनी खुमासदार शैलीत कार्यक्रमाचे निवेदन करताना गालिबच्या गझलेशी समांतर असलेल्या मराठीतील मान्यवरांच्या कविता सादर केल्या तर गालिबच्या जीवनातील काही किस्से सांगताना त्यांच्या गझलेतील काही शोरांचा अर्थ उलगडून सांगितला. गालिबच्या काहीं रचना मुग्धा कऱ्हाडे यांनी सुरेल स्वरात गायल्या तर महाराष्ट्राचा महानायक अभिजित कोसंबी याने आपल्या मधुर आवाजात गालिबच्या गझलांना स्वरचित चालींनी छान न्याय दिला.

दिनांक १ मे २०२१ रोजी कामगार दिनाचे औचित्य साधून ठाणे जिल्हा केंद्र व रीजन्सी इस्टेट को. ऑप. हौ. सोसा. डॉंबिवली पूर्व आणि प्लाझ्मा डायग्नोस्टिक सेंटर व ब्लड बँक यांच्या सहकार्याने सकाळी ९ ते दुपारी ३ वाजेपर्यंत सोसायटीच्या कम्युनिटी हॉलमध्ये रक्तदान शिबीर आयोजित केले होते. कोरोनाच्या पार्श्वभूमीवर खूप चांगला प्रतिसाद यावेळी पहायला मिळाला. दिवसभरात एकूण ५० पेक्षा जास्त रक्तदाते येऊन गेले. त्यातील ३४ रक्तदाते रक्तदान करू शकले. १६

महिला हिमोग्लोबिन कमतरतेमुळे रक्तदान करू शकल्या नाहीत. डॉंबिवलीचे आमदार राजू पाटील यांनी यावेळी अचानक भेट देत कार्यक्रमाचे कौतुक केले.

दिनांक २५ जुलै २०२१ रोजी सकाळी ११ वाजता ठाणे जिल्हा केंद्राने पावसाळी कविसंमेलन, ठाणे नगर वाचन मंदिर येथे आयोजित केले होते. सुरुवातीला श्री. अमोल नाले यांनी प्रास्ताविक केल्यानंतर मा. अध्यक्ष व उपाध्यक्ष यांच्याकडून मान्यवरांच्या पुस्तक देऊन सत्कार करण्यात आला. उपाध्यक्ष श्री. केळुसकर यांनी संस्थेची उद्दिष्टे व उपक्रम याविषयी माहिती तसेच कार्यक्रमाचे सूत्रसंचालक श्री. किरण वालावलकर यांचा परिचय करून दिला. श्री. वालावलकर यांनी उपस्थित सर्व कवींची थोडक्यात करून दिली. यावेळी उपस्थित मान्यवर कवी श्री. दिपक कांबळी, श्री. दिलिप सावंत, श्री. वैभव दळवी, श्री. विनय शिर्के, श्री. प्रशांत डिंगणकर आणि सौ. प्राजक्ता सामंत यांनी लहानपणीचे दिवस, सद्यःपरिस्थिती, रस्ता रुंदीकरण करतेवेळी झाडाला होणाऱ्या वेदना, कोरोना काळ, मोबाईलचा वापर इत्यादी विषयांवर आपल्या कविता सादर केल्या, रसिकांकडून त्याला दाद मिळाली.

सर्व कार्यक्रम शासनाचे सर्व नियम पाळून तसेच मुखपट्टी व सामाजिक अंतर ठेवून घेण्यात आले.

“

जनतेला सांगितले पाहिजे; की तू राजा आहेस. अविकसित, दुष्काळी असा कडेकपारीच्या बनलेल्या सह्याद्रीचा तू राजा आहेस. दुःखात असलेल्या जनतेच्या जीवनावर सुखाची सावली निर्माण करणे हे राजाचे कार्य प्रत्येक मराठी माणसाने केले पाहिजे. एकेक माणूस, एकेक लहान मूल हे सावली देणारे झाड आहे असे मानून खतपाणी घातले पाहिजे.

- यशवंतराव चव्हाण

”

विभागीय केंद्र, नवी मुंबई

शिवभोजन थाळी

यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठान, नवी मुंबईतर्फे शिवथाळीचे आयोजन करण्यात आले.

दि १ मे २०२१ रोजी महाराष्ट्र दिन व कामगार दिनाचे औचित्य साधून यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठान नवी मुंबई केंद्रातर्फे टाटा मेमोरिअल हॉस्पिटलच्या संत गाडगेबाबा धर्मार्थ निवास, खारघर, नवी मुंबई येथे कॅन्सरग्रस्त रुग्णांच्या सर्व नातेवाईकांस शिवथाळी भोजन आयोजन केले. अध्यक्ष प्रमोद कर्नाड व सचिव डॉ. अशोक पाटील यावेळी उपस्थित होते. कोरोनामुळे लॉक डाऊन परिस्थितीत रुग्ण नातेवाईकांना बाहेर जाऊन भोजन करणे अडचणीचे झाले होते. याच कारणाने शिवथाळीचे दुपारी व रात्री

दोन्ही वेळेसाठी नवी मुंबई केंद्राच्या कार्यकारी मंडळ सदस्या अमरजा चव्हाण यांच्या सौजन्याने नियोजन करण्यात आले.

रक्तदान शिबीर

सध्या दवाखान्यांना रक्त पुरवठा कमी होत असल्याने, प्रतिष्ठानच्या नवी मुंबई केंद्राने रविवारी दि ९ मे २०२१ रोजी स्टर्लिंग कॉलेज, सेक्टर १९, नेरुळ येथे सकाळी ९ ते २ वाजेपर्यंत टाटा मेमोरियलच्या सहकार्याने रक्तदान शिबीर आयोजित केले, यावेळी प्रमोद कर्नाड उपस्थित होते .

प्रस्तुतचे प्रतिष्ठानचे दोन्ही कार्यक्रम यशवंत सन्मान पुरस्कारप्राप्त रुग्णमित्र प्रसाद अग्निहोत्री यांच्या अथक प्रयत्नाने झाले.

“

आपल्याला लोकांच्या जीवनातील दैन्य व दारिद्र्य नाहीसे करण्याचे आहे. त्यासाठी आपण विकासाचा कार्यक्रम हाती घेतला आहे; पण विकासाच्या कार्यक्रमात आपण गुंतलो असताना आपले राजकीय विचारांचे ज्ञान ताजे ठेवले पाहिजे. आपण कशासाठी व कोणासाठी विकासयोजना राबवित आहोत याचे भान दिलदिमागामध्ये असले पाहिजे. कार्यकर्त्यांचा राजकीय विचार पक्का पाहिजे. विद्यमान परिस्थितीचे सम्यक ज्ञान व जळते प्रश्न त्याला माहीत असले पाहिजेत; आपल्या वाचनातून आणि निरीक्षणातून त्याला त्या प्रश्नांची उत्तरे मिळाली पाहिजे पाहिजेत

- यशवंतराव चव्हाण

”

विभागीय केंद्र, उस्मानाबाद

मराठी राजभाषा गौरव दिन

कवी कुसुमाग्रज यांचा जन्मदिन 'मराठी राजभाषा गौरव दिन' म्हणून दि. २७/०२/२०२१ रोजी रामकृष्ण परमहंस महाविद्यालय विवेकानंद सभागृह, उस्मानाबाद येथे साजरा करण्यात आला. कार्यक्रमाच्या अध्यक्षस्थानी प्रतिष्ठानचे विभागीय अध्यक्ष जीवनराव गोरे होते. मराठीचे समीक्षक प्रा. डॉ. शिवाजीराव देशमुख हे प्रमुख वक्ते होते. 'ज्येष्ठ साहित्यिक कुसुमाग्रज मराठी भाषेचे महत्व' या विषयावर जीवनराव गोरे यांनी माहिती सांगितली. यावेळी मराठी भाषा प्रचार व प्रसार करणाऱ्या २५ विद्यार्थी-प्राध्यापकांचा प्रशस्तीपत्र देऊन गौरव करण्यात आला.

जागतिक महिला दिन

८ मार्च जागतिक महिला दिनानिमित्त प्रतिष्ठानच्यावतीने 'लग्नाबद्दल मुला-मुलींची व पालकांची अपेक्षा' या विषयावर चर्चासत्राचे आयोजन केले होते. काळाबरोबर समाजात रुढी, परंपरा व चालीरिती यात बदल घडत असतात. भारतीय समाजात लग्न परंपरा आणि जोडीदाराचे सहजीवन व सहअस्तित्व याबद्दल अनेक प्रकारचे बदल झालेले आहेत. जोडीदाराबद्दलच्या अपेक्षा, वैयक्तिक आकांक्षा यांचा समन्वय कसा करावा? जुन्या व नव्या पिढीमधील वैचारिक मतभेद व संघर्ष, यावर मंथन करण्यासाठी हे चर्चासत्र आयोजित केले होते. चर्चासत्राच्या अध्यक्षस्थानी प्रतिष्ठानचे अध्यक्ष जीवनराव गोरे होते. या चर्चासत्रात प्राचार्य डॉ. रमेश दापके, जयसिंगराव देशमुख, सुरेखा जगदाळे, सुरेश जाधव आदींनी मार्गदर्शन केले.

वेळी विविध क्षेत्रात उल्लेखनीय कार्य करणाऱ्या १५ महिलांचा, सन्मानपत्र, शाल व बुके देऊन सत्कार करण्यात आला.

स्व. यशवंतराव चव्हाण यांची १०८ वी जयंती

स्व. यशवंतराव चव्हाण यांची १०८ वी जयंती १२ मार्च २०२१ रोजी गोरे कॉम्प्लेक्स, उस्मानाबाद येथे साजरी करण्यात आली. प्रतिष्ठानचे विशेष निमंत्रित सदस्य सहकारमहर्षि अरविंददादा गोरे यांनी यशवंतराव चव्हाण यांच्या विविध कार्यावर भाषणातून प्रकाश टाकला. यावेळी प्रतिष्ठानचे उपाध्यक्ष प्राचार्य डॉ. जयसिंगराव देशमुख, सचिव बालाजी तांबे, सुरेखा जगदाळे, सुरेखा जाधव डॉ. तबस्सुम सय्यद आदींनी यशवंतराव चव्हाण यांच्या प्रतिमेस अभिवादन केले.

जागतिक पर्यावरण दिनानिमित्त वृक्षारोपण

जागतिक पर्यावरण दिनानिमित्त प्रतिष्ठानच्या वतीने शम्स उर्दू हायस्कूल व परिसरात, प्रतिष्ठानचे अध्यक्ष जीवनराव गोरे यांच्या हस्ते वृक्षारोपण केले. समारंभात गोरे म्हणाले की, सामाजिक बांधिलकी म्हणून वृक्षारोपण ही काळाची गरज आहे. वृक्षामुळे नैसर्गिक ऑक्सिजन मोठ्या प्रमाणात मिळतो. यावेळी लईक शेख, आदित्य गोरे, लईक सरकार, सचिव बालाजी तांबे, गणेश खोचरे, मसूद शेख, मुजीब गुत्तेदार, डॉ. तबस्सुत सय्यद, सुरेखा जगदाळे मुख्याध्यापिका रेश्मा काझी, किरण निंबाळकर, बाबासाहेब लोमटे आदींसह शिक्षक, नागरिक कोविडमुळे सामाजिक अंतर ठेवून उपस्थित होते. वृक्षसंगोपन करणाऱ्या नागरिकांचा यावेळी सत्कार करण्यात आला.

विभागीय केंद्र, कराड

स्व. सौ. वेणूताई चव्हाण यांची जयंती

यशवंतरावजींच्या राजकीय जडण-घडणीमध्ये मातोक्षी ती. विठामाता यांच्या प्रमाणेच सौ. वेणूताईचा अग्रक्रमाने वाटा होता. स्व.वेणूताईच्या ९५ व्या जयंतीनिमित्त यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठान विभागीय केंद्र, कराड येथे सौ. वेणूताई चव्हाण यांच्या प्रतिमेस, यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठानचे सदस्य श्री. नंदकुमार बटाणे यांच्या हस्ते पुष्पहार अर्पण करण्यात आला. तसेच सौ. वेणूताई चव्हाण पब्लिक चॅरिटेबल ट्रस्ट येथील स्व. यशवंतराव चव्हाण व सौ. वेणूताई चव्हाण यांच्या पुतळयास पुष्पहार अर्पण करण्यात आला. सर्व कर्मचारी वर्ग व अभ्यासिकेतील विद्यार्थी वर्गही यावेळी उपस्थित होता.

स्व. यशवंतराव चव्हाण जयंती

स्व. यशवंतराव चव्हाण साहेब यांच्या १०८ व्या जयंती सोहळ्यानिमित्त यशवंतराव चव्हाण विभागीय केंद्र कराड येथील त्यांच्या प्रतिमेला मा. श्री. अशोकराव गणपतराव चव्हाण यांच्या हस्ते पुष्पहार अर्पण करण्यात आला. तसेच सौ. वेणूताई चव्हाण स्मारक ट्रस्टमधील स्व. यशवंतराव चव्हाण व सौ. वेणूताई चव्हाण यांच्या पुतळयाला सकाळी ८ वाजता नामदार श्री. बाळासाहेब पाटील यांच्या हस्ते पुष्पहार अर्पण करण्यात आला. याप्रसंगी यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठान विभागीय केंद्र कराडचे व सौ. वेणूताई चव्हाण पब्लिक चॅरिटेबल ट्रस्ट कराडचे सदस्य मा. श्री. राजेश पाटील (वाठारकर), मा.श्री. नंदकुमार बटाणे, तसेच यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठानचे व सौ. वेणूताई चव्हाण पब्लिक चॅरिटेबल ट्रस्ट या दोन्ही संस्थांचे कर्मचारी उपस्थित होते.

“

तरुण पिढी

तरुण पिढीमध्ये आज कमालीचे वैफल्य वाढल्याचे अढळून येते. देशातील हिंसात्मक प्रकार हे या वैफल्याचे प्रतिक आहे. आज लाखो तरुण आपल्या जीवनाच्या मूलभूत गरजाही भागवू शकत नाहीत. त्यामुळे बेकारांना कामधंदा देणे ही आजची तातडीची गरज आहे. अग्रक्रमानेच हे करावे लागेल. कृषी-औद्योगिक धंद्याची वाढ आणि छोट्या प्रमाणावरील उद्योगधंद्यांना उत्तेजन हेच बेकारीवर त्यांच्या मताने प्रभावी इलाज आहेत. प्रत्येक कुटुंबातील निदान एक माणसाला तरी काम देण्याची जबाबदारी या पुढच्या काळात शासनाला पार पाडावी लागणार आहे.

- यशवंतराव चव्हाण

”

विभागीय केंद्र, जळगांव

समुपदेशन

१० ऑगस्ट २०२१ रोजी प्रसिद्ध समुपदेशक डॉ. शरद अकोले यांनी 'कौटुंबिक स्वास्थ्य व समन्वय' या विषयावर ऑनलाइन व्याख्यान दिले. कोविडच्या साथी दरम्यान आणि साथीनंतर सामाजिक, मानसिक स्वास्थ्य हे निश्चितच बिघडले. त्याचा परिणाम कौटुंबिक, मानसिक स्वास्थ्यावरही झाला. त्या अनुशांगाने जळगाव येथील प्रसिद्ध समुपदेशक डॉ. शरद अकोले यांनी या विषयावर मार्गदर्शन केले. हा कार्यक्रम झूम, यूट्यूब आणि यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठान, जळगाव विभागीय केंद्राच्या फेसबुक पेजवर लाईव्ह होता. व्याख्यानानंतर प्रश्नोत्तरे झाली अनेक श्रोत्यांनी प्रश्न विचारून आपल्या शंकेचे निरसन केले.

शिक्षण पद्धतीवर व्याख्यान

०५ सप्टेंबर २०२१ रोजी शिक्षण दिनाच्या निमित्ताने जेष्ठ विधिज्ञ अॅड. एन. के. राजपुरोहित यांनी मार्गदर्शन केले. 'नव्या मानवतावादी शिक्षणाचे महत्व...' या विषयावर त्यांनी झूम मीटिंगद्वारे Power Point Presentation दिले. शिक्षण पद्धतीमध्ये असलेल्या त्रुटी तसेच शिक्षणपद्धती जास्तीत जास्त मूल्याधिष्ठित कशी करता येईल? या विषयावर त्यांनी मार्गदर्शन केले. भारतामध्ये परंपरागत शिक्षण आणि आधुनिक शिक्षण यांची सांगड कशी घालता येईल? यावर त्यांनी विस्तृत विवेचन केले.

आरोग्यविषयक व्याख्यान

कोरोना काळामध्ये प्रत्यक्ष बैठका व सोशल डिस्टेंसिंगमुळे येणाऱ्या मर्यादा यामुळे ऑनलाइन कार्यक्रम वाढले. ऑनलाइन

शिक्षण, ऑनलाइन व्याख्याने, ऑनलाइन कोर्सेस, यामुळे मोबाईल, लॅपटॉप आणि तत्सम तंत्रज्ञानाचा वापर वाढला त्यामुळे स्क्रिन टायमिंगहा मोठ्या प्रमाणात वाढला. त्याचे दुष्परिणाम म्हणून लोकांना डोळ्यांचे अनेक विकार जडले. या सर्व पार्श्वभूमीवर डोळ्यांची निगा कशी राखावी आणि स्क्रीन अॅडीक्शनपासून कसे परावृत्त व्हावे? या विषयावर डॉ. रेणुका चव्हाण यांनी मार्गदर्शन केले.

बालगृहास सदिच्छा भेट

कै. यशवंत बळीराम पाटील शिक्षण प्रसारक मंडळ, तळई संचलित अनाथ, निराधार, निराश्रित काळजी व संरक्षणाची गरज असलेल्या मुलांचे व मुलींचे बालगृह, खडके बु, (ता. एरंडेल, जि. जळगाव) या संस्थेस यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठानचे विभागीय अध्यक्ष तथा जळगाव जिल्हा राष्ट्रवादी काँग्रेसचे जिल्हाध्यक्ष रविंद्र प्रल्हाद पाटील, यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठानचे आजीव सदस्य डॉ. राहूल, मयूर कपाटे व सेवानिवृत्त उपप्राचार्य प्रा. डी. पी. पवार सर यांनी संस्थेस सदिच्छा भेट दिली. याप्रसंगी संस्थेचे उपाध्यक्ष सचिन पाटील यांनी आलेल्या मान्यवरांचे शाल-श्रीफळ देऊन स्वागत केले. त्यानंतर अधीक्षक मयूर कपाटे यांनी संस्थेविषयी आणि बालगृहाविषयी आणि बालकांच्या प्रवेश प्रक्रिया आणि पुनर्वसनाबाबत सविस्तर माहिती दिली. श्री. पाटील यांनी विद्यार्थी व कर्मचारी यांच्याशी संवाद साधत अडचणी जाणून घेतल्या आणि शक्य ती मदत करण्याचे आश्वासन दिले.

कार्यक्रमासाठी अधीक्षक मधुकर कपाटे, प्रमोद पाटील, महेंद्र पाटील, तुषार अहिरे, गणेश पंडित आणि सौ. अरुणा पंडित यांनी परिश्रम घेतले.

विभागीय केंद्र, कोंकण

महारक्तदान शिबिराचे आयोजन

राज्य शासनाच्या आवाहनाला प्रतिसाद देत आमदार शेखर निकम यांच्या नेतृत्वाखाली राष्ट्रवादी काँग्रेस पार्टी, अपरांत हॉस्पिटल, रोटरी क्लब, रोटरेक्ट क्लब, यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठान कोकण विभागीय केंद्र-रत्नागिरी, चिपळूण तालुक्यातील सर्व प्राथमिक आणि माध्यमिक शिक्षक संघटना आणि जनकल्याण रक्तपेढी, महाड यांच्या संयुक्त विद्यमाने शहरातील अपरांत हॉस्पिटल येथे महारक्तदान शिबीर आयोजित करण्यात आले होते. या शिबिराला रक्तदात्यांनी उत्स्फूर्त प्रतिसाद दिला. शिबिरासाठी नोंदणी केलेल्या १३८ रक्तदात्यांपैकी ९२ रक्तदात्यांनी रक्तदान केले. तब्बल १०३ वेळा रक्तदान करणाऱ्या उदय कोळवणकर यांचा विशेष सन्मान करण्यात आला.

आमदा निकम यांच्या प्रमुख उपस्थितीत रोटरी क्लबचे अध्यक्ष प्रशांत देवळेकर यांच्या हस्ते शिबिराचे उद्घाटन करण्यात आले. या वेळी अपरांत हॉस्पिटलचे संचालक डॉ. यतीन जाधव, राष्ट्रवादी काँग्रेसच्या महिला जिल्हाध्यक्ष सौ. चित्राताई चव्हाण, जि. प. सदस्या व युवती महिला जिल्हाध्यक्ष सौ. दिशा दाभोळकर, जि. प. सदस्या सौ. मिनल काणेकर, पं. सं. सभापती सौ. रिया कांबळे, उपसभापती पांडुरंग माळी, माजी नगरसेवक अरुण भोजने, युवक जिल्हाध्यक्ष योगेश शिर्के, महिला शहराध्यक्ष दीपिका कोतवडेकर, नगरसेवक तथा पाणी- सभापती बिलाल पालकर, महिला तालुकाध्यक्ष जागृती शिंदे, तसेच चिपळूणामधील

प्राथमिक आणि माध्यमिक शिक्षक संघटनांचे पदाधिकारी उपस्थित होते. शिबिराला विशेष सहकार्य करणारे शिक्षक संघटनांचे पदाधिकारी अमोल भोबस्कर, प्रकाश गांधी, रविंद्र मोहिते, मनोज पवार, ताज खान, राजेंद्र महाडिक, रोहित जाधव, संजय चव्हाण, विजय वनवे, सोमनाथ सुरवसे, शिवाजी शिंदे, अरुण शिगवण, विकास चांदे, श्री. भंडारी यांचाही गौरव करण्यात आला. रक्तदात्यांना जनकल्याण रक्तपेढी, महाड व आयोजकांच्यावतीने प्रशस्तीपत्र देण्यात आले.

रक्तदान शिबिराला चिपळूण विधानसभा क्षेत्रप्रमुख दादा साळवी, तालुकाध्यक्ष जयद्रथ खताते, चिपळूणचे शहराध्यक्ष मिलिंद कापडी, युवा नेते अनिरुद्ध शेखर निकम यांच्यासह सतीश खेडेकर, श्रीकृष्ण खेडेकर, आदिती देशपांडे, किसन चिपळूणकर, वैभव रेडीज, शैलेंद्र सावंत, प्रसाद सागवेकर, राजा ओतारी, मनोज जैन, विनोद घुमरे, तुषार बीजीतकर, रंजिता ओतारी, अक्षय केदारी, नदीम उंडरे, ऋतुजा चौगुले, प्रणिता घाडगे, जानवी फोडकर, शैला पवार, प्रमोद गोपाळ, अतुल संसारे, मलेश लकेश्री, सचिन कांबळी, पराग पुरोहित, दिगंबर सर्वे, मानस गुढेकर, क्षितीज जाधव यांनी सदिच्छा भेट दिली. शिबिराच्या यशस्वितेसाठी सिध्देश लाड, मनोज जाधव, अमोल टाकळे, विश्वनाथ कांबळे, प्रशांत देवळेकर, प्रकाश गांधी, सचिन साडविलकर, अरुण शिगवण, अल्हाद यादव, सिध्देश जाधव, सोहेल मुजावर, राजेश दांडेकर, कृष्णमूर्ती, अमर भोसले यांच्यासह विविध प्राथमिक आणि माध्यमिक शिक्षक संघटनेच्या अनेक कार्यकर्त्यांनी विशेष मेहनत घेतली.

विभागीय केंद्र, पुणे

यशवंतराव चव्हाण जयंती

१२ मार्च २०२१ रोजी अमरेंद्र भास्कर मराठी बालकुमार साहित्य संस्था, पुणे बालचित्रवाणी आणि यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठान यांच्या संयुक्त विद्यमाने, यशवंतराव चव्हाण यांचे जयंतीचे निमित्ताने, राष्ट्रभाषा प्रचार समितीचे सभागृहात विद्यार्थी सत्कार आणि शिक्षक तसेच अन्य नागरिक यांच्या सभेचे आयोजन करण्यात आले होते. प्रमुख वक्ते म्हणून प्रख्यात साहित्यिक मा. प्राचार्य न.म. जोशी यांना आमंत्रित केले होते. सभेत १५ गुणवान विद्यार्थ्यांचा सत्कारही करण्यात आला. कार्यक्रमात, यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठानतर्फे प्रकाशित आणि न. म. जोशीलिखित कै. यशवंतराव चव्हाण यांच्या छोट्यानी चरित्राच्या प्रती सर्व उपस्थितांना वाटण्यात आल्या. त्याचप्रमाणे डॉ. दिलीप गरूडलिखित कै. कर्मवीर भाऊराव पाटील यांच्या ८० पानी गोष्टीरूप चरित्राच्या प्रती भिडे परिवारातर्फे १५ गुणवान विद्यार्थ्यांना वाटण्यात आल्या. प्रमुख वक्ते डॉ. जोशी यांनी प्रतिष्ठान व भिडे परिवारांतर्फे वाटण्यात आलेल्या, पुस्तकांच्या पार्श्वभूमीवर, कै. यशवंतराव चव्हाण यांचे जन्मगाव देवराष्ट्रे हे महाराष्ट्राचे, भिलार या पुस्तकाच्या गावाप्रमाणे विद्यार्थ्यांचे सांस्कृतिक केंद्र व्हावे, यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठानद्वारा याचा जरूर विचार व्हावा अशी अपेक्षा व्यक्त केली. सदर कार्यक्रमात डॉ. लता पाडेंकर यांनी कै. यशवंतराव चव्हाण यांच्या जीवनावर स्वलिखित नाटुकले सादर केले. कार्यक्रमाच्या महाराष्ट्र राष्ट्रभाषा प्रचार समितीचे जेष्ठ संचालक ज. ग. फगरे अध्यक्षस्थानी होते. श्री. ज्योतीराम कदम, माजी संचालक, बालचित्रवाणी यांनी कै. यशवंतरावांच्या आठवणी जागवल्या. आभार प्रदर्शन डॉ. दिलीप गरूड यांनी केले.

कृषी व सहकार व्यासपीठ

सहकारी तत्त्वे व मूल्ये याचा सहकारी संस्था कायदा १९६० मध्ये समावेश.

सहकारी चळवळीचे उद्देश स्पष्ट करणारी व त्यासाठी सहकारी चळवळीचा पाया व कार्यवाही आणि सहकारी संस्थांचा

कारभार कसा असावा हे स्पष्ट करणारी सहकारी मूल्ये व तत्त्वे हीच आहेत. अर्थात त्यामुळे सहकारी संस्था कायद्यात ही हवीतच. तशी ती केंद्र शासनाच्या बहुराज्यीय सहकारी संस्था कायद्यात आहेतच.

या संबंधाने प्रतिष्ठान वेळोवेळी पाठपुरावा करीत आहे. महाराष्ट्र शासनाच्या कायदा व न्याय विभागानेही मागे यापूर्वीच्या प्रकरणी त्याला हिरवा कंदील दाखविला आहे.

१७ व्या घटना दुरुस्तीनंतर महाराष्ट्रात सहकारी संस्था अधिनियम १९६० यामध्ये दुरुस्तीसाठी शासनाने एक समिती त्यावेळचे सहकार आयुक्त व नंतरचे पहिले सहकार निवडणुक प्राधिकरण (श्री. मधुकरराव चौधरी) यांचे अध्यक्षतेखाली नेमली.त्या समितीच्या बहुतेक शिफारशी शासनाने मान्य केल्या. त्यानुसार दुरुस्त कायदा दिनांक २६ ऑक्टोबर २०१५ कलम २(२७) नुसार सहकारी संस्थांची दुरुस्त व्याख्या करण्यात आली. त्या व्याख्यानामध्ये 'शेवटी अशी सहकारी संस्था ही सहकारी तत्त्वे व मूल्ये यांचे पालन करील असे स्पष्ट आहे.' शासकीय वेबसाईटवर ते स्पष्ट आहे. पण त्याची कायदेशीर जागा सहकारी कायद्यातच हवी. फारतर सहकारी संस्था नियमात केली तर कायदेशीररित्या चालू शकेल. पण हे करण्यास शासन टाळाटाळ करते. कारण शासनाला सहकारी चळवळ केवळ ताब्यात ठेवण्याचा अंतस्थ हेतू असावा. त्यामुळेही कदाचित केंद्र शासनालाही तसेच अभिप्रेत असून मोठ्या प्रमाणावर गोरबाला कमिटी शिफारशीप्रमाणे शासन अर्थसहाय्य देऊन सहकारात ज्याप्रमाणे वाढ झाली व कृषी पतपुरवठा सहकारातून ३ टक्के यावरून ४८ टक्के एवढा वाढला तसे अभिप्रेत असावे. १९५४ नंतरचे पक्षीय राजकारण व नेतृत्व आणि आत्ताचे पक्षीय राजकारण व नेतृत्व यामध्ये आता जमीन असमानाचे अंतर आहे. म्हणून शासन पुरस्कृत सहकार आणि स्वबळावरचा आत्मनिर्भरतेवरचा सहकार या दोन्ही प्रकारच्या सहकारास काम करण्यास मुभा असावी. सहकाराची लोकशाही ही 'पार्लमेंटरी फॉर्म ऑफ डेमॉक्रसी' हवी. 'प्रेसिडेंशियल फॉर्म ऑफ डेमॉक्रसी'

भारतामध्ये घटनेला अभिप्रेत नाही. केंद्राची येऊ घातलेली सहकारी चळवळ त्या धर्तीवर तात्त्विक पायावर नियमाला अपवाद म्हणून तर अभिप्रेत नाही ना याचा विचार होणे व दोन्ही प्रकारच्या संस्थांना मार्ग खुला करणे न्यायोचित होईल. महाराष्ट्राने वैद्यनाथन समितीची कृषी पत पुरवठा संस्थांच्या कायद्याची शिफारस दुर्दैवाने नाकारली व तशा चळवळीला प्रोत्साहनाऐवजी 'ताटाखालील मांजरी' प्रकारच्या चळवळीला प्रोत्साहन दिले. 'अमूल' बाबतही त्यावेळच्या शासनाने तेच केले. डॉ. व्ही. कुरीयनसारख्या अमेरिकन प्रशिक्षित शास्त्रज्ञाने त्यावेळच्या 'आणंद' सारख्या गावात जातीय वादांमुळे घर न मिळाल्याने गैरेजमध्ये राहून खऱ्या अर्थाने सहकारातून प्रत्यक्षात उतरवली. एवढेच नव्हे, तर भारतामध्ये दूधाची टंचाई व त्यास अनुसरून पोषण आहाराची कमतरता होती. त्या स्थितीतून भारतात दूधाचा महापूर आणला. तो खऱ्या सहकारी मूल्यांचे व तत्वांचे पालनाने आणला. भारताला तशा सहकारी मूल्यावर व तत्वांवर आधारित सहकाराची खरी आवश्यकता आहे आणि तशा सहकारी कार्यकर्त्यांची आवश्यकता आहे, असे मनःपूर्वक वाटते. उदा. महाराष्ट्रातील सहकारी दूध चळवळीबद्दल एवढेच स्पष्ट करू इच्छितो की, जेव्हा शासनाने सहकारी डेअरी सोसायट्यांचे प्रक्रिया संस्थांना मुंबई वरळी डेअरीची मोनोपॉली बंद करून कोणत्याही सहकारी संस्थेला मुंबईत दूध विकण्यास मुभा दिली, तेव्हाच 'वारणा' व अन्य अशा संस्था नप्यात आल्या. गोरगरीबांच्या झोपडीत मुंबईचा पैसा खळखळू लागला व खेडेगावात खोपटात राहाणारे स्वबळावर पक्क्या घरात राहण्यास मदत झाली. तेच धोरण भारतभर झाल्याने भारतात दूधाचा महापूर आला. दूध टंचाई सर्वदूर नाहीशी झाली. त्यासाठी धोरणात्मक निर्णय घेऊन या यशात शासनाने हातभार लावला. स्वबळाचे सहकाराला शासकीय मदत कर्ज, पण ती त्या त्या सहकारी संस्थांच्या मान्यतेने सर्वसाधारण सभेमध्ये त्याबाबतच्या अटी शर्तीचा सखोल उहापोह होऊन व त्या सभेचे मान्यतेने हवी तो खरा सहकार. म्हणून त्यानुसार सहकारी तत्वांचे व मूल्याचे पालन कसे सुकर होईल असे शासकीय धोरण हवे. नवी दिल्ली व मुंबईत मंत्रालयात काय ते ठरवून नव्हे. भारताने इंटरनॅशनल को-ऑपरेटिव्ह अलायन्सनुसार मान्य केलेल्या धोरणात्मक

निर्णयाला तसे अपेक्षितही नाही, म्हणून सहकारी तत्वांचा महाराष्ट्र सहकारी संस्था अधिनियमात कलम २(२७), कलम ४ तसेच कलम ९, १४ (अप्रत्यक्ष तरतूद) इत्यादी यातील तरतुदी लक्षात घेऊन तत्त्वे व मूल्ये कायद्यातच हवीत. वेगवेगळी विखुरलेली व हत्ती आणि सात आंधळे या गोष्टीतील निर्णयाप्रत येणारी नकोत.

येथे कायद्याबाबत एक विचार स्पष्ट करावा लागेल की, कायदा कसा असावा. तर थोडक्यात The law should be simple to understand and easy to implement हे तत्त्व सहकारी कायदा, जो प्रामुख्याने गरिबांसाठी. ज्यांना हव्या त्या सेवा मिळणे अडचणीचे असते, पण एकजुटीतून ते शासकीय धोरणाचा वरदहस्त व निबंधक सहकारी संस्था यांचा Role, Friend, Philosopher and guide असा हवा Inspector, Supervisor चा Role ही, सदर दृष्टीकोन समोर ठेवून हवा. सभासदाला अडचणीत आणणारा व मध्यस्थ आणि अन्यायांना पूरक नको. याबाबत व्यासपिठाचे स्तरावर विचार मंथनातून केंद्राला प्रस्ताव पाठविणेसाठी प्रयत्नशील आहोत.

केंद्राचे नवे सहकार मंत्रालय व त्याचे अनुषंगाने

'सहकारातून समृद्धीकडे' या विषयावर चर्चा:

केंद्र शासनाचा सदर धोरणात्मक निर्णय झालेवर त्यावर उलट सुलट बरीच चर्चा माध्यमात आली. प्रतिष्ठानचे पदाधिकारी यांनी केंद्र शासनातील धुरीणांशी चर्चा केल्याचे माध्यमांत त्याचे पडसाद उमटले. या पोर्शभूमीवर कृषी व सहकार व्यासपीठाच्या नियोजित ०३/०९/२०२१ चे सभेमध्ये विचार होणेसाठी निमंत्रणे पाठविणे, सभेचा विषय व त्यावरील टिपण इत्यादी पूर्वतयारी ऑगस्ट २०२१ मध्ये करण्यात आली आहे. त्यानुसार ०३/०९/२०२१ रोजी सभा होऊन केंद्रात मा. अमित शहा यांना प्रस्ताव सादर केला आहे.

गृहनिर्माण संस्थांच्या क्षेत्रांचे मानीव हस्तांतरण

काही गृहनिर्माण सह. संस्था स्थापन होऊन अनेक दशके लोटली तरी बिल्डर/प्रवर्तक/जमिनीचे मालक यांनी त्या संस्थेशी संबंधित जमिनीचे हस्तांतरण गृहनिर्माण सह. संस्था यांना

न केल्याने ज्यावेळी अशा संस्थांचा पुनर्विकासाचा प्रश्न उपस्थित होतो, त्यावेळी पुन्हा जमीन मालकाने सदर मालमत्ता सहकारी दफ्तरी हस्तांतरित न केल्याने मागील बिल्डर / डेव्हलपर / जमीन मालक यांचे हस्ते / वा त्याचे संमती घेतलेशिवाय गृहनिर्माण सह. संस्था पुनर्विकास शक्य होत नसे. त्यावर वेळोवेळी शासनाचे पाठपुरावा केल्यानंतर अनेक अटींसह वेळोवेळी हस्तांतरणाचे आदेश निघाले. पण सदर आदेश म्हणजे अडचणीची शर्यतच असे. प्रतिष्ठान याबाबत वर्षानुवर्ष पाठपुरावा करीत असे. त्यास अनुसरून आता २० अटींवरून नंतर १४ अटी व नंतर २०१८ मध्ये आठ अटींपर्यंत त्यात सुधारणा झाली. पण कार्यवाही नाही. पण, शासन निर्णय पुन्हा २०२० मध्ये होऊनही शासकीय यंत्रणेने सदर आदेशांची अंमलबजावणीमध्ये पुरेसा रस दाखविला नाही. मात्र, श्री. अनिल कवडे यांनी सहकार आयुक्तांचा कारभार हातात घेतल्यावर या मानीव हस्तांतरणांत यांनी लक्ष घालून, त्यांच्या हाताखालील सहकार खात्यांतील यंत्रणेला या कामी कार्यान्वित करणेचा प्रयत्न मोठ्या प्रमाणात सुरू केल्याचे पाहून त्यांचे अभिनंदन करणारे पत्र त्यांना १३ फेब्रुवारी २०२१ रोजी पाठविण्यात आले व त्यामध्ये काही सूचनाही विचारार्थ सादर केल्या. त्यावर विभागीय सह. निबंधकांच्या समिती ने त्या समितीचा अहवाल सहकार आयुक्त यांचेकडे प्राप्त झाला समजते. पण, आमचे १३/०२/२०२१ चे सिंगल विडा मार्फत कार्यवाही व्हावी, सहकारी संस्थांना चार-चार खात्यांच्या वेगवेगळ्या कार्यालयांत पाठपुराव्यासाठी आपला वेळ, पैसा व शक्ती खर्च करावी लागू नये, या सूचनेवर व त्यासोबतच्या सूचनांवर अद्याप अंतिम कार्यवाही नाही.

हायकोटात मध्यस्थांची शिष्टाई (चलाखी)

रीटपिटीशन नं. १०७८१ / २०२१ द्वारे मुंबई हायकोटात CREDI-MCHI ने अर्ज दाखल करून महाराष्ट्रातील लॉकडाऊनचा कार्यकाळ, जी चार महिन्यांची सवलत, मालमत्ता नोंदणीसाठी देण्यात आली, तो कार्यकाळ ४ महिन्यांच्या सवलतीसाठी वगळण्यात यावा अशी विनंती केली होती. त्यावर हायकोर्टाने शासनास आपले अभिप्राय देणेस आदेश पारित केले

होते. त्याचा आधार घेऊन, शासनाच्या अन्य कार्यालयात चालू असलेल्या प्रकरणी अशी प्रकरणे चार महिने स्थगित ठेवावीत, असा युक्तीवाद मध्यस्थांतर्फे करण्यात येत असल्याचे समजले. त्यामुळे, अशी प्रकरणे चार महिने बारगळण्याचे वातावरण तयार करण्याचा प्रयत्न होताना दिसला.

सुदैवाने शासनाच्या वकीलांनी शासनाची बाजू सक्षमपणे मांडल्याने मुंबई उच्च न्यायालयाने, सर्व संबंधित प्रस्तावाचा निपटारा ३१ मे २०२१ पूर्वी करण्याचे आदेश प्रधान सचिव (महसूल) यांना देऊन प्रकरण निकाली काढले तसे क्रेडाईनेही आपल्या घटकांना कळविले. त्यासाठी अशीच प्रकारची योग्य कारवाई सहकार आयुक्तांकडून व्हावी यासाठी सदर आदेशाची प्रत त्यांनाही सविनय सादर करण्यात आली आहे.

युनिलॉटरल डिव्हलरेशन काम अंडरटेक्निंग काम सर्टीफिकेशन

वरील विषयाबाबत रिझर्व्ह बँकेच्या आधाराचा टेकू घेऊन, स्टेट बँक ऑफ इंडियाच्या शाखेतून के. वाय. सी. रीन्युअलच्या खाली, खातेदारांतर्फे, दोन एकतर्फी वरील विषयाबाबत रीझर्व्ह बँकेच्या आधाराचा टेकू घेऊन, स्टेट बँक ऑफ इंडियाने निवेदने, प्रदान करणेबाबत पाठपुरावा करण्यात येत असल्याचे निदर्शनास आले. त्यामध्ये खातेदारांच्या खात्यांतून, रक्कम विना कळवता व कारण न देता एकतर्फी कापून घेण्याचे अधिकार पूर्णपणे बँकेस देणे अभिप्रेत होते. ते न्यायोचित न वाटल्याने डेप्युटी गव्हर्नर रिझर्व्ह बँक ऑफ इंडिया, बलार्ड इस्टेट, मुंबई यांना असे एकतर्फी सर्टीफिकेट घेणे न्यायोचित नाही; कारण बँक व बँकेचा ग्राहक यांचेमध्ये; खाते उघडताना केलेल्या अटींचा ते भंग करणारे ठरेल. त्या शिवाय कोणतेही कारण न देता वा अगोदर माहितीही न देता ते कसे बेकायदेशीर होईल, हे सविस्तर पाच पानी पत्रांत दर्शविले. सदर दि. २५ फेब्रुवारी २०२१ च्या पत्रांत सध्याचा बँकांना फसविणाऱ्या ग्राहकांचा कायदेशीर योग्य तो बंदोबस्त होण्यासाठी या विषयाचा जास्त सखोल विचार झाला पाहिजे. त्यामध्ये बँकेप्रमाणेच ग्राहकांचे हितही न्यायोचितरीत्या ध्यानांत घेणे आवश्यक आहे, हा मुद्दा ठरविण्यात आला.

त्यास अनुसरून दि. ५ मे २०२१ रोजी रिझर्व्ह बँकेचे मा. गव्हर्नर, यांनी केलेल्या धोरणात्मक निवेदनांत, या संबंधाने

दिलेल्या के.वाय.सी. धोरणाबाबत स्पष्ट उल्लेख करण्यात आला. त्यानुसार रिझर्व बँकेने त्याचे आदेश DOR.ML-REC/13/14.01.001/2021-22 दि.५ मे २०२१ ने बँकांना (रेग्युलेटेड एन्टीटीज) चे चेअरमन/मुख्याधिकारी यांना 'पिरीऑडीक अपडेशन ऑफ के.वाय. सी.' या बाबत असे स्पष्ट निर्देश दिले आहेत की, सध्याची देशांतील स्थिती पाहता, के.वाय.सी. अपडेशन न केल्यास संबंधित खाते बंद करण्याच्या अधिकाराचा वापर येत्या ३१ डिसेंबर २०२१ पर्यंत किंवा अन्य काही अडवणूकीचे (Restrictions) कोर्ट व अन्य सक्षम प्राधिकरणाचे आदेशाव्यतिरिक्त न करण्याचे आदेश निर्गमित केले आहेत. रिझर्व बँकेचे गव्हर्नर यांना आमचे पत्र १४/०५/२०२१ ने त्यांनी आमच्या सूचनेचा विचार करून कारवाई केल्याबाबत आभाराचे पत्र पाठविले आहे. (ई मेलने). दि. ६ मे २०२१ रोजीचे 'फायनान्सिअल एक्सप्रेस' मध्ये याबाबत असे प्रसिध्द करण्यात आले आहे की, के.वाय.सी. चा विस्तार करून त्यामध्ये व्ही.डी.ओ. के.वाय.सी. चाही अंतर्भाव करण्यात यावा व तो नवीन प्रकारच्या ग्राहकांसाठी उदा. प्रोप्रायटरीशिप, फर्मस, अँथोराईज एन.टी.टी.ज, बेनिफिशिअल ओनर्स ऑफ लीगल एन्टीटीज द्यावा. तसेच इकॉनॉमिक टाईम्समध्ये यावर आधार कार्डावर व डिजीटल कार्ड आधारित ई के.वाय.सी.चा

उपयोगही याकामी रिझर्व बँकेने दिलेला आहे. याचा उल्लेख आहे. रिझर्व बँकेने यामधील काळांत खातेदारांनी आपली खाती के.वाय सी. सुसंगत नेहमीप्रमाणे करून घ्यावी असेही सुचविले आहे.

आमच्या पत्रांत दोन बँकांच्या ग्राहकांना चुकीचे गृहीत धरून चुकीने पैसे कापून घेतल्याची उदाहरणे दिली, बँकांनी त्यात अनुक्रमे ग्राहक न्यायालयाच्या निर्णयाने व रिझर्व बँकेच्या ओबुड्समनच्या धाकाने कशा प्रकारे चूक सुधारून चुकीने कापलेली रक्कम परत कशी द्यावी लागेल, ही उदाहरणे दिली. हे तर हिमनगाचे पाण्यावरील एखाद्या तुकड्यासारखी आहे, हेही स्पष्ट केले होते. अशी आशा आहे की, बँका व ग्राहक या दोहोंचेही हितांचा विचार करून ३१ डिसेंबर २०२१ पूर्वी रिझर्व, बँकेचे (Know Your Customer) के.वाय.सी. बाबत सुधारीत आदेश येतील, आता जी स्टेट बँक Know Your Customer खाली रिन्यूअलसाठी दुरूस्त एक पानी फॉर्देत आहे, व बँक ऑफ इंडियाही दोन पानी के.वाय.सी. कॉम्प्युटराईज्ड Know Your Customer असा दोन पानी फॉर्म देत आहे. त्यावरून या विषयाबाबत रिझर्व बँकेने प्रतिष्ठानने केलेल्या विनंतीनुसार नव्या सूचना दिलेल्या दिसतात.

“

राष्ट्रीय एकता

राष्ट्रीय किंवा सांस्कृतिक ऐक्य हे केवळ घोषणांनी होणार नाही. त्यासाठी नित्य संस्कार हवेत. तसे संस्कार करणाऱ्या व त्यासाठी विविध उपक्रम करणाऱ्या संस्था निर्माण करून त्याच्याभोवती बुद्धिमतांचे जाळे विणले पाहिजे. महाराष्ट्रातील बुद्धिमंतानी या कामी पुढाकार घेतला तर पुन्हा एकदा राष्ट्रीय व पातळीवर व महाराष्ट्राच्या बुद्धिवादी राष्ट्रनिष्ठ परंपरेचा प्रभाव पडू लागेल.

- यशवंतराव चव्हाण

”

विभागीय केंद्र, लातूर

ऑनलाइन व्याख्यान

विभागीय केंद्र, लातूरच्या वतीने भारतीय स्वातंत्र्याच्या सुवर्ण महोत्सवी वर्षानिमित्ताने 'स्वातंत्र्याची ७५ वर्षे आव्हाने व उपाय' या विषयावर ऑनलाइन व्याख्यानाचे आयोजन करण्यात आले होते. कार्यक्रमाच्या अध्यक्षस्थानी माजी कुलगुरु तथा विभागीय केंद्राचे अध्यक्ष डॉ. जनार्दन वाघमारे यांनी तसेच राज्यशास्त्र व लोकप्रशासन विभागाच्या प्राध्यापक, प्रमुख संशोधक सार्वजनिक धोरण, लोकशाही शासन व्यवहार केंद्र,

सावित्रीबाई फुले पुणे विद्यापीठ, पुण्याच्या प्रा. राजेश्वरी देशपांडे होत्या. कार्यक्रमाचे प्रास्ताविक आणि सूत्रसंचालन विभागीय केंद्राचे कोषाध्यक्ष विवेक सौताडेकर यांनी केले. आभार प्रदर्शन विभागीय केंद्राचे सचिव, ज्येष्ठ विचारवंत प्राचार्य डॉ. नागोराव कुंभार यांनी केले. याप्रसंगी प्रतिष्ठानचे सन्माननीय सदस्य अॅड. मनोहरराव गोमारे, प्राचार्य शिवाजीराव देशमुख, डॉ.कुसुमताई मोरे, प्रा. सुनीता गिरवलकर, शिवाजीराव भोसले, रुक्साना मुल्ला तसेच मोठ्या संख्येने रसिक-श्रोते उपस्थित होते.

विभागीय केंद्र, परभणी

स्व. यशवंतराव चव्हाण जयंती

यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठान, मुंबई, विभागीय केंद्र परभणी व चतुरंग प्रतिष्ठान परभणी, तर्फे महाराष्ट्राचे पहिले मुख्यमंत्री स्व. यशवंतराव चव्हाण यांच्या १०७व्या जयंतीनिमित्त अभिवादन कार्यक्रमाचे आयोजन करण्यात आले होते. या कार्यक्रमासाठी अध्यक्ष म्हणून विलास पानखेडे (कार्याध्यक्ष, परभणी केंद्र) तर प्रमुख वक्ते म्हणून शिवाजी विरसे उपस्थित होते. कार्यक्रमात

सुरुवातीला स्व. यशवंतराव चव्हाण यांच्या प्रतिमेला मान्यवरांच्या हस्ते पुष्पहार अर्पण करून अभिवादन करण्यात आले. या कार्यक्रमात प्रमुख वक्ते शिवाजी विरसे यांनी स्व. यशवंतराव चव्हाण यांच्या जिवनातील विविध घडामोडी, बालपण, संयुक्त महाराष्ट्र चळवळीतला सक्रीय सहभाग, त्यांचा राजकीय प्रवास, इ. गोष्टी सांगितल्या.

विभागीय केंद्र, सोलापूर

महाराष्ट्र व कामगार दिन

या दिवशी, आधुनिक महाराष्ट्र चे शिल्पकार स्व. यशवंतराव चव्हाण साहेबांच्यामुळे राज्याची निर्मिती झाली. पण, महाराष्ट्राच्या निर्मितीबरोबरच सामान्य माणूस, मग ते शेतकरी असो किंवा कामगार असो तसेच शिक्षण, आरोग्य, उद्योग, साहित्य, कला, सहकार अशा अनेक विषयांना समृद्ध करणे हे यशवंतराव चव्हाणसाहेबांचे लक्ष्य होते, त्यातूनच सोलापूर जिल्ह्याच्या सीमेवरील उजनी धरणाची निर्मिती चव्हाणसाहेबांनी केली. उजनी धरणामुळे पुणे, सोलापूर हा परिसर समृद्ध झाला. ही किमया फक्त यशवंतराव चव्हाण साहेबांमुळे झाली. शेतीच्या क्षेत्रात

आमूलाग्र क्रांती झाली. दुष्काळी सोलापूर जिल्हा आज सधन झाला, सर्वात जास्त साखर कारखाने सोलापूर जिल्ह्यात आहेत, द्राक्ष, डाळींब यासारख्या पिकांनी जोर धरला, शेतीबरोबरच सोलापूर सारख्या मोठ्या शहराबरोबर जिल्ह्यातील नगरपरिषद हद्दीतील गावांच्या पिण्याच्या पाण्याचा प्रश्न सुटला. ग्रामीण भागामध्ये पिण्याच्या पाण्याच्या योजना निर्माण झाल्या, उद्योगांना पाणी मिळण्याची हमी निर्माण झाली म्हणून मोठे उद्योग व्यवसाय सुरु झालीत. शिक्षणासाठी उत्तम वातावरण निर्माण झाले. मराठवाड्यातील पाणीप्रश्न उजळीमुळे सुटला, अनेक क्षेत्रात प्रगती झाली. ती उजनी धरणाची किमया आहे आणि हे शक्य

झाले ते यशवंतराव साहेबांच्या दूरदृष्टीचे देणे आहे, असे प्रतिपादन जल व पर्यावरण तज्ञ उजनी धरणाचे अभ्यासक श्री रजनीश जोशी यांनी केले. १ मे महाराष्ट्र दिन व कामगार

दिनानिमित्ताने यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठान, मुंबई विभागीय केंद्र सोलापूर यांच्या वतीने facebook Live च्या माध्यमातून Live कार्यक्रम आयोजित करण्यात आला होता.

विभागीय केंद्र, अहमदनगर

वृक्षारोपण

मराठी भाषा गौरव दिनानिमित्त मोरया चिंचोरे या आदर्श गावात ५१ वृक्षांचे रोपण यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठान विभागीय केंद्र, अहमदनगर व यशवंत सामाजिक प्रतिष्ठान, सोनईच्या पुढाकाराने सदस्य, ज्येष्ठ नागरिक मंचाचे सदस्य तसेच वाचनालय प्रतिनिधी, ग्रामस्थ यांच्या हस्ते झाले.

मराठी भाषा गौरव दिन

वि.वा.शिरवाडकर तथा कुसुमाग्रज यांच्या जयंतीनिमित्त 'मराठी भाषा गौरव दिन' शनिवार, दि. २७ फेब्रुवारी २०२१ ला प्रतिष्ठानचे सचिव प्रशांत गडाख यांच्या संकल्पनेतून साजरा करण्यात आला.

जागतिक महिला दिन

यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठान, विभागीय केंद्र, अहमदनगर व यशवंत सामाजिक प्रतिष्ठान, सोनई यांच्या संयुक्त विद्यमाने 'जागतिक महिला दिन' २५१ महिलांच्या हस्ते १००० वृक्ष लागवड करून साजरा करण्यात आला.

यामध्ये कडूलिंब, जांभूळ, पिंपळ, वड आणि चिंच या देशी वृक्षांचा समावेश आहे. सोशल डिस्टन्स पाळत महिलांनी वृक्षदिंडी काढली.

डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर जयंती

भारतरत्न डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांच्या जयंतीनिमित्त नेवास तालुक्यातील विविध गावातील सरपंच यांनी मिळून विविध प्रकारच्या झाडांचे वृक्षारोपण केले.

देवराष्ट्रे

जन्मस्थळास भेट

दि.१ फेब्रुवारी २०२१ ते ३१ ऑगस्ट २०२१ या कालावधीत जन्मघर स्मारकास एकूण ६४९ पर्यटकांनी भेटी दिल्या

राज्याचे जलसंपदा मंत्री जयंत पाटील, तसेच त्यांच्या पत्नी सौ.शैलजा पाटील व चिरंजीव प्रतीक पाटील यांनी स्व.यशवंतराव चव्हाण साहेबांच्या जन्मघर स्मारकास भेट दिली.

अतिरिक्त जिल्हाधिकारी आयुषी सिंग, रयत क्रांती संघटनेचे माजी आमदार सदाभाऊ खोत तसेच स्वाभिमानी शेतकरी संघटनेचे नेते, माजी खासदार श्री.राजू शेटी यांनीही जन्मघर स्मारकास भेट दिली.

विठामाता चव्हाण पुण्यतिथी

दि.१८/८/२०२१ रोजी विठामाता चव्हाण यांची पुण्यतिथी जन्मघर स्मारकामध्ये साजरी करण्यात आली. या वेळी सोनहिरा सह.साखर कारखान्याचे स्व.चेअरमन श्री.पोपटराव महिंद याचे हस्ते प्रतिमा पूजन करण्यात आले.

जन्मघर स्मारक महिन्यातून एकदा सारवून घेतले जाते. प्रशासकीय कामे व सुरक्षा व्यवस्था वेळापत्रकाप्रमाणे सुरु आहे.

नवमहाराष्ट्र युवा अभियान

यशवंतराव चव्हाण राज्यस्तरीय सामाजिक व क्रीडा युवा पुरस्कार २०२०

महाराष्ट्राच्या सर्वांगीण विकासासाठी युवा आंदोलनाच्या क्षेत्रात विधायक व रचनात्मक काम करणा-या युवक-युवतींना सामाजिक युवा पुरस्कार देण्यात येतो, महाराष्ट्रातील उत्कृष्ट खेळाडूंच्या कार्याचे मूल्यमापन होऊन त्यांचा गौरव व्हावा आणि प्रोत्साहन मिळावे हे क्रीडा पुरस्काराचे उद्दिष्ट आहे.

या वर्षीचा 'यशवंतराव चव्हाण राज्यस्तरीय सामाजिक युवा पुरस्कार' चंद्रशेखर तांदळे, (वाळवा, जि. सांगली) यांना (दुष्काळग्रस्तांसाठी देण्यात आता. त्यांनी 'एक ओंजळ दुष्काळग्रस्तांसाठी' अभियान राबवले. ग्रामीण, दुर्गम व डोंगरी भागातील नागरिक मुख्य प्रवाहात यावेत यासाठी सातत्याने प्रबोधन केले.)

गायत्री सावजी, जि. बुलडाणा (बुलडाणा जिल्ह्यातील विविध ग्रामीण भागातील स्त्रियांसाठी आरोग्य शिबीर, शेतकरी आत्महत्या, गर्भपात या विषयावर समाजप्रबोधनपर व्याख्याने आयोजन, मुलींसाठी दशा व दिशा यावर मार्गदर्शन) यांनाही याच पुरस्काराने सन्मानित करण्यात आले.

क्रीडा पुरस्कार - 'युवक व युवती': क्रिडा क्षेत्रातील उल्लेखनीय कामगिरीबद्दल हर्षद राव, पुणे (गिर्यारोहण - लडाख ६०१० यशस्वी चढाई, वयाच्या १९ व्या वर्षी माउंट एवरेस्टवर विजय) व निकिता पवार, उस्मानाबाद, (खो खो - राज्य व राष्ट्रीय स्पर्धेमध्ये पारितोषिके) यांना जाहीर झाले आहे.

मानसी जोशी (पॅरा बॅडमिंटन : जागतिक स्पर्धेत रौप्य पदक व कास्य पदक पारितोषिके) यांना 'यशवंतराव चव्हाण राज्यस्तरीय विशेष युवा क्रीडा पुरस्कार जाहिर झाला आहे.

'यशवंतराव चव्हाण राज्यस्तरीय सामाजिक व क्रीडा युवा पुरस्कारांचे स्वरूप प्रत्येकी २१ हजार रु. रोख, व सन्मानपत्र असे आहे. तर विशेष युवा क्रीडा पुरस्काराचे स्वरूप ५१ हजार रुपये रोख व सन्मानपत्र असे होते.

युवा पुरस्काराचा वितरण सोहळा यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठान, मुंबई येथे जानेवारी २०२१ मध्ये आयोजित करण्याचे

प्रस्तावित केले होते. परंतु मागील एक वर्षापासून आपण सर्वजण कोरोना संकटाचा सामना करीत असल्याने तसेच लॉकडाऊनमुळे हा सोहळा आयोजित करणे शक्य झाले नाही.

राज्य शासनाच्या गाईडलाइन्स बघता पाहता लवकर हा सोहळा आयोजित होणे शक्य नव्हते. या कारणास्तव सन्मानपत्र व पुरस्काराची रक्कम धनादेशद्वारे पुरस्कार विजेत्यांना घरपोहोच टपालद्वारे पाठवण्यात आले. सध्याची परिस्थिती पाहता विजेत्यांनीही सन्मानपूर्वक त्याचा स्वीकार करून प्रतिष्ठानचे आभार व्यक्त केले. सर्व पुरस्कार विजेत्यांना उज्वल भवितव्यासाठी व पुढील कारकिर्दीसाठी हार्दिक शुभेच्छा!

यशवंतराव चव्हाण राज्यस्तरीय महाविद्यालयीन नियतकालिक स्पर्धा

यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठान, मुंबई-नवमहाराष्ट्र युवा अभियान यांच्या वतीने दरवर्षी प्रमाणे 'यशवंतराव चव्हाण राज्यस्तरीय महाविद्यालयीन नियतकालिक स्पर्धा २०१९-२०' ची विजयी महाविद्यालयांची नावे घोषित करण्यात आली आहेत. राज्यातील विद्यार्थ्यांच्या विचारांचे आणि भावनांचे प्रतिबिंब असंख्य महाविद्यालयीन नियतकालिकांमध्ये पडलेले पहावयास मिळते, या नियतकालिकांमध्ये आपले लेख, कविता लिहिणाऱ्या विद्यार्थ्यांमधूनच उद्याचे साहित्यीक घडत असतात. युवांना आपले मत मांडायची संधी देतानाच त्यांच्यातील कलागुणांना वाव देणाऱ्या नियतकालिकांचे महत्व लक्षात घेऊन राज्यातील उत्कृष्ट नियतकालिकांचा सन्मान करणारा हा महाराष्ट्रातील एकमेव उपक्रम आहे. यावर्षीपासून विद्यापीठनिहाय प्रत्येकी एक विशेष पारितोषिकाचा समावेशही या स्पर्धेत करण्यात आला होता.

प्रत्येक क्रमांक: नूतन महाविद्यालय, सेलू, जि. परभणी च्या 'प्रेरणा' (वाड्मय विशेषांक) या नियतकालिकाने प्रथम क्रमांक पटकविला असून रु. १०,०००/- चा धनादेश, सन्मानचिन्ह व सन्मानपत्र असे या बक्षिसाचे स्वरूप आहे. 'प्रेरणा' या नियतकालिकामध्ये विद्यार्थ्यांतील सर्जनशीलता दिसून येत.

भाषिक अविष्कार, प्रतिभा यांना चालना देणारा हा अंक आहे. या अंकामुळे विद्यार्थ्यांच्या मनातील विचार, कल्पना, अपेक्षा यांना लालित्यपूर्ण भाषेत शब्दरूप मिळेल. तसेच या अंकाच्या निमित्ताने वेगवेगळे साहित्य, वाङ्मय हे विद्यार्थ्यांकडून वाचले जातील. तसेच त्यांच्यातील वाचनाचे संस्कार आणि वाचन संस्कृती अभिवृद्धीत होण्यासाठी हा विशेषांक प्रेरणा देणारा ठरेल.

द्वितीय क्रमांक: कला, वाणिज्य व विज्ञान महाविद्यालय, नारायणगाव, ता. जुन्नर, जि पुणे या महाविद्यालयाच्या 'गुरुवर्य' (पर्यटन विशेषांक) या नियतकालिकास मिळाला. रु. ७,०००/- चा धनादेश, सन्मानचिन्ह व सन्मानपत्र असे या बक्षीसाचे स्वरूप आहे. 'गुरुवर्य' या अंकात सबंध जुन्नर तालुक्याचा निसर्ग खजिना वाचकांसमोर उपलब्ध केला गेला आहे. जुन्नर तालुक्याला ऐतिहासिक ठेवा तर आहेच, त्यासोबतच निसर्गाची मोठी देणगी लाभली आहे, हे या अंकातून दिसून येते. लेणी, किल्ले, अर्थशास्त्र पर्यटन स्थळ, भौगोलिक पर्यटन, धार्मिक पर्यटन, या सगळ्या माहितीने हा अंक परिपूर्ण आहे. निश्चितच भविष्यात या अंकाचा फायदा पर्यटकांना होईल.

तृतीय क्रमांक: विवेकानंद कॉलेज (स्वायत्त), कोल्हापूरच्या 'विवेक' (भाषा विशेषांक) या नियतकालिकास मिळाला असून रु. ५,०००/- चा धनादेश, सन्मानचिन्ह व सन्मानपत्र असे या बक्षीसाचे स्वरूप आहे. भाषा ही विविध प्रकारांनी मानवी जीवनाच्या सर्व अंगांना व्यापून असलेली गोष्ट असल्याने तिच्याकडे पाहण्याच्या विविध रीती आणि दृष्टिकोन संभवतात. साहजिकच तिच्या व्याख्याही निरनिराळ्या प्रकारे केल्या गेल्या आहेत. हे आपल्याला या अंकातून पहावयास मिळते. या अंकात कला, क्रीडा, भाषा साहित्य आणि संस्कृती ह्या सगळ्या बाबींचा लेख स्वरूपात आवर्जून उल्लेख करण्यात आला आहे.

या व्यतिरिक्त विद्यापीठनिहाय प्रत्येकी एक पारितोषिक अशी एकूण नऊ पारितोषिके जाहीर करण्यात आली आहे. रु. ३,०००/- चा धनादेश, सन्मानचिन्ह व सन्मानपत्र असे या बक्षीसाचे स्वरूप आहे. त्यांची नावे अशी - कर्मवीर शांताराम बापू कोंडाजी वावरे कला, विज्ञान आणि वाणिज्य महाविद्यालय, सिडको, नाशिक यांच्या 'एकता' (लिंगभाव समानता

विशेषांक) नियतकालिकास, लोकसेवक मधुकराव चौधरी समाजकार्य महाविद्यालय, जळगाव यांच्या 'जागर' (प्लास्टिक बंदी आणि पर्यावरण विशेषांक) या नियतकालिकास, डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर मराठवाडा विद्यापीठ, औरंगाबाद संलग्नीत रामकृष्ण परमहंस महाविद्यालय, उस्मानाबाद यांच्या 'विवेकानंद' या नियतकालिकास, द.भै.फ. दयानंद कला व शास्त्र महाविद्यालय, सोलापूर यांच्या 'दयानंद' या नियतकालिकास, हिल्सोप कॉलेज, नागपूर यांच्या 'हिल्सोपियन' या नियतकालिकास, महर्षी कर्वे स्त्री शिक्षण संस्था, कॉलेज ऑफ कॉम्प्युटर अप्लिकेशन फॉर वुमेन, शिरगाव, रत्नागिरी यांच्या 'तरंग' या नियतकालिकास, महात्मा गांधी कला, विज्ञान व स्व. नसरुद्दीन पंजवानी वाणिज्य महाविद्यालय, अस्मोनी, जि. गडचिरोली यांच्या 'शब्दशिल्प' या नियतकालिकास, भारतीय महाविद्यालय, अमरावती यांच्या 'भारती' या नियतकालिकास तर शिवाजी शिक्षण संस्था, अमरावती द्वारा संचालित श्री शिवाजी कला व वाणिज्य महाविद्यालय अमरावती यांच्या 'शिववाणी' या नियतकालिकास विशेष पारितोषिके जाहीर करण्यात आले आहेत.

कोरोनाच्या पार्श्वभूमीवर पुरस्कार वितरणाचा सोहळा प्रत्यक्ष न घेता बक्षीस कुरिअरने पाठवून विजेत्यांना सन्मानित करण्यात आले.

रक्तदान शिबिर..

यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठानचे सरचिटणीस मा. श.गं.काळे आणि कार्याध्यक्ष मा. खा. सुप्रियाताई सुळे यांच्या संकल्पनेतून आयोजित रक्तदान शिबिर शुक्रवार, १६ एप्रिल २०२१ सकाळी ९ ते दुपारी ३ वाजेपर्यंत. यशवंतराव चव्हाण सेंटर, जनरल जगन्नाथ भोसले मार्ग, नरीमन पॉईंट - २१. येथे घेण्यात आले. या शिबिरास ८० लोकांची उपस्थिती होती.

संविधान परिचय वर्ग

यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठान, मुंबईच्या कार्याध्यक्ष मा. खा. सुप्रियाताई सुळे यांच्या पुढाकाराने 'भारतीय संविधान संस्कृती संवर्धन' असा एक विचारविनिमयाचा गट निर्माण करण्यात आला आहे. या गटातील चर्चेतून संविधान अधिकाधिक लोकांपर्यंत कसं पोहोचवता येईल, त्यासाठी

कोणकोणते उपक्रम राबवता येतील, याबाबत चर्चा झाली, या विचार विनिमयातून 'संविधान परिचय वर्गाची' स्थापना झाली. कोरोनाच्या पार्श्वभूमीवर परिस्थिती लक्षात घेता शासनाच्या नियमानुसार फक्त ५० लोकांच्या उपस्थितीमध्ये आपण हा वर्ग सुरु करणार होतो परंतु, लोकांची इच्छा आणि आग्रहास्तव आपण हा वर्ग ऑनलाईन झुमच्या माध्यमाने घेत आहोत. यामुळे वर्गामध्ये जास्त संख्या सामील होऊ शकते. हा पहिलाच वर्ग असून या वर्गासाठी लोकांनी उत्स्फूर्त प्रतिसाद नोंदवला आहे. आदरणीय सुप्रियाताई यांच्या प्रेरणेने व दत्ता बाळसराफ यांच्या प्रयत्नांनी ह्या वर्गाची सुरुवात झाली. श्री. सुरेश सावंत हे या संविधान परिचय वर्गाचे मुख्य मार्गदर्शक आहेत. सूत्रसंचालन तसेच परिचय वर्गाची आखणी अॅड. निलेश खानविलकर करत आहेत तर समन्वयक म्हणून मनिषा खिल्लारे काम पाहत आहेत.

यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठान, मुंबई आयोजित संविधान परिचय वर्ग हा १५ ऑगस्ट पासून ते २८ नोव्हेंबरपर्यंत दर रविवारी दोन तास असा असतो, संविधानातील मूल्ये समजून आपल्या जगण्याचा प्रवास हा संविधानिक मूल्यांवर व्हावा आणि त्याआधारित भूमिका घेण्यात याव्यात या उद्देशाने संविधान परिचय वर्गाची सुरुवात केलेली आहे. १५ ऑगस्टच्या निमित्ताने संविधान परिचय वर्गाचे उद्घाटन ऑनलाईन पद्धतीने झाले. या उद्घाटनाला ज्येष्ठ संविधान अभ्यासक श्री. सुरेश सावंत वक्ते म्हणून लाभले होते आणि यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठानच मा. दत्ता बाळसराफ, मा. अनिल पाझारे यांचीही लाभली होती. या उद्घाटनाचे सूत्र संचालन अॅड. निलेश खानविलकर यांनी केले. आभार मनिषा खिल्लारे यांनी मानले.

अभ्यास वर्गाचे दुसरे सत्र २२ ऑगस्ट रोजी, 'भारतीय समाज व संस्कृतीचे वैशिष्ट्ये आणि संविधान' ह्यावर झाले, या सत्रामध्ये श्री. सुरेश सावंत यांनी भारतीय समाज व संस्कृतीचे वैशिष्ट्ये सांगताच ह्या सगळ्या वैशिष्ट्यांचा सामाजिक परिस्थितीमधल्या वेगवेगळ्या गोष्टींचा भारतीय संविधानामध्ये कसा अंतर्भूत केलेला आहे किंवा जे जे चांगले आहे ते संविधानाने कसे स्वीकारले आहे, आणि जेजे वाईट आहे त्यावर संविधानाने कसे उपाय सुचविले आहे, याची मांडणीयांनी केली.

तिसरे सत्र २९ ऑगस्ट रोजी श्रीमती भारती शर्मा, यांनी संविधान निर्मितीची पार्श्वभूमी: प्रक्रिया आणि आराखडा या

विषयावर घेतले. भारती शर्मा यांनी संविधानाची निर्मिती कशी झाली, संविधान सभा कशी गठीत केली गेली, या सभेमध्ये कशा प्रकारचे लोक आले होते. ती सगळी वेगवेगळ्या जाती धर्माची लोकं होती. आणि त्या विविधतेमधून वेगवेगळ्या विचारधारेची लोकं एकत्र येऊन एका सामान्य अजेंड्यावर डॉक्युमेंट कसे बनवलं गेलं ह्याची मांडणी भारती शर्मा यांनी केली.

विज्ञानगंगा

यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठान आणि मराठी विज्ञान परिषद यांच्या संयुक्त विद्यमाने आयोजित विज्ञानगंगा व्याख्यानमालेची माहिती:

१. Evolution of Science

Prof. Mayank Vahia, retired Professor of Tata Institute of Fundamental Research TIFR, Mumbai delivered a lecture on, 'Evolution of Science' in Vidnyanganga lecture series in its 59th lecture on Friday, 16th April, 2021 through Zoom app, Face book and u tube. It was attended by 32 persons on Zoom and 939 people on Face book. Audience on U Tube is yet not known.

Prof. Mayank Vahia made a statement at the beginning that the Evolution of Science began when the first person appeared on the earth and it continues till 6 months back when Covid-19 vaccine was developed. Science has developed everywhere on earth simultaneously and is not only in Europe as people think. For example, 1.8 million years back stone tools were found in Chennai. Even Indian science history writers write that history of Science began in Greece which is wrong. Home sapiens used stone tools 1 million years ago. Flaked tools were made by human 500,000 years ago, Jewelry 1,35,000 years ago, Language 1,00,000 years ago, Controlling fire 1,25,000 years ago, clothing 70,000 years ago, traps to catch animals 70,000 years ago, Bow and Arrow 65,000 years ago, Musical instruments 40,000 years ago, Female figurines 35,000 years ago, Pottery 20,000 years ago, Constellations 15,000 years ago, Farming 12,000 years ago, Metallurgy 10,000 years ago, Writting 8,000 years ago in Mesopotemia. Horses were domesticated 6000 years ago in Central Asia. Bronze and Copper 5000

years ago, Wheel related Technology 5000 years ago, Pyramids in Egypt 4500 years ago, Harappan culture 4500 years ago, Vedas 4000 years ago, Mahabharata 3300 years ago, Iron 3300 years ago in Central Asia, Greek civilization 3000 years ago, Persian Kingdom 2500 years ago, Vikram Samvat 2072 years ago, Saka calendar 1993 years ago. Indian numerals 1000 years ago, Printing press 600 years ago, Tajmahal 400 years ago, Telescope 400 years ago, Aircraft 100 years ago, Transistor 77 years ago and Covid vaccine 6 months back is the evolution of science at a glance.

There are different approaches like 1) Adhoc approach for utilitarian purpose. 2) Religion started interfering in Science. Galileo was confined. 3) Pragmatic approach was third. The exact nature is beyond comprehension. Any mathematical formulation is approximation of nature. Early progress of Science was in Asia. Mesopotamia culture started 3100 BC. Whereas in India it was 2700 BC in Harappa. That was urbanization. 600 BC to 1600 AD, India was the center of Education. India declined in the knowledge and Arabs took over. Indians were good in followings - Sanskrit is the perfect language, Panini 4 century BC, Nyaya and Vaisesika are analytical books. Yoga, Sankhya, Mimansa (means Dharma, but not religion) and Vedanta (Metaphysical). Formation of numbers was 500 AD, Temple architecture is of that time. Vaisesika is the first text book of Science written 322 BCE. Matter and Material 185 years BCE. Dravya (Earth, Water, Sun, Wind and Sky), kala, Dik, Mana and Atma. All matters behave as per nature. Chinese culture is also great. They built the Silk Route. Arabs have contributed to Science in a big way. 9th to 16th century, they were the holders of Science. They were very good in documentation. They said, science has to be experimented. Alexander (326 BC) brought lot of Science to India. That was Axiomatic approach. Paul Dirac said, 'My equations are smarter than me'. Fenman said 'Nature will correct us.' Europe made quick progress in our understanding of nature and our capabilities to manipulate it.

There were lot of questions raised by audience and

Prof. Mayank Vahia answered them.

२. वक्ते: डॉ. अभिजीत दांडेकर

विषय: लिपीची जडणघडण

दिनांक व वेळ: २१ मे, २०२१ रोजी संध्याकाळी ५ वाजता

माध्यम: झुम

श्रोत्यांची संख्या: झुम - २९, फेसबुक - २२०

डॉ. अभिजीत दांडेकर हे डेक्कन महाविद्यालय, पुणे येथे सहयोगी प्राध्यापक या पदावर कार्यरत असून प्राचीन भारतीय इतिहास, संस्कृती व पुरातत्वशास्त्राचे अभ्यासक आहेत. आपल्या व्याख्यानात त्यांनी लिपीच्या जडणघडणीचा इतिहास अत्यंत वेधकपणे उलगडून दाखवला.

व्याख्यानाच्या सुरुवातीस लिपी म्हणजे काय याचा आढावा घेताना लिपी आणि भाषा या दोन संकल्पनांतील फरक नेमकेपणाने स्पष्ट केला. तसेच या दोन संकल्पनांमध्ये कशी गल्लत केली जाते हे रोजच्या व्यवहारातील उदाहरणे देऊन स्पष्ट केले. हे करताना त्यांनी सांगितले की, जी बोलली जाते ती भाषा व जी लिहीली जाते ती लिपी. लिपीचा अर्थ त्यांनी खालीप्रमाणे विषद केला.

लिपी म्हणजे बोलण्याचे प्रतिनिधित्व करणारा, बोलणा-याशी परोक्ष संवाद साधणारा, स्थळाकाळाचे परिमाण ओलांडणारा कायमस्वरूपी चिन्हांचा समुच्चय.

लिपीचे विविध प्रकार जसे की, चित्रलिपी, लोगोग्राफिक / पदरेखी लिपी, अल्फाबेट, सिलबिक, आबजद, आबुभिडा, अल्फा सिलबिक इत्यादी सांगून त्यांनी या प्रत्येक प्रकाराचे विस्तृत विवेचन केले. या संदर्भात दोन भिन्न संस्कृतीत एकाच संकेताचे कसे भिन्न अर्थ असू शकतात हे एक मजेशीर उदाहरण देऊन स्पष्ट केले. अंगठा दाखविणे हे एका संस्कृतीत प्रोत्साहन देण्याचे प्रतीक मानले जाते तर दुसऱ्या एका भिन्न संस्कृतीत त्याकडे ठेंगा दाखविणे याअर्थी बघितले जाते.

उपरोल्लिखित विविध लिपींमध्ये स्वर व व्यंजन यांचे तुलनात्मक महत्व, काही लिपींमध्ये स्वराचे विकृतीकरण होऊ नये यावर असलेला विशेष कटाक्ष तर काहींमध्ये व्यंजनाना अधिक महत्व देत स्वरांचा संकोच करणे इत्यादी गोष्टींचा ऊहापोह सोप्या पण परिणामकारक रीतीने केला.

भारतीय लिपीचे व्यवच्छेदक लक्षण अक्षर लिपी आहे हे विषय करताना त्यांनी भारतीय उपखंडातील लेखनाचे विविध पुरावे सादर केले, ज्यामध्ये काही प्राचीन शिलालेख, स्वर, व्यंजन व अंक इत्यादींचे विविध प्रकारचे तक्ते यांचा समावेश होता. त्यांनी या सदर्भातील काही पारदर्शिका दाखविल्या ज्यायोगे या गोष्टी अधिक स्पष्ट झाल्या.

आपल्या विवेचनात त्यांनी ब्राम्ही लिपीमधील स्वर-व्यंजन व्यवस्था, ब्राम्ही अंक, बाराखडी इत्यादींचा तक्ता, सम्राट अशोकाच्या काळातील राजाज्ञांचे शिलालेख, सम्राट अशोकाची विविध गोष्टींकडे बघण्याची दृष्टी याचेही समर्पक विवेचन केले. तसेच ब्राम्ही लिपी ही देवनागरी लिपीचा पाया असून त्या लिपीने खरोष्ठी लिपीवर कसे वर्चस्व प्रस्थापित केले हे देखील स्पष्ट केले.

लेखनाची विविध साधने जशी की, प्रसार, धातू (तांबे, लोखंड, सोने, चांदी इत्यादी), ताम्रपट, शिलालेख, शिक्के यांचेही त्यांनी विस्तृत विवेचन केले.

आपल्या व्याख्यानात त्यांनी लिपीच्या जडणघडणीच्या प्रवासात महाराष्ट्रात, महाराष्ट्राबाहेर भारतात इतरत्र व भारताबाहेरदेखील सापडलेल्या अनेक पुराव्यांची माहिती दिली. एकूणच लिपीच्या जडणघडणीचा इतिहास डॉ. दांडेकर यांनी सोप्या पध्दतीने उलगडून दाखवला व हे करताना विविध पुरावे, प्राचीन लिपीमधील स्वर-व्यंजन, अंक इत्यादींचे तक्ते यांच्या पारदर्शिका दाखविल्यामुळे त्यांचे व्याख्यान माहितीपूर्ण व रंजकही झाले.

३. वक्ता: डॉ. मानसी राजाध्यक्ष

विषय: कर्करोग: एक बागुलबुवा

दिनांक व वेळ: १८ जून, २०२१ रोजी संध्याकाळी ५ वाजता

माध्यम: झुम

श्रोत्यांची संख्या: झुम-२९, फेस बुक-४८२, यू ट्यूब-१२१

डॉ. मानसी राजाध्यक्ष या रसायनशास्त्रातील एम. एससी. पी. एचडी असून मुंबईच्या रूपारेल महाविद्यालयात त्यांनी काही वर्षे अध्यापन केले आहे. त्या मराठी विज्ञान परिषद, मुंबईच्या काही काळ कार्यवाह होत्या. कन्सेप्ट डेव्हलपमेंट अनलिमिटेड या संस्थेच्या त्या संस्थापक व संचालक आहेत.

कर्करोगावर मात करून त्या या आजारातून सुखरूपपणे बाहेर आल्या आहेत. कर्करोगाचे निदान झाल्यावर सर्वसाधारण व्यक्तीच्या भावना कशा असतात, पण त्या रोगावर यशस्वी मात केल्यावर मात्र तो एक बागुलबुवा कसा ठरतो व म्हणूनच या रोगाचा बागुलबुवा न करता त्याच्याशी सामना कसा करावा, याचे स्वानुभवावर आधारीत विवेचन आपल्या व्याख्यानात त्यांनी सामान्य व्यक्तीला सहज समजेल अशा पध्दतीने वेधकपणे केले.

कर्करोगापेक्षा अनेक गंभीर रोग आस्तित्वात आहेत. परंतु कर्करोगाबद्दल समाजात एकूणच काहीशी अवास्तव भीती आढळून येते, जी अनाटायी आहे. या रोगाशी सामना करताना भावनिकदृष्ट्या कणखर राहून वस्तुनिष्ठ व सकारात्मक विचार पध्दतीचा अवलंब करणे अत्यंत जरूरीचे आहे. कर्करोगावर आतापर्यंत झालेले व अविरत सुरू असलेले संशोधन व त्यासंबंधी उपलब्ध असलेली माहिती विचारात घेता 'कर्करोग: एक असाध्य व्याधी' ही संकल्पना आता कालबाह्य झाली आहे असे समजण्यास प्रत्यवाय नसावा. तसेच निरोगी व्यक्तींनीही या संदर्भात माहिती करून घेऊन सजग राहणे गरजेचे आहे. हा रोग सामान्यात: कसा उद्भवतो हे शास्त्रीय पण तरीही सोप्या भाषेत त्यांनी सांगितले ते असे:

“मानवी शरीरातील पेशींची संख्या ३७ हजार कोटीच्या आसपास असून त्याचे विविध, जवळपास २०० प्रकार असतात, या पेशी विविध प्रकारची कार्ये करीत असतात, ज्यायोगे शरीराचे चलनवलन अव्याहतपणे सुरू असते. यामध्ये शरीरात ठराविक प्रमाणात पेशी तयार होणे त्यांनी ठराविक लयीत काम करणे व त्यांचा कालावधी संपल्यावर त्यांनी नष्ट होणे हे सर्व कार्य एखाद्या सक्षम अशा यंत्र प्रणालीनुसार सुरू असते. यामध्ये काही पेशी नियम पाळत नाहीत. तसेच पेशींचे समुच्चन किंवा गठन होऊन गाठी तयार होतात. सर्वसाधारणपणे या गाठी दोन प्रकारच्या असतात. एक प्रकार, निरुपद्रवी गाठी (Benign Tumor) असा तर दुसऱ्या प्रकारच्या गाठी या उपद्रवी (Malignant Tumor) असतात, ज्यामुळे कर्करोग संभवतो. या दुसऱ्या प्रकारच्या पेशींचे वैशिष्ट्य असे की, शरीर त्यांच्याकडे शत्रूपेशी म्हणून बघत नाही व उलटपक्षी शरीर या पेशींचे पोषण

करते व अशा तऱ्हेने त्यांच्या वाढीस मदत करते. या पेशींना त्यांचे कार्य काय हेच समजत नसते, या पेशी शरीरास अर्थातच उपद्रवकारक असतात व त्या बेशिस्तीने वाढत राहतात, एका अवयवातून दुस-या अवयवात प्रवेश करून देखील वाढत राहतात. या पेशींकडे शरीर उपद्रवी गोष्ट म्हणून बघून त्यांचा नायनाट करायचा प्रयत्न करत नसल्यामुळे, अप्रत्यक्षपणे त्यांचे पोषणास आणि बेशिस्त व बेसुमार वाढीस शरीर एकप्रकारे सहाय्यच करत असते.”

यानंतर त्यांनी कर्करोग होण्याची काही कारणे सांगितली जसे की, धूम्रपान, तंबाखूसेवन, मद्यपान, सूर्यापासूनचे अतीनील किरणोत्सर्जन, वातावरणातील प्रदूषणकारी गोष्टी, असंतुलीत आहार, अती मानसिक ताण, अनुवंशिकता इत्यादी. यातील कुठलेही कारण नसतानादेखील कर्करोग उद्भवू शकतो.

कर्करोगचे निदान करण्याच्या विविध पध्दती त्यांनी सांगितल्या ज्या संक्षेपाने अशा:

शारीरीक तपासणी (Physical Examination), प्रयोगशाळेतील तपासण्या (Laboratory Tests), Imaging Tests ज्या सामान्यतः बाह्यतः (Externally) केल्या जातात व Biopsy, यामध्ये ज्या अवयवात कर्करोगाचा प्रादुर्भाव झाला असण्याची शक्यता वाटत असते, तेथील पेशी काढून त्यांचे परीक्षण करणे. ही पध्दत बरीच क्लेशकारक असते, परंतु, रोगनिदानाच्या दृष्टीने सर्वात खात्रीलायक असते.

यानंतर त्यांनी कर्करोगावरील विविध उपचार पध्दती सांगून या पध्दतींचा कुठल्या परिस्थितीत अवलंब केला जातो, याबद्दल माहिती दिली. या पध्दती थोडक्यात अशा:

Surgery (Operation- Removal of lump), Chemotherapy (वाढ होत असलेल्या पेशी नष्ट करणे), Radiation Therapy, Bone Marrow Transplant, Hormone Therapy इत्यादी.

या उपचार पध्दतींमुळे होणारे केसगळती, मळमळणे, अशक्तपाणा, मानसिक दुर्बलता यासारखे दुष्परिणामही त्यांनी विषद केले व हे सांगत असताना या सर्वांवर मनाने खंबीर व सकारात्मक राहून कशी मात करावी या संदर्भातही स्वानुभवावरून उत्तम मार्गदर्शन केले. यामध्ये त्यांनी एक महत्वाचे सूत्र सांगितले. 'इतरांचे ऐका पण डॉक्टरांच्या सल्ल्यानुसारच वागा' (Listen to the people but follow the

Doctor). तसेच हा सर्व काळ जरी कठोर कसोटीचा असला, तरी कुटुंबीय, सहकारी, मित्रमंडळी यांनी याकाळात त्या व्यक्तीला आधार देणे अत्यंत गरजेचे असते. उपचारादरम्यान आणि नंतर सकस व योग्य आहार, नियमित शारीरीक व्यायाम व सकारात्मक मानसिकता या गोष्टींची नितांत आवश्यकता असते. या काळात मनाला उद्ध्वन करणारे खालील प्रकारचे प्रश्न मनात उद्भवत असतात: ही व्याधी मलाच का जडावी? मी यावर मात करीन का? यावरील उपचार सहन करण्याची माझी क्षमता आहे का किंवा कसे? इत्यादी. डॉ. राजाध्यक्ष यांच्या सल्ल्यानुसार या सर्व कसोटीच्या काळात मनावर नियंत्रण ठेवून, सतत सकारात्मक दृष्टीकोन बाळगून यावर निश्चितच मात करता येते. तसेच याकाळात संगीत अथवा एखादे वाद्य ऐकणे, मनाला उभारी मिळेल अशा प्रकारचे वाचन, प्राणायामसारखा श्वासाचा व्यायाम या गोष्टी जरूर कराव्यात.

मधुमेह, रक्तदाबाचे विकार यासारखे अनेक गंभीर रोग आहेत, परंतु त्यांच्या तुलनेत व एकूणच कर्करोगाकडे बघण्याचा दृष्टीकोन फार निगेटिव्ह असतो, जो ही व्याधी झालेल्या व्यक्ती व सर्व समाजाने बदलणे फार गरजेचे आहे. कर्करोग जरी गंभीर स्वरूपाची व्याधी असली तरी त्यावर निश्चितच मात करता येते हा विश्वास बाळगून, याबाबतची भीती बाजूला सारा, कारण, तो केवळ बागुलबुवा आहे, असे सांगून त्यांनी आपल्या व्याख्यानाचा समारोप केला.

डॉ. राजाध्यक्ष यांचे व्याख्यान माहितीपूर्ण होते तसेच साध्या व सहज समजतील अशा संकल्पनांमधून (तांत्रिक संकल्पनांचा उपयोग शक्य तितका टाळत) ही माहिती उपस्थितांपर्यन्त पोचविण्याची त्यांची पध्दतदेखील फार साधी व सोपी होती, याशिवाय त्या स्वतः या परिस्थितीमधून गेल्या असल्यामुळे या व्याख्यानाला एक वेगळेच परिमाण लाभल्याचे जाणवले.

४. वक्ता: डॉ. हिमतराव बावसकर

विषय: विंचूदंश

दिनांक व वेळ: १६ जुलै, २०२१ रोजी, संध्याकाळी ५ वाजता

डॉ. बावसकर नागपुरातून एम बी बी एस झाले, तरी ते मूळचे कोकणातील असल्याने आणि तेथे विंचूदंशाने माणसे दगावत

असल्याने त्यांनी तेथेच जाऊन काम करायचे ठरवले. पुढे त्यांनी विंचूदंशावर संशोधन करायचे ठरवले आणि पुण्याच्या बी.जे.मेडिकल कॉलेजला एमडी करण्यासाठी प्रवेश घेतला. तेथेही त्यांनी विंचूदंशाने एक मूल मेलेले पाहिले. त्यावर त्यांनी केलेल्या निरीक्षणावर एक निबंध लिहून त्याचे तेथे सादरीकरण केले, पण कोणाही डॉक्टरांनी एकही प्रश्न विचारला नाही, कारण कोणाचा त्यावर अभ्यास नव्हता. पण बावसकरांनी तेथे एम डी करून कोकणात रुजू व्हायचे ठरवले. ग्रामीण भागात डॉक्टर आपणहून जाणारे ते पहिलेच एमडी डॉक्टर होते आणि ते पोलादपूरला गेले. विंचूदंश झाल्यावर रुग्णाला घाम येतो, तो थंड पडतो, लिंग ताठ होते, तो बडबडू लागतो, रक्तदाब कमी होतो, त्याला उलट्या होतात, तो रक्त ओकू लागतो आणि मग दगावतो. १९८० च्या सुमारास विंचवावरच्या विषाचा उतारा (अँटिब्योम) नव्हता. जरी हा उतारा नसला, तरी बावसकरांनी इलाज शोधायची जिद्द बाळगली. विंचवाचे विष घेऊन ते मुंबईत हाफकिन संस्थेत गेले. तिथे त्यांनी त्याचे विश्लेषण केले. त्यावर आधारित पहिला शोधनिबंध डॉ.बावसकरांनी जगप्रसिध्द लॅन्सेट नियतकालिकास पाठवला. पण, आपले ज्ञान कमी पडते असे डॉ.बावसकर यांना जाणवले.

आपल्या ग्रामीण भागात रुग्ण रात्री आला तर डॉक्टर नाहीत असे सांगतात. बावसकरांना ते बरे वाटले नाही. ते प्राथमिक आरोग्य केंद्राच्या बाहेर मच्छरदाणी लावून पलंगावर झोपत आणि रुग्ण आला, की उठून त्याला औषध देत. त्यांनी विंचूदंशावर पहिला प्रयोग सोडियम नायट्रोप्रोसाईड या औषधाचा केला. ते द्रवरूपात थेंबथेंब देत असताना दर पाच-पाच मिनिटांनी रक्तदाब मोजत व त्याप्रमाणे त्यांची डॉक्टर बायको द्रवाचे थेंब कमी-जास्त करे. त्यामुळे रक्तदाब ७० वरून हळूहळू १०० पर्यंत गेल्याचे दिसत असे. अशा पद्धतीने त्यांनी एका महिन्यात १३० रुग्ण वाचवले. त्यात त्यांना यश आल्यावर त्यांनी कोकणातील डॉक्टरांना शनिवार-रविवारी स्वतःच्या खर्चाने जाऊन शिक्षण द्यायला सुरुवात केली. सुरुवातीला भाषणाला जागा मिळत नसे, तर भाषणे गोठ्यात जाऊन दिली. सुरुवातीला २-३ डॉक्टरच यायचे. पण बावसकर यांच्या सल्ल्यामुळे यश येते, असे लक्षात आल्यावर पुढे पुढे ते पोहोचण्यापूर्वीच सभागृह भरलेले असे. मग त्यांनी भारतभर अगदी जम्मू-काश्मीरपर्यंत जाऊन प्रशिक्षण

दिले. एकदा एक रुग्ण अस्वस्थ असताना बावसकर यांचे वडील वारल्याचा निरोप आला, पण बावसकर रुग्णाला सोडून गेले नाहीत. वडील गेले, ते जिवंत होणार नव्हते. पण, हातातला रुग्ण मरणाच्या दारातून जगवणे त्यांना महत्त्वाचे वाटले. औषध दिल्यावर कोणत्याही डॉक्टर रक्तदाब मोजत नसत. रुग्ण शाँकमध्ये गेला म्हणत. नंतर बावसकर मुंबईच्या केईएम रुग्णालयाच्या वाचनालयात गेले व विंचूदंशावरची पुस्तके वाचत सुटले. मग त्यांना असे वाटले, की प्रोजेसीन हे औषध द्यावे, पण ते भारतात कोठेही मिळेना. मग ते त्यांनी कराचीहून आयात केले व वापरले. नुसते प्रोजेसीन दिले तर रुग्ण ७२ तासात बरा होई, पण प्रोजेसीनबरोबर अँटिब्योम दिले तर रुग्ण ८ तासात बरा होई, रुग्ण बरा होईपर्यंत बावसकर त्याच्याजवळ बसून असतात, हे जेव्हा लॅन्सेटमध्ये छापले, तेव्हा डॉक्टर रुग्णापाशी बसून असतात, याबद्दल जगभर आश्चर्य व्यक्त केले गेले. असे अनेक प्रयोग बावसकर करीत गेले व दरवेळी त्यांचे कोणते परिणाम रुग्णावर दिसून आले, ते सर्व लॅन्सेटमध्ये लिहीत गेले. लॅन्सेटमधील हे केरव वाचून ३४ वर्षे विंचूदंशावर औषधे देणाऱ्या इस्त्रायलमधील डॉक्टरने बावसकरांची वाहवा केली. आता डॉ.बावसकर यांच्याकडे विंचूदंशावरील रुग्ण येणे कमी झाले, हे त्यांच्या संशोधनाचे यशच म्हटले पाहिजे. ते एकदा मुंबईच्या भाटिया रुग्णालयात गेले, तर तेथील सुरक्षारक्षक त्यांच्या पाया पडला. तो म्हणाला, 'डॉक्टर, तुमच्यामुळे मी जगलो. डॉक्टर म्हणतात अशा पावत्या मला नोबेल पुरस्कारापेक्षा मोठ्या वाटतात.'

यशवंतराव चव्हाण राज्यस्तरीय सामाजिक व क्रीडा युवा पुरस्कार - २०२१ साठी प्रस्ताव पाठविण्याचे आवाहन

दरवर्षी यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठान, मुंबई व नवमहाराष्ट्र युवा अभियानाच्या वतीने राज्यस्तरीय सामाजिक व क्रीडा युवा पुरस्कार दिले जातात. सामाजिक व क्रीडा विभागात एक युवक व एक युवती यांना विशेष कामगिरीसाठी हा पुरस्कार दिला जातो.

‘यशवंतराव चव्हाण राज्यस्तरीय युवा क्रीडा पुरस्कार’ (युवक व युवती) व ‘यशवंतराव चव्हाण राज्यस्तरीय युवा सामाजिक पुरस्कार’ (युवक व युवती) असे एकूण चार

पुरस्कार दिले जातात. क्रीडा व सामाजिक क्षेत्रात भरीव कामगिरी करून इतर युवांसमोर एक आदर्श ठेवणार्या युवा वर्गाच्या कर्तृत्वाची दखल घेऊन त्यांना सन्मानित करण्याचा यामागे उद्देश आहे. पुरस्काराचे यंदाचे एकविसावे वर्ष आहे.

महाराष्ट्रातील उत्कृष्ट खेळाडूंच्या कार्याचे मूल्यमापन होऊन त्यांचा गौरव व्हावा आणि प्रोत्साहन मिळावे, हे या क्रीडा पुरस्काराचे उद्दिष्ट आहे. तसेच महाराष्ट्राच्या सर्वांगीण विकासासाठी युवा आंदोलनाच्या क्षेत्रात विधायक व भरीव कार्य करणाऱ्या युवक-युवतींची समाजाला ओळख व्हावी, हे या सामाजिक युवा पुरस्काराचे उद्दीष्ट आहे. रु. २१,०००/- चा धनादेश, स्मृतीचिन्ह व सन्मानपत्र असे या पुरस्काराचे स्वरूप आहे. उपरोक्त दोन्ही क्षेत्रांमधील मान्यवर व्यक्तींचा सहभाग असलेल्या निवड समितीमार्फत अंतिम पुरस्कारार्थींची निवड होणार आहे.

पुरस्कारासाठी व्यक्तीचे वय ३१ डिसेंबर २०२१ अखेरीस ३५ वर्षांच्या आत असले पाहिजे. पुरस्कारासंबंधीची संपूर्ण माहिती व ऑनलाइन फॉर्म www.ycpmumbai.com या वेबसाईटवर उपलब्ध आहे. अर्ज ऑनलाइन भरण्याची अंतिम तारीख बुधवार, दि. १५ डिसेंबर २०२१ असून या पुरस्कारासंबंधी अधिक माहितीकरीता संतोष मेकाले - ९८६०७४०५६९ या क्रमांकावर अथवा navmaharashtra@gmail.com या मेल आयडीवर संपर्क साधावा, असे आवाहन यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठान, मुंबईच्या कार्याध्यक्षा खा. सुप्रिया सुळे व युवा अभियानाच्या राज्य संयोजन समितीने केले आहे.

युवा सामाजिक पुरस्कार ऑनलाइन फॉर्म लिंक:
<https://forms.gle/7ayCo2bEobyjjYUM7>

युवा क्रीडा पुरस्कार ऑनलाइन फॉर्म लिंक:
<https://forms.gle/n5AaqFdVXNZ4MtJp9>

यशवंतराव चव्हाण राज्यस्तरीय युवा उद्योजक पुरस्कारासाठी प्रस्ताव पाठविण्याचे आवाहन

यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठान, मुंबई व नवमहाराष्ट्र युवा अभियानाच्या वतीने राज्यस्तरीय युवा उद्योजक पुरस्कार देण्यात येणार आहे. या पुरस्कारासाठी पात्र व्यक्तींनी प्रस्ताव पाठविण्याचे आवाहन करण्यात येत आहे. उद्योजकता क्षेत्रात एक युवक व

एक युवती यांना विशेष कामगिरीसाठी हा पुरस्कार दिला जाईल. पुरस्काराचे यंदाचे पहिले वर्ष आहे.

आपल्या उद्योगाच्या माध्यमातून कमीत कमी पाच वर्षांत यशस्वीपणे आपला उद्योग चालवत, त्यात विविध नाविन्यपूर्ण उपक्रम राबवत, पर्यावरणीय समतोल व शाश्वत विकासाच्या दृष्टिकोनातून आपल्या उद्योग धंद्यात विविध प्रयोग करीत तसेच रोजगाराची निर्मिती करीत आपल्या भागात आपला वेगळा ठसा उमटवणाऱ्या व्यक्तींचा विचार या पुरस्कारासाठी केला जाणार आहे. सामाजिक उद्योजकता (Social Entrepreneurship) या विषयात यशस्वी उद्योग उभे करणाऱ्या उद्योजकांचा प्राधान्याने विचार करण्यात येणार आहे. राज्यातील युवांसमोर उद्योजकता क्षेत्रात आदर्श ठेवणाऱ्या युवा उद्योजकांच्या कर्तृत्वाची दखल घेऊन त्यांना सन्मानित करण्याचे पुरस्काराचे उद्दिष्ट आहे.

रुपये २१,०००/- चा धनादेश, स्मृतीचिन्ह व सन्मानपत्र असे या पुरस्काराचे स्वरूप आहे. उद्योग क्षेत्रामधील मान्यवर व्यक्तींचा सहभाग असलेल्या निवड समितीमार्फत पुरस्कारार्थींची अंतिम निवड होणार आहे.

पुरस्कारासाठी व्यक्तीचे वय ३१ डिसेंबर २०२० अखेरीस ३५ वर्षांच्या आत असले पाहिजे. पुरस्कारासंबंधीची संपूर्ण माहिती व ऑनलाइन फॉर्म www.ycpmumbai.com या वेबसाईटवर उपलब्ध आहे. अर्ज ऑनलाइन भरण्याची अंतिम मुदत: बुधवार, दि. २० डिसेंबर २०२१ असून या पुरस्कारासंबंधी अधिक माहितीकरीता संतोष मेकाले - ९८६०७४०५६९ या क्रमांकावर अथवा

navmaharashtra@gmail.com या मेल आयडीवर संपर्क साधावा, असे आवाहन यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठान, मुंबईच्या कार्याध्यक्षा खा. सुप्रिया सुळे व युवा अभियानाच्या राज्य संयोजन समितीने केले आहे.

उद्योजक युवा पुरस्कार ऑनलाइन फॉर्म लिंक:
<https://forms.gle/s7iEV3vGar7B7Npb7>

यशवंतराव चव्हाण राज्यस्तरीय युवा साहित्य व रंगमंचीय कलाविष्कार युवा पुरस्कारासाठी (परफॉर्मिंग आर्ट्स) प्रस्ताव पाठविण्याचे आवाहन !

यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठान, मुंबई व नवमहाराष्ट्र युवा अभियानाच्या वतीने राज्यस्तरीय युवा साहित्य व रंगमंचीय

कलाविष्कार (परफॉर्मिंग आर्ट्स) युवा पुरस्कार २०२१-२२ देण्यात येणार आहे. साहित्य व परफॉर्मिंग आर्टस् (नृत्य/नाट्य/संगीत/लोककला यापैकी एक) या क्षेत्रातून एक युवक व एक युवती यांना त्यांच्या विशेष कामगिरीसाठी हा पुरस्कार प्रदान करण्यात येणार आहे. पुरस्कारांचे यंदाचे पहिले वर्ष आहे.

मराठी भाषेत मागील पाच वर्षांत ललित साहित्य (कथा, कविता, कादंबरी, नाटक/एकांकिका, चरित्र, आत्मकथन, वैचारिक, ललित विज्ञान, स्फुट इ.), समीक्षा, वाङ्मयीन संशोधन, सौंदर्यशास्त्र, ललितकला, भाषाशास्त्र यापैकी एका प्रकारातील साहित्यकृतींचे लिखाण करणाऱ्या युवक व युवतीचा युवा साहित्य पुरस्कार २०२१-२२ देऊन गौरव करण्यात येणार आहे.

महाराष्ट्राला कला-साहित्याची मोठी परंपरा आहे. अनेक कलांचे उगमस्थान असलेल्या या भूमीतील रंगमंचीय कलाविष्कार (परफॉर्मिंग आर्ट्स) सादर करणाऱ्या युवक-युवतींना सन्मानित करणे हे रंगमंचीय कलाविष्कार युवा पुरस्काराचे उद्दिष्ट आहे. यानिमित्ताने आपल्या कलाप्रकारात अभिनव प्रयोग करणाऱ्या व आपल्या कलेच्या माध्यमातून कला व सांस्कृतिक क्षेत्रात महत्वपूर्ण योगदान देणाऱ्या युवा कलाकारांचा गौरव यानिमित्ताने करण्यात येणार आहे.

यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठानच्या नवमहाराष्ट्र युवा अभियानाच्या वतीने युवांसाठी सातत्याने सर्जनशील व प्रोत्साहनपर उपक्रम राबविले जातात. त्याचाच एक भाग म्हणून सामाजिक, क्रीडा, उद्योजकता, साहित्य रंगमंचीय कलाविष्कार या क्षेत्रांतील विविध गुणवंत युवांना सन्मानित करण्यात येणार आहे.

रुपये २१,०००/- चा धनादेश, स्मृतीचिन्ह व सन्मानपत्र असे या पुरस्काराचे स्वरूप आहे. साहित्य व परफॉर्मिंग आर्टस् क्षेत्रामधील मान्यवर व्यक्तींचा सहभाग असलेल्या निवड समितीमार्फत अंतिम पुरस्कारार्थीची निवड होणार आहे.

पुरस्कारासाठी व्यक्तीचे वय ३१ डिसेंबर २०२० अखेरीस ३५ वर्षांच्या आत असले पाहिजे. पुरस्कारासंबंधीची संपूर्ण माहिती व ऑनलाइन फॉर्म www.ycpmumbai.com या वेबसाईटवर उपलब्ध आहे. अर्ज ऑनलाइन भरण्याची अंतिम तारीख सोमवार, दि. २० डिसेंबर २०२१ असून या पुरस्कारासंबंधी अधिक माहितीकरीता संतोष मेकाले - ९८६०७४०५६९ या क्रमांकावर अथवा navmaharashtra@gmail.com या मेल आयडीवर संपर्क साधावा. असे आवाहन यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठान, मुंबईच्या कार्याध्यक्षा खा. सुप्रिया सुळे व युवा अभियानाच्या राज्य संयोजन समितीने केले आहे.

युवा साहित्य पुरस्कार ऑनलाइन फॉर्म लिंक:

<https://forms.gle/KZs926hk18dWJfBb7>

रंगमंचीय आविष्कार (परफॉर्मिंग आर्ट्स) युवा पुरस्कार ऑनलाइन फॉर्म लिंक:

<https://foerms.gle/DYE4kMpuUQtQiM37>

नवमहाराष्ट्र युवा अभियानाचे काम संयोजक दत्ता बाळसराफ, सहसंयोजक विश्वास ठाकुर, समन्वयक विजय कान्हेकर, संघटक निलेश राऊत हे पाहतात. कार्यालयीन संघटक म्हणून सुरेश पाटील व सहायक म्हणून मनीषा खिल्लारे कार्यरत आहेत.

यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठान, मुंबई
नवमहाराष्ट्र युवा अभियान आयोजित

यशवंतराव चव्हाण
राज्यस्तरीय महाविद्यालयीन

नियतकालिक स्पर्धा
२०१९-२०

पारितोषिके

प्रथम क्रमांक

‘प्रेरणा’

(वाङ्मय विशेषांक)
स्वामी रामानंद तिर्थ
मराठवाडा विद्यापीठ, नांदेड
नूतन महाविद्यालय,
सेलू, जि. परभणी

द्वितीय क्रमांक

‘गुरुवर्य’

(पर्यटन विशेषांक)
सावित्रीबाई फुले विद्यापीठ, पुणे,
ग्रामोन्नती मंडळाचे, कला वाणिज्य
व विज्ञान महाविद्यालय,
नारायणगाव, ता. जुन्नर, जि. पुणे

तृतीय क्रमांक

‘विवेक’

(भाषा विशेषांक)
शिवाजी विद्यापीठ,
कोल्हापूर
विवेकानंद कॉलेज
(स्वायत्त), कोल्हापूर

विद्यापीठनिहाय विशेष पारितोषिके

‘एकता’

(लिंगभाव समानता विशेषांक)
कर्मवीर शांताराम बापू कोंडाजी
वादरे कला, विज्ञान आणि वाणिज्य
महाविद्यालय, सिडको, नाशिक

‘जागर’

(प्लास्टिक बंदी आणि
पर्यावरण विशेषांक)
लोकसेवक मधुकराव चौधरी
समाजकार्य महाविद्यालय, जळगाव

‘विवेकानंद’

डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर मराठवाडा
विद्यापीठ, औरंगाबाद संलग्नीत
रामकृष्ण परमहंस महाविद्यालय,
उस्मानाबाद

‘दयानंद’

द.मै.फ. दयानंद कला व
शास्त्र महाविद्यालय, सोलापूर

‘हिलसोपियन’

हिल्पोस कॉलेज,
नागपूर

‘भारती’

भारतीय महाविद्यालय,
अमरावती

‘शब्दशिल्प’

महात्मा गांधी कला, विज्ञान व
स्व. नसरुद्दीन पंजवानी वाणिज्य
महाविद्यालय, अस्मोनी,
जि. गडचिरोली

‘तरंग’

महर्षी कर्वेस्त्री शिक्षण संस्था,
कॉलेज ऑफ कॉम्प्युटर
अप्लिकेशन फॉर वुमेन,
शिरगाव, रत्नागिरी

‘शिववाणी’

शिवाजी शिक्षण संस्था, अमरावती
द्वारा संचालित
श्री शिवाजी कला व
वाणिज्य महाविद्यालय अमरावती

। स । न्मा । न । य । त्र ।

यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठान मुंबई
नवमहाराष्ट्र युवा अभियान

यशवंतराव चव्हाण युवा
सामाजिक पुरस्कार (युवक) २०२०

चंद्रशेखर प्रकाश तांदळे

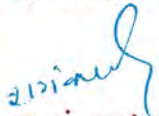
२७ एप्रिल १९८९ चा सांगली जिल्हा. दाळवा तालुक्यातल्या इस्लामपूर या गावातला आपला जन्म. शेतकरी वडील, गृहिणी असणाऱ्या आपल्या मातोश्री आणि एक लहान बहीण, असा खरेतर आपला चौकोनी परिवार. पण काका, आल्या त्यांची मुले असा २८ जणांचा एकत्र परिवार गुण्या गौर्विदाने नांदतो आहे. ही गोष्टच विरळ. शाळा क्रमांक सात इस्लामपूर येथे प्राथमिक, तर विद्या मंदिर हायस्कूल मध्ये माध्यमिक शिक्षण आणि त्यानंतर यशवंतराव चव्हाण महाविद्यालयातून कला विषयाची पदवी आपण प्राप्त केली. कर्मवीर भाऊराव पाटील महाविद्यालयातून पदव्युत्तर पदवीचे शिक्षण घेत असतानाच आपण विविध सामाजिक उपक्रमांतून सहभागी होत राहिलात. दरम्यान वसंत अध्यापक महाविद्यालयातून बी.एड्. झाल्यानंतर आपण टिळक महाराष्ट्र विद्यापीठ सांगली येथून पत्रकारितेची पदवी देखील प्राप्त केली आहे. एकत्रित कुटुंबाच्या वेगळेपणामुळे आपली ओळख सर्वदूर झालीच होती, शिवाय आपण निवडलेल्या कार्यातून आपणास संबंध महाराष्ट्र नावानिशी ओळखू शकेल, याची जाणीव कदाचित कार्य सुरू करण्यापूर्वी आपणास नसेल.

संत गाडगेबाबा यांच्या 'ग्राम स्वच्छते' बाबत सर्वांनाच माहिती आहे, पण त्यांच्यानंतर ते कार्य जणूकाही थांबूनच गेले होते. स्वर्गीय आर. आर. पाटील यांनी गाडगे महाराजांच्याच नावे ग्रामस्वच्छता अभियान सुरू केले, यात आपणही हिरीरीने सहभाग घेतला. अण्णासाहेब डांगे, स्वर्गीय आर. आर. पाटील यांची प्रेरणा तर होतीच पण ज्यांच्या नावे हे अभियान सुरू झाले त्या गाडगे महाराजांचा आदर्श आपणासाठी मोठा होता. गावोगावी अभियान सुरू तर होते पण फक्त दर्शनी भागच स्वच्छ होताना दिसू लागला. आयुष्याच्या प्रवासाचा शेवटचा टप्पा ज्या ठिकाणी आहे ती जागा तर कायम उपेक्षित आणि अस्वच्छ दिसत होती.

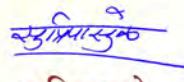
हाती खराटा, फावडे घेऊन आपण आधी आपल्याच गावची स्वच्छता केली. कुटुंब आणि गावकरी यांचा सुरुवातीला तर विरोध होता पण आपल्या कामाचे वेगळेपण आणि झालेले कौतुक पाहून आज तीच मंडळी आपल्या खांद्याला खांदा लावून काम करत आहेत. 'लोग मिलते गये और कारवां बनता गया' याचा अर्थ आपल्याला मिळालेली साथ पाहून लक्षात येते. परिवारासाठी, उदरनिर्वाहासाठी आपण कधी शेती, कधी बांधकामावर मजुरी तर कधी रंगकाम करता. काळ्या आईची सेवा, लोकांच्या घरावर मजबूत छप्पर आणि त्याच घराला आनंदाचे रंग देण्याचे काम आपण करता. त्याच बरोबर आपल्या सामाजिक उत्तरदायित्वाचे भान देखील आपणास आहे. आपल्याकडे जे आहे त्यातला काही भाग समाजाला आपण देणे लागतो या जाणिवेपोटी सुरुवात झाली आपल्या रक्तदानाला. आपल्या रक्त देण्याने एखादा जीव वाचू शकतो, याची आपणास जाणीव झाली आणि एक क्रांतिकारी विचार आपल्या डोक्यात आला. आपणच स्वच्छ केलेल्या स्वच्छताभूमीत रचलेल्या सरणावर झोपून आपण रक्तदान केले, एक जीव गेलाय पण एक जीव जगावा यासाठीचा हा प्रयत्न, सलाम आहे या दाटचाला आणि त्या मागील भूमिकेला।

सांगली, सातारा, कोल्हापूर, नागपूर आणि वर्धा अशा पाच जिल्ह्यातील ३४९ स्वच्छताभूमी आपण आजपर्यंत स्वच्छ केल्या आहेत. २७ एप्रिल या आपल्या वाढदिवसाचे औचित्य साधून सन २०१७ पासून आजवर आपण चार वेळा स्वच्छताभूमीवर तर एकूण ४७ वेळा रक्तदान केले आहे. जिवंतपणी जेवायला न विचारणारे लोक मृत्युनंतर मात्र पक्कापणाचा नैवेद्य दाखवतात, ही बाब समाजाच्या नजरेत आणून देण्यासाठी, म.व्योतिबा फुले जयंतीचे औचित्य साधून, आपण स्वच्छताभूमीवर स्वतःच्या फोटोला हार घालून, आपल्या आवडीच्या पदार्थांचे ताट समोर ठेवून उपस्थितांना हे दाखवून दिले की या अन्नाचा फायदा गेलेल्या व्यक्तीला नाहीच, म्हणून जिवंत असताना माणसे जपा. केवळ बोलण्यातून नाही तर कृतीतून समाजसुधारणा करणारे खरे समाजसुधारक म्हणून इतिहास आपले नाव लक्षात ठेवणार आहे. स्वच्छताभूमीवर विविध व्याख्यानमाला घेऊन आपण सातत्याने, याच अंतिम जागी यायचे असून, आहीत तोवर समाजाला चांगले देण्याचे आवाहन करीत आहात. स्वच्छताभूमी सारख्या उपेक्षित जागांसह समाजातला एक उपेक्षित वर्ग म्हणजे तृतीयपंथी. पण मृत्युनंतर सर्वांचीच राख होणार आहे, माती होणार आहे, मग एकमेकात भेद का करावा? हेच सांगण्यासाठी आपण आपल्या परिसरातील ३७ तृतीयपंथीयांना स्वच्छताभूमीत आमंत्रित करून स्वतः साडीचोळी नेसून त्यांच्याच वेशात येऊन त्यांचा सत्कार केलात. महाराष्ट्राच्या इतिहासातील कदाचित ही पहिलीच घटना असावी. प्रकाश हे आपल्या वडिलांचे नाव आणि चंद्रशेखर आपले. चंद्राचा प्रकाश नेहमीच शितल आणि आल्हाददायक असतो, पण चंद्रावर डाग असतात. संत ज्ञानेश्वरांनी पसायदानात 'चंद्रमे जे अलांछन' असे वर्णन केवळ आपल्यासारख्याच लोकांचे केले असावे, याची प्रचिती आपल्याकडे पाहून येते.

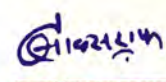
आपली उच्च कोटीची सामाजिक जाणीव आणि स्वार्थरहित समाजसेवा यांची यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठान, मुंबई-नवमहाराष्ट्र युवा अभियान विनम्रपणे देखल घेत आपणास हे मानपत्र सन्मानपूर्वक प्रदान करत आहे.

श. गं. काळे

सरचिटणीस,
यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठान, मुंबई

सुप्रिया सुळे

कार्याध्यक्ष,
यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठान, मुंबई

दत्ता बाळसराफ

संयोजक,
यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठान, मुंबई
नवमहाराष्ट्र युवा अभियान

। स । न्मा । न । प । त्र ।

यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठान मुंबई
नवमहाराष्ट्र युवा अभियान

यशवंतराव चव्हाण युवा
सामाजिक पुरस्कार (युवती) २०२०

डॉ. गायत्री प्रकाश सावजी

दिनांक २२ जून १९९३ रोजी, श्री. प्रकाश आणि सौ. प्रज्योती यांचे घरात जन्मलेले दुसरे अपत्य. विदर्भातल्या रखरखत्या उन्हात, पण मृग नक्षत्राच्या तोंडावरच आपण जन्म घेतला आणि कित्येक माता भगिनींच्या आयुष्यातला उन्हाळाच जणू डिलीट झाला. गांधी विद्यालयातले प्राथमिक, शिवाजी हायस्कूल बुलढाणाचे माध्यमिक आणि जिल्हा परिषद महाविद्यालयातील उच्च माध्यमिक शिक्षण. महात्मा गांधी आणि छत्रपती शिवाजी महाराज यांच्या नावांच्या संस्थांमधले आपले शिक्षण कदाचित आपणास सहन करणे आणि संघर्ष करणे या दोन्ही प्रेरणा देत गेले असावे. त्यानंतरचा आपला सरस्वती धन्वंतरी डेंटल कॉलेज परभणी चा प्रवेश हा एका नव्या जिल्ह्यातील कार्याची नांदी होता.

किराणा दुकान चालवणारे वडील आणि त्यांच्या कामात मदत करत गृह कर्तव्यात ही सक्षम असणाऱ्या आपल्या मातोश्री ग्रेटच। प्रसिद्ध स्त्रीरोग तज्ज्ञ असणारे आपले वडिल बंधू. डॉक्टर उमेश आणि डॉक्टर असणारी आपली वहिनी हे आपल्या प्रेरणेचे स्त्रोत आहेत. इयत्ता अकरावी बारावी मध्ये असतानाच 'लेक वाचवा लेक वाढवा' या सामाजिक उपक्रमात आपण सहभागी झालात. विविध स्तरातील महिलांच्या सहवासाने आपणास महिलांच्या विविध प्रश्नांची जाण होत गेली. पौगंडावस्थेत आपल्या समवयस्क मंडळींची जाण येणे भल्याभल्यांना जमत नाही. त्या नाजुक वयात आपल्या घरच्या लोकांची आपणास साथ मिळणे ही आनंदाची बाब होती. विविध स्तरातील महिलांच्या समस्या समजावून घेऊन त्या सोडवण्याच्या दृष्टीने आपण माध्यमिक शाळेत असताना पासून सतत प्रयत्नशील होतात.

जगाच्या कल्याणा । संतांची विभूती ।
देह झीजविते । परोपकरे ॥

या उक्तीनुसार आपण अल्पवयातच महिलांची आरोग्य शिबिरे, सक्षमीकरण, प-पाळीचा, जागर स्त्री आरोग्याचा आणि अशा अनेक कार्यक्रम-उपक्रमांतून उपेक्षित महिलांपर्यंत पोहोचून त्यांच्या न्याय्य हक्कांची त्यांना जाणीव करून देत आहात. या जाणीव जागृती अभियानातला सर्वात महत्त्वाचा दुवा म्हणून इतिहासात आपली नोंद होणार आहे. 'लेक वाचवा लक शिकवा' अभियाना पासून झालेली सुरुवात महिला सक्षमीकरण, स्त्री-आरोग्य यातून पुढे जात एका व्यापक कार्यात परावर्तित झाली आहे. शुकदास महाराज, समाज प्रबोधनकार सत्यपाल महाराज यांचा लाभलेला सहवास आपणास अधिक सामाजिकते कडे घेऊन गेला आहे.

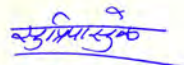
व्यवसायाने आपण दंतचिकित्सक आहात, पण स्त्री शिक्षण आणि महिला सबलीकरणाची नस आपण ओळखली आहे. आपल्या सामाजिक कार्यात आजवर, आपणास शालेय-महाविद्यालयीन गुरुजन, महाविद्यालयाचे चेअरमन यांसह आपल्या कुटुंबीयांचा पाठिंबा मिळाला आहे याचा वारंवार उल्लेख आपल्या बोलण्यात असणे ही आपल्या सुहृदयतेची साक्ष आहे.

आपल्या कार्याची दखल घेत आपणास २०१९ सालच्या राज्य शासनाच्या 'जिल्हा युवा पुरस्कारा'ने सन्मानित करण्यात आले आहे याशिवाय स्वच्छता दूत, आदर्श युवा, शिवकन्या, स्त्री शक्ती, आदर्श कन्या अशा विविध पुरस्काराने आपण पुरस्कृत आहात. जालना, परभणी आणि बुलढाणा या तीनही जिल्ह्यात आपल्या कार्याची व्याप्ती पसरली आहे पण केवळ तीनच जिल्हे नव्हे तर आपण संपूर्ण महाराष्ट्रातील युवांचे प्रेरणास्थान आहात.

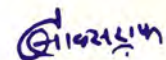
यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठान, मुंबई-नवमहाराष्ट्र युवा अभियान आपल्या कार्याची विनम्रपणे दखल घेत आपणास हे मानपत्र सन्मानपूर्वक प्रदान करत आहे.

श. गं. काळे

सरचिटणीस,
यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठान, मुंबई

सुप्रिया सुळे

कार्याध्यक्ष,
यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठान, मुंबई

दत्ता बाळसराफ

संयोजक,
यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठान, मुंबई
नवमहाराष्ट्र युवा अभियान

। स । न्मा । न । य । त्र ।

यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठान मुंबई
नवमहाराष्ट्र युवा अभियान

यशवंतराव चव्हाण
युवा क्रीडा पुरस्कार (युवक) २०२०

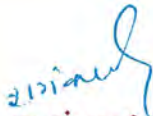
हर्षद कमलाक्ष राव

सांस्कृतिक, सामाजिक, शैक्षणिक अशा विविध घटकांना पोषक वातावरण असणाऱ्या, पुणे शहरातील २३ जानेवारी १९८९ चा आपला जन्म. आई श्रीमती हेमलता आणि वडील स्वर्गीय कमलाक्ष राव यांचे आपण दुसरे अपत्य. राजकारण असो की मग अर्थकारण एकमेकांवर कुरघोडी करून आपण उच्च स्थानावर जाण्याच्या काळात, आपणही वर चढण्याची आवड जोपासली, पण हे 'वर' जाणे म्हणजे कोणावर तरी कुरघोडी करून नव्हे, तर विविध डोंगर, शिखरे सर करून त्यावर जाणे होते. आधीची केवळ ट्रेकिंगची आवड भविष्यात आपणास एक गिर्यारोहक बनवणार हे जणू काही ठरलेलेच होते. मुक्तांगण इंग्लिश स्कूल, पुणे येथे शालेय शिक्षण घेऊन आपण सावित्रीबाई फुले पुणे विद्यापीठातून बी.एस्.सी. संगणक शास्त्र ही पदवी प्राप्त केली दरम्यान विविध ठिकाणांच्या शेकडो ट्रेकिंग मधून आपली गिर्यारोहणाची तयारी सुरू होतीच.

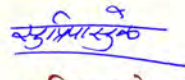
२००८ पासून आपण गिर्यारोहणाचे तांत्रिक कोर्स करायला सुरुवात केली होती. आणि अवघ्या एकाच वर्षात आपण आढानात्मक गिर्यारोहण केले, ते म्हणजे २००९ सालचे उत्तर काशी येथे 'जॉन ली पर्वत' सर करणे. त्यानंतर सन २०११ मध्ये उत्तराखंड मधील 'जोगिन पर्वत' आपण सर केला. 'असाध्य ते साध्य, करिता सायास, कारण अभ्यास- तुका म्हणे' या तुकारामांच्या वचनानुसार असाध्य पर्वत, शिखरे सर करण्यासाठी लागणारा सराव आपण नित्यनेमाने करत आहात. शिवाय कठीण चढाई चढण्यासाठी लागणारा तांत्रिक सराव आठवड्यातून दोन दिवस, यात मागील एक तपापासून खंड पडलेला नाही. आजवर आपण सहा हजार मीटर उंचीचे सात, तर सुमारे आठ हजार मीटर उंचीचे दोन शिखर सर केले आहेत. २०१६ साली आपण जगातील सर्वोच्च माउंट एवरेस्ट हे ८८४८ मीटर उंचीचे शिखर सर केले. याबद्दल 'पुणे मेयर अवॉर्डने' आपणास सन्मानित करण्यात आले आहे.

याच वर्षी, म्हणजे २०१६ साली आपल्या वडिलांना देवाज्ञा झाली, पण दुःखाने खचून न जाता आपण आपला सराव सुरूच ठेवला आणि २०१८ साली भारतातील सर्वोच्च आणि जगातील तिसऱ्या क्रमांकाचे ८५८६ मिटर उंचीचे 'कांचनजंघा शिखर' आपण सर केले. उंचीवर गेलेला माणूस खरे तर आकाराने खूप लहान दिसतो, पण जगातील सर्वोच्च शिखरावर गेलेले आपण आपल्या कर्तृत्वाने आम्हा महाराष्ट्रीयन आणि संबंध देशवासियांसाठी खूप मोठे झाला आहात. उंचीवर असणाऱ्या माणसांना देखील खालच्या बाजूची माणसे लहान दिसतात, पण आपले गुरुजन, सहकारी आणि कुटुंबीय यांबद्दल आपल्या मनात असणारा आभाराचा भाव आपणास अधिकच मोठे करून जातो. कुटुंबीयांप्रति प्रेम, सहकारी, मार्गदर्शक यांबद्दलचा आदर, आपला नम्र स्वभाव आणि निगर्दीपणा ही आपल्या स्वभावाची वैशिष्ट्ये आपणास इतरांपेक्षा वेगळे ठरवतात.

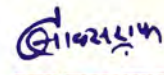
क्रीडा विश्वात काहीतरी वेगळे करून दाखवणारे आपण, युवांचे आदर्श आहात, यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठान, मुंबई- नवमहाराष्ट्र युवा अभियान आपल्या क्रीडा क्षेत्रातील कर्तृत्वाची विनम्रपणे दखल घेत आपणास हे मानपत्र सन्मानपूर्वक प्रदान करत आहे.

श. गं. काले

सरचिटणीस,
यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठान, मुंबई

सुप्रिया सुळे

कार्याध्यक्ष,
यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठान, मुंबई

दत्ता बाळसराफ

संयोजक,
यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठान, मुंबई
नवमहाराष्ट्र युवा अभियान

। स । न्म । न । य । त्र ।

यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठान मुंबई
नवमहाराष्ट्र युवा अभियान

यशवंतराव चव्हाण
युवा क्रीडा पुरस्कार (युवती) २०२०

निकिता चक्रधर पवार

उस्मानाबाद तालुक्यातील लासोना या गावी १५ सप्टेंबर १९९८ रोजी आपला जन्म झाला. वडील श्री चक्रधर आणि आई सौ. मंगल, दोन मोठ्या बहिणी आणि एक लहान भाऊ असे आपले कुटुंब. भोसले हायस्कूल उस्मानाबाद येथे शालेय शिक्षण सुरू असतानाच आपण क्रीडा विश्वात रमलात. बालपणीचा पाठशिवणीचा खेळ कुणाला आवडत नाही? पण हाच खेळ एक दिवस आपल्याला प्रसिद्धी आणि नाव मिळवून देणार, याची जाणीव देखील नसणाऱ्या वयात आपण पूर्णवेळ झोकून पाठशिवणी या क्रीडा प्रकारातल्या खो-खो खेळात रमलात. इयत्ता सहावी पासून शालेय स्पर्धांमधून आपल्या कौशल्याची जाणीव आपले गुरू आणि मार्गदर्शक डॉ. चंद्रजित जाधव यांना झाली. त्यांच्यासह श्री. प्रवीण बागल आणि श्री. अभिजीत पाटील हेदेखील आपले मार्गदर्शक, गुरू राहिले ते आजवर. छत्रपती व्यायाम प्रसारक मंडळाच्या माध्यमातून या तिघांनी देखील आपल्याकडून योग्य तो सराव करवून घेतला आणि महाराष्ट्राला आपल्या रूपाने एक कर्तृत्ववान क्रीडापटू मिळाला.

२०१०-११ साली ५६ व्या राष्ट्रीय शालेय स्पर्धेत १४ वर्ष वयोगटातून आपण कर्णधार होऊन महाराष्ट्राचे प्रतिनिधित्व करत, पंजाब मध्ये प्रथम क्रमांक मिळवला. याच वयोगटात असताना २०११-१२ साली, पश्चिम बंगाल मध्ये झालेल्या २२ व्या सब जूनियर राष्ट्रीय स्पर्धेत देखील प्रथम क्रमांक मिळवून राज्याचे नाव आपण उज्वल केले. याच वर्षी कर्नाटक येथे ३७ व्या राष्ट्रीय महिला स्पर्धेत तृतीय पारितोषिक, तर बंगलोर येथील सब ज्युनियर राष्ट्रीय स्पर्धेत प्रथम पारितोषिक मिळवून आपण 'इला पुरस्कारा'च्या मानकरी ठरलात. ५७ व्या राष्ट्रीय शालेय स्पर्धेत १९ वर्षांखालील गटात कोल्हापूर मधून प्रथम, तर चोविसाव्या सब ज्युनियर राष्ट्रीय स्पर्धा झारखंडमध्ये कर्णधारपदी राहून आपण प्रथम क्रमांक पटकावला. यशाचा आपला आलेख कायम चढता ठेवण्यातही आपणास यशच मिळत राहिले आहे. दररोज सकाळ-संध्याकाळ असा २-२ तासांचा सराव, घिकाटी आणि गुरू त्रयींचे मार्गदर्शन, यांचा एकत्रित परिणाम म्हणजे आपले यश आहे. हरियाणा मधे प्रथम क्रमांक, महाराष्ट्र-प्रथम, हिमाचल प्रदेश मध्ये द्वितीय, २०१३-१४ साली कर्नाटक मधे प्रथम क्रमांक, पुन्हा २०१४-१५ साली कर्नाटकातच प्रथम क्रमांक, तर २०१४-१५ मध्ये मध्यप्रदेशमध्ये झालेल्या ६० व्या राष्ट्रीय शालेय स्पर्धेत कर्णधारपद सांभाळत सर्व द्वितीय क्रमांक मिळवून आपण विजयाची पताका कायम उंचावर ठेवली आहे. ३५ व्या ज्युनियर राष्ट्रीय स्पर्धा २०१५-१६ या वर्षी ओडिसा मधून प्रथम तर त्याच वर्षी त्याच ठिकाणी खुल्या सीनियर फेडरेशन स्पर्धेत कर्णधारपद सांभाळत आपण प्रथम क्रमांकाने विजयी झालात. विदर्भ, राजस्थान, कोल्हापूर अशा ठिकाणच्या स्पर्धांमधून विजयाची घोडदौड सुरू असताना २०१८-१९ मध्ये पुन्हा एकदा कर्णधारपदी राहून आपण २१ वर्ष वयोगटातील दुसरी खेले इंडिया स्पर्धा-पुणे, प्रथम क्रमांकाने जिंकली. सगळ्या राष्ट्रीय स्पर्धांमधून आपण आपल्या खेळाची चुणूक दाखवलीच. शिवाय नेपाळ मध्ये झालेल्या तेराव्या साउथ इंडियन आंतरराष्ट्रीय स्पर्धा २०१९-२० मध्ये आपल्या देशाचे प्रतिनिधित्व करत प्रथम पुरस्कार मिळवून देशाचे नाव उज्वल केले आहे.

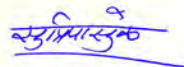
ज्या वयोगटात मुलांना शालेय दसर देखील सांभाळल्या जात नाही त्या वयात आपण कर्णधारपद सांभाळून आपला जिल्हा, राज्य आणि पर्यायाने देशाला नावलौकिक मिळवून दिला आहे. २०११-१२ साली 'इला पुरस्कार' या राष्ट्रीय पुरस्कारासह आपणास २०१४-१५ या वर्षीचा जिल्हा क्रीडा पुरस्कार, २०१८ साली स्त्रीशक्ती पुरस्कार, २०२० साली हिरकणी पुरस्कार आणि खेळ रत्न पुरस्कारासह अनेक पारितोषिके आणि पुरस्कारांनी आपला सन्मान झाला आहे.

संत गोरा कुंभाराराचा आपला जिल्हा, माती आणि पाणी एकजीव झाल्याशिवाय गोऱ्या कुंभाराला देखील घडवता आले नाही सुबक भांडे, आपणही एकरूप झालात आपल्या खेळाशी म्हणून तर आपल्या गुरूंना घडवता आले खो-खो मधले एक कर्तृत्ववान व्यक्तिमत्व. तेरगेचा खळाळ आपल्या खेळात आहे, तोच प्रवाह राज्यातल्या युवांना ठरतोय प्रेरणादायी.

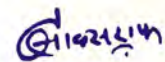
आपल्या क्रीडा कौशल्याची यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठान मुंबई - नवमहाराष्ट्र युवा अभियान विनम्रपणे दखल घेत आपणास हे मानपत्र सन्मानपूर्वक प्रदान करत आहे.

श. गं. काळे

सरचिटणीस,
यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठान, मुंबई

सुप्रिया सुळे

कार्याध्यक्ष,
यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठान, मुंबई

दत्ता बाळसराफ

संयोजक,
यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठान, मुंबई
नवमहाराष्ट्र युवा अभियान

● शुक्रवार, दि. २ एप्रिल २०२१ ● रंगस्वर सभागृह, यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठान, मुंबई

। स । न्मा । न । य । त्र ।

यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठान मुंबई
नवमहाराष्ट्र युवा अभियान

यशवंतराव चव्हाण विशेष
युवा क्रीडा पुरस्कार २०२०

मानसी गिरीशचन्द्र जोशी

‘अनंत आमुची ध्येयासक्ती अनंत अन् आशा, किनारा तुला पामराला.’ कोलंबसाचे हे गर्वगीत लिहीत असताना कविश्रेष्ठ कुसुमाग्रजांच्या डोळ्यासमोर आपल्यासारखीच कोणीतरी व्यक्ती असली पाहिजे, याची खात्री पटवणारे आपले उत्तुंग कर्तृत्व.

११ जून १९८९ चा आपला जन्म. भाभा अणुसंशोधन केंद्रात वैज्ञानिक असणाऱ्या वडिलांची लाडकी मुलगी म्हणून आपला सांभाळ होऊ लागला. शाळेत असताना अभ्यासासोबतच शारीरिक व्यायामासाठी विविध खेळांमध्ये आपला सातत्याने सहभाग असला तरी, आपली विशेष आवड मात्र बॅडमिंटनच होता. इयत्ता सहावी पासूनच वडिलांसोबत आपण बॅडमिंटन खेळत होतात, त्याबरोबरच शालेय स्पर्धांमधून देखील सहभागी होत राहिलात. आपल्या मुलीने काय करावे हे जरी ठरवत नसले तरी, वडिलांचे आपल्या अभ्यासात लक्ष असायचे. २०१० साली मुंबई विद्यापीठाच्या के. जे. सोमटया इंजिनियरिंग कॉलेजमधून पदवी प्राप्त करून आपण सॉफ्टवेअर इंजिनियर म्हणून नोकरी सुरू केली. खेळाची आवड सांभाळत आपण नोकरी करत होतात.

पण, संघ वाहत जाणाऱ्या प्रवाहात अचानक खडा पडावा आणि काही वेळापूरता पुढचा प्रवाह गढूळ व्हावा, असा प्रसंग आपल्या आयुष्यात आला. अचानक एका अपघातात आपण जखमी झालात, सुमारे नऊ तासांनंतर मिळालेली वैद्यकीय सेवा आपले प्राण तर वाचू शकली पण एक पाय आपणास गमवावा लागला. जन्मापासून सोबत असणारा, शरीरासोबत आयुष्याचा आधार असणारा शरीराचा महत्त्वाचा अवयव जाणे ही बाब कोणाही सर्वसामान्य व्यक्तीस कोसळवणारीच आहे. पण ही बाब देखील सर्वसामान्य मानून पुन्हा एकदा खऱ्या अर्थाने उभारी घेणे म्हणजेच मानव रूपातला फिनिक्स पक्षी होय. एक पाय नसला तरी आपल्या अंतरंगाचे अभिप्रेत आपणास उंच न्यायला तत्पर होते, आहेत. झाल्या गोष्टीची चिंता करत बसण्यापेक्षा आपले भविष्य कसे उज्वल करता येईल या ध्यासाने आपणास वेड लावले, वेडी माणसेच इतिहास घडवतात, आपण तो घडवला. एका कृत्रिम पायासह आपण पुन्हा स्राव सुरू केलात आणि अल्पावधीत म्हणजेच २०१४ पासूनच आपण व्यवसायिक बॅडमिंटन खेळण्यास सुरुवात केली. ही मुलगी पुन्हा उभी राहू शकेल का? असा प्रश्न ज्यांना पडला, त्यांना आपण आपल्या उड्डाणाने उत्तर दिले. सन २०१५ साली पॅरा बॅडमिंटन विश्वचषक मिश्र दुहेरीत आपण रौप्य पदक प्राप्त करून यशावर शिकामोर्तब केले. २०१७ मध्ये याच स्पर्धेत आपण एकेरीत कांस्य पदक प्राप्त केले. २०१६ मध्ये पॅरा बॅडमिंटन आशियाई चॅम्पियन शिप मध्ये महिला एकेरी व दुहेरीत कांस्य तर लगेचच २०१७ मध्ये पॅरा-बॅडमिंटन विश्व स्पर्धेत कांस्य पदकाच्या आपण मानकरी ठरलात. २०१८ साली पॅरा गेम्स आणि थायलँड आंतरराष्ट्रीय पॅरा बॅडमिंटन मध्ये कांस्य पदक प्राप्त करून त्याच वर्षी आपण हैदराबाद येथील सुप्रसिद्ध प्रशिक्षक पुलेला गोपीचंद यांच्या अकादमीमध्ये प्रवेश घेतला. आतापर्यंत आपण देशातील अनेक दिव्यांगांच्या प्रेरणास्थान झालेलाच आहात, शिवाय सर्व युवांना प्रोत्साहित करणाऱ्या आदर्श व्यक्तिमत्त्व म्हणून देश-विदेशात आपला नावलौकिक झाला आहे. २०१९ साली स्विट्झर्लंड येथील पॅरा बॅडमिंटन विश्व स्पर्धेत आपण मानाचे सुवर्णपदक प्राप्त करून जगासमोर आपल्या देशाचा आदर्श ठेवला आहे.

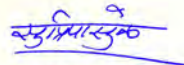
२३ नोव्हेंबर २०२० या दिवशी बीबीसीच्या जगभरातील आदर्श शंभर महिलांच्या ‘बीबीसी हॅड्डेड युमन’ या यादीत आपली निवड झाली. ‘बीबीसी इंडियन स्पोर्ट्स युमन’ या यादीत २०२० साली देशभरातील पाच नावांमध्ये एक नाव आपले देखील आहे, याचा आम्हास आनंद आणि अभिमान देखील आहे. २०१५ साली जागतिक स्पर्धेत रौप्य, २०१६ साली कांस्य, २०१७ आणि २०१८ साली आंतरराष्ट्रीय स्पर्धेत कांस्य २०१९ च्या आंतरराष्ट्रीय स्पर्धेत सुवर्णपदक ही आपली आजवरची खरी कमाई आहे. देशासाठी आपण खेळतो आहोत याचा कायम अभिमान बाळगून आपण खेळत आहात.

जगभरातील लहान मुलांचे कोणते ना कोणते आवडते चरित्र असते. लहान मुलींचे आवडते खेळणे किंवा चरित्र म्हणजे नाजूक सुंदरशी बार्बी डॉल आहे, पण भविष्यातली बार्बी ही फक्त नाजूक आणि सुंदरच नाही, तर ती तितकीच कणखर आणि परिस्थितीशी दोन हात करणारी असावी म्हणून आपल्यावर प्रेरित होऊन एक कृत्रिम पाय असणारी मानसी बार्बी देखील तयार झाली आहे. आंतरराष्ट्रीय कन्या दिवस ११ ऑक्टोबर २०२० रोजी ही बार्बी प्रसिद्ध करण्यात आली आहे, याचा आम्हा भारतीयांना गर्व आहे.

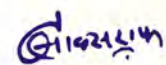
जगभरातील युवांचा आदर्श असणाऱ्या आपल्या जिद्दीची आणि कर्तृत्वाची यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठान मुंबई नवमहाराष्ट्र युवा अभियान विनम्रपणे दखल घेत आपणास हे मानपत्र सन्मानपूर्वक प्रदान करत आहोत.

श. गं. काळे

सरचिटणीस,
यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठान, मुंबई

सुप्रिया सुळे

कार्याध्यक्ष,
यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठान, मुंबई

दत्ता बाळसराफ

संयोजक,
यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठान, मुंबई
नवमहाराष्ट्र युवा अभियान

शिक्षण विकास मंच

शिक्षण क्षेत्रात काम करण्यासाठी २००८ साली 'शिक्षण विकास मंच' ची स्थापना झाली. मा. सुप्रिया सुळे या मंचाच्या निमंत्रक आहेत. मुख्य संयोजक डॉ. वसंत काळपांडे, विशेष सल्लागार बसंती रॉय, संयोजक दत्ता बाळसराफ, समन्वयक डॉ. माधव सूर्यवंशी तर सहाय्यक म्हणून मनिषा खिल्लारे काम पाहतात. शिवाय राज्यातील शिक्षण तज्ञ, मुख्याध्यापक, शिक्षक हेही वेळोवेळी शिक्षण विकास मंचच्या कामात सहकार्य करीत असतात. शिक्षण तज्ञ, मुख्याध्यापक, शिक्षक हेही वेळोवेळी शिक्षण विकास मंचच्या कामात सहकार्य करीत असतात. शिक्षण विकास मंचच्या अगदी सुरुवातीपासूनच्या मार्गदर्शक मा. डॉ. कुमुद बन्सल यांनी घालून दिलेल्या वाटेवरच मंचाची यशस्वी वाटचाल सुरू आहे. आपल्या वैशिष्ट्यपूर्ण कामामुळे राज्याच्या शैक्षणिक क्षेत्रात एक वेगळा सकारात्मक कार्याचा ठसा शिक्षण विकास मंचाने उमटविला आहे.

देशेदेशीची शिक्षणपद्धती

सिंगापूरची शिक्षणपद्धती-

देविदास देशपांडे

सर्व शिक्षणप्रेमींसाठी 'देशेदेशीच्या शिक्षणपद्धती' या व्याख्यानमालेचे डिसेंबर २०२० ते एप्रिल २०२१ या कालावधीमध्ये आयोजन करण्यात आले होते. व्याख्यानांमध्ये सिंगापूर, नेदरलँड्स, कॅनडा, युनायटेड किंगडम, दक्षिण आफ्रिका, इत्यादी देशांच्या शिक्षण पद्धतींवर मान्यवरांनी प्रकाशझोत टाकला.

व्याख्यानमालेतील दहावे पुष्प (२७ फेब्रुवारी २०२१ रोजी) सिंगापूरच्या शिक्षणपद्धतीचे अभ्यासक देविदास देशपांडे यांनी 'सिंगापूरची शिक्षणपद्धती' या विषयावर अभ्यासपूर्ण मांडणी करून गुंफले आहे. सिंगापूरमधील शिक्षणपद्धतीवर प्रकाश टाकत असताना, पर्यटनाच्याबाबतीत जगाला माहिती असणारा चिमुकला देश शिक्षणाच्या बाबतीतही कसा अग्रस्थानी पोहोचला, याचे विवेचन त्यांनी केले.

या देशाने मलय, इंग्रजी, तमिळ या भाषांतून शिक्षण देत असताना कामकाजाची भाषा म्हणून इंग्रजीचा स्वीकार केला आहे.

नेदरलँड्सची शिक्षणपद्धती

अॅड. प्रणिता देशपांडे

नेदरलँड्समधील शिक्षणपद्धतीवर प्रकाश टाकीत असताना, आंतरराष्ट्रीय न्यायालय, पर्यटनाच्या बाबतीत जगाला माहिती असणारा हा देश शिक्षणाच्या बाबतीतही कसा पुढे जातो आहे याचे विवेचन अॅड. प्रणिता देशपांडे यांनी केले.

या देशात डच, इंग्रजी या भाषांतून शिक्षण देत असताना कामकाजाची भाषा म्हणून इंग्रजीचा स्वीकार केलेला आहे. आंतरराष्ट्रीय भाषेचा स्वीकार केल्याने त्यांची आर्थिक, शैक्षणिक प्रगती कशी झाली, त्यात शिक्षण प्रगतीपथावर कसे गेले? रोजगाराच्या संधी कशा उपलब्ध झाल्या, त्याचे महत्वाचे टप्पे, शिक्षणात सर्व विषयाला असणारे समान महत्त्व, प्रत्येक कामाचे समान मूल्य याकडे त्यांनी लक्ष वेधले.

चांगला माणूस घडविणे, नैतिक मूल्ये जपणारा माणूस घडविणे ही त्यांच्या शिक्षणाची उद्दिष्ट आहेत. शिक्षण घेताना मूल जेव्हा माध्यमिक स्तरावर येते, तेव्हाच त्याचे मूल्यमापन करून त्याला त्याच्या आवडीच्या आणि आकलनास झेपेल अशा क्षेत्रात पाठविले जाते.

भाषा, गणित, विज्ञान, ICT, Music, P.T., विणकाम असे विविध विषय शालेय स्तरावर अभ्यासाला असतात. परीक्षेतील मूल्यमापनावरूनच त्याच्या प्रगतीची नोंद केली जाते.

येथे त्याला दिलेला कोर्स पूर्ण करावा लागतो. येथील शिक्षणात परीक्षा पद्धतीस महत्त्व आहे. मात्र मुलांना होमवर्क दिला जात नाही. प्राथमिक, माध्यमिक, उच्च माध्यमिक स्तरावर परीक्षेचे आणि प्रगतीचे टप्पे आहेत ते पूर्ण करण्याची सक्ती मुलांवर असते. शाळेत सक्तीची उपस्थिती आहे. योग्य कारण नसताना, परवानगी न घेता कोणी गैरहजर असेल तर त्याला शिक्षा केली जाते, दंड भरावा लागतो. दिव्यांग मुलांसाठी स्पेशल

स्कूल आहेत, शिवाय विशेष बाब म्हणून होम स्कुलींगची सोय आहे, पण, येथे नियम काटेकोरपणे पाळायला लागतात.

अभ्यासात जी मुले टॉपर आहेत, मध्यम आहेत, जेमतेम आहेत अशा विद्यार्थ्यांना, त्यांना झेपेल असे शिक्षण दिले जाते. तेथे स्कील महत्त्वाची आहेत. स्कील वाढविण्यासाठी काही प्रशिक्षणे घ्यावी लागतात.

कॅनडाची शिक्षणपद्धती

शुभांगी विखे

या व्याख्यानमालेतील तेरावे पुष्प २० मार्च २०२१ रोजी कॅनडाच्या शिक्षणपद्धतीच्या अभ्यासक शुभांगी विखे यांनी 'कॅनडाची शिक्षणपद्धती' या विषयावर अभ्यासपूर्ण मांडणी करून गुंफले. कॅनडामधील शिक्षणपद्धतीवर प्रकाश टाकीत असताना पर्यटनाच्या बाबतीत नायगरा धबधबा, तलावांचा देश म्हणून जगाला माहिती असणारा हा देश शिक्षणाच्या बाबतीतही कसा पुढे जातो आहे? याचे विवेचन त्यांनी केले.

क्षेत्रफळाच्या दृष्टीने विस्तीर्ण असलेल्या या देशात ख्रिश्चन धर्मीय लोक मोठ्या प्रमाणावर आहेत. फ्रेंच, इंग्रजी या भाषांतून शिक्षण दिले जाते. यामुळे कामकाजाची भाषा म्हणून तिचा स्वीकार केला आहे.

ग्लोबल लिडरची क्षमता असणारा हा देश आहे. येथे नेहमीच बर्फ पडत असल्याने येथील शाळा बंदिस्त आहेत, यामुळेच मुलांना स्कूल युनिफॉर्म नाही. ९०% शाळा सरकारी आहेत. प्रायव्हेट स्कूल खूपच महागडी आहेत. या देशातील ९९% लोक साक्षर आहेत. भाषा, गणित, विज्ञान, ICT, Music, P.T असे विविध विषय शालेय स्तरावर अभ्यासाला असतात. इयत्ता आठवीपर्यंत परीक्षा नाहीत, पण वर्षभर केलेल्या कामाच्या आधारावर मूल्यमापन केले जाते. नववी नंतर परीक्षा घेतल्या जातात. वय-वर्ष ४-५ हे के.जी, वय-वर्ष ६ ते १२ प्रायमरी, तर हे १३ ते १८ वयोगटातील मुला मुलींना दिले जाते. माध्यमिक व उच्च माध्यमिक स्तरावर शिक्षण दिले जाते. विद्यापीठीय स्तरावर पदवी-पदव्युत्तर, पीएच.डी. पदवीचे शिक्षण दिले जाते. " Learning Water cycle " ही कॅनडामधील

शिक्षणातील संकल्पना यावेळी स्पष्ट करून सांगण्यात आली. कॅनडीयन शिक्षण पद्धती चौकस, संशोधन वृत्तीला चालना देणारी पद्धती आहे. 'स्पर्धा स्वतःशीच करा, पण जगाला घेऊन करा' हा संदेश देणारी ही शिक्षण पद्धती आहे.

निरीक्षणात्मक आकलन, सहज, सोपी, ओघवती भाषाशैली यामुळे हे व्याख्यान ऐकणे हा एक सुंदर अनुभव होता. याचा प्रत्यय हे व्याख्यान ऐकताना आला. नेमकेपणाने तितक्याच अभ्यासपूर्ण रीतीने मांडणी शुभांगी विखे यांनी यावेळी केली.

युनायटेड किंग्डमची शिक्षणपद्धती

डॉ. राजीव बेनोडेकर, डॉ. माधवी आणि दिलीप आमडेकर

मुलाखतकार - बसंती रॉय

या व्याख्यानमालेतील चौदावे पुष्प २७ मार्च २०२१ रोजी युनायटेड किंग्डमच्या शिक्षणपद्धतीचे अभ्यासक डॉ. राजीव बेनोडेकर, डॉ. माधवी आणि दिलीप आमडेकर यांची युनायटेड किंग्डमची शिक्षणपद्धती या विषयावर बसंती रॉय यांनी मुलाखत घेऊन गुंफले.

युनायटेड किंग्डम हा एवढा मोठा सामर्थ्यशाली देश, ज्यांच्या साम्राज्यावरचा सूर्य कधी मावळत नव्हता, तो देश शिक्षणाच्या बाबतीतही कसा पुढे गेला आहे याचे विवेचन यातून केले.

या देशात ख्रिश्चन धर्मीय लोक मोठ्या प्रमाणावर आहेत. इंग्रजी ही त्यांची मुख्य भाषा असून या भाषेतून शिक्षण दिले जाते. यामुळे कामकाजाची भाषा म्हणून तिचा स्वीकार केला आहे.

ऑक्सफर्ड व केंब्रिजसारखी प्रसिद्ध विद्यापीठे तेथे आहेत. जेथून अनेक अर्थतज्ज्ञ, शास्त्रज्ञ, डॉक्टर, साहित्यिक, सामाजिक व राजकीय नेते, राष्ट्रप्रेमी नागरिक तयार झाले आहेत. ज्यांनी आपल्या कार्याचा ठसा जगावर उमटविला आहे.

या देशात एकूण जीडीपीच्या ६% खर्च शिक्षणावर केला जातो. तसेच तेथील प्राथमिक, माध्यमिक, विद्यापीठीय शिक्षण याचीही ओळख या मुलाखतीतून करून देण्यात आली.

बसंती रॉयमंडमनी अतिशय नेमकेपणाने तितक्याच महत्त्वाच्या विषयावर प्रश्न विचारून वक्त्यांना बोलते केले.

दक्षिण आफ्रिकेची शिक्षणपध्दती

डॉ. नरेंद्र देशमुख

या व्याख्यानमालेतील पंधरावे पुष्प ३ एप्रिल रोजी दक्षिण आफ्रिकेतील शिक्षणपद्धतीचे अभ्यासक डॉ. नरेंद्र देशमुख यांनी गुंफले.

दक्षिण आफ्रिकेतील शिक्षणपध्दतीवर प्रकाश टाकत असताना, महात्मा गांधी, नेल्सन मंडेला यांच्या विचाराचा प्रभाव तेथील शिक्षणावर कसा आहे? दक्षिण आफ्रिकेतील शिक्षणपद्धती आणि भारतीय शिक्षणपद्धती यात कोणती साम्यस्थळे आहेत? याचीही मांडणी यावेळी करण्यात आली.

नैसर्गिकदृष्ट्या संपन्न असलेल्या या देशात ख्रिश्चन धर्मीय लोक मोठ्या प्रमाणावर आहेत.

आफ्रीकन भाषेसह इंग्रजी ही त्यांची मुख्य भाषा असून या भाषेतून शिक्षण दिले जाते. त्यामुळे कामकाजाची भाषा म्हणून

तिचा स्वीकार येथे केला आहे याशिवाय प्रादेशिक दर्जा असलेल्या अकरा भाषा आहेत. त्याचाही येथील शिक्षणात समावेश करण्यात आला आहे.

जोहान्सबर्ग, केपटाऊनसारखी मोठी शहरे या देशात आहेत. येथील शिक्षणात सेल्फ लर्निंग व क्रीडा शिक्षणाला महत्वाचे स्थान आहे. पूर्व प्राथमिक, प्राथमिक, माध्यमिक तसेच विद्यापीठीय शिक्षणाची मांडणी या व्याख्यानातून करण्यात आली.

सदर व्याख्यानमालेप्रसंगी वक्त्यांचा परिचय शिक्षण विकास मंचाचे मुख्य संयोजक डॉ. वसंतराव काळपांडे यांनी करून दिला आणि आभार समन्वयक डॉक्टर माधव सूर्यवंशी यांनी मानले. सदर कार्यक्रम <https://youtu.be/tbE0EGrrTKk> या लिंकवर पहायला मिळेल.

“

लोकशाही यंत्रण तयार करणाऱ्या तज्ज्ञ मंडळींनी राजकीय सत्तेवर कायद्याची आणि इतर बंधने घालून ती सत्ता समतोल करून ठेवली आहे; परंतु आर्थिक सत्ता ही राजकीय सत्तेपेक्षाही अधिक शक्तिमान आहे. सत्ता हे शेवटी सर्वात मोठे सामर्थ्य आहे. मग ती सत्ता राजकीय असो, अगर आर्थिक असो आणि म्हणून सत्तेचे स्थान हे लोकांच्या कल्याणासाठी उभारलेल्या एक बेडी आहे, एक यंत्रणा आहे. ते एक मोठे जोखमीचे काम आहे, ही जाणीव सतत आपल्या मनात असली पाहिजे. यासाठी एकच मार्ग आहे; आणि तो हा की, आपले हे काम लोकशाहीच्या पद्धतीने चालले आहे की नाही याचे कठोर आत्मनिरीक्षण नित्य झाले पाहिजे.

- यशवंतराव चव्हाण

”

कायदेविषयक मोफत सहाय्य व सल्ला फोरम

समाजातील गोरगरीब, दीनदुबळे व मागास वर्गाच्या लोकांना त्यांच्या आर्थिक अपात्रतेमुळे किंवा मागासलेपणामुळे अन्याय सहन करण्याची पाळी येऊ नये यासाठी उपाय योजावेत अशा प्रकारचे मार्गदर्शन आपल्या संविधानामध्ये करण्यात आले आहे. या तरतुदीला अनुसरून भारतीय संसदेने १९८७ मध्ये विधी सेवा प्राधिकरण अधिनियम पारित केला आहे. त्या अधिनियमानुसार संपूर्ण देशामध्ये गरीब व तळागाळातील लोकांना मोफत कायदेविषयक सहाय्य व सल्ला पुरविला जातो. १९८७ च्या विधी सेवा प्राधिकरण अधिनियमात अंतर्भूत असलेली मोफत कायदेविषयक सहाय्य व सल्ला योजना राबविण्याचे काम यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठान, मुंबई मार्फत केले जाते. या योजनेची अंमलबजावणी करण्यासाठी यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठान, मुंबई कायदेविषयक सहाय्य व सल्ला फोरम या विभागाची निर्मिती केली आहे. या विभागामध्ये अंदाजे ३५ वकील व समाजसेवक काम करीत असून ते आपली सेवा या योजनेसाठी देत आहेत. या विभागाचे माजी विधी सल्लागार व सदस्य सचिव अॅड. विनायकराव कांबळे यांच्या मार्गदर्शनाखाली आतापर्यंतचे लिगल फोरमचे कामकाज यशस्वी रित्या पार पडले.

नव्याने रुजू झालेले कायदेविषयक मोफत सहाय्य व सल्ला फोरम चे विधी सल्लागार व सदस्य सचिव अॅड. जयमंगल धनराज यांच्या मार्गदर्शनाखाली पुढील कामकाज उत्स्फूर्तपणे सुरू आहे. त्यांच्यासोबत समन्वयक म्हणून सौ. मनिषा खिल्लारे आणि सहाय्यक म्हणून श्री. अनिल चिंदरकर कार्यरत आहेत.

यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठान, मुंबई कायदेविषयक मोफत सहाय्य व सल्ला फोरमच्या वतीने हुतात्मा स्मारक, पापडी, वसई(प.) येथे रविवार दिनांक १४ फेब्रुवारी, २०२१ रोजी सकाळी १० ते सायं ०५.०० या वेळेत 'विधी साक्षरता कार्यशाळा' आयोजित केली होती. हा कार्यक्रम सूरज भोईर, फिरोज खान यांनी त्यांच्या संस्थेच्या वतीने सामाजिक कार्यकर्त्यांसाठी आयोजित केला होता. कार्यक्रमाच्या सुरुवातीला मैत्री संस्थेचे अध्यक्ष श्री. सुरज भोईर यांच्या जागृती

गीताने झाली. कायदेविषयक सहाय्य व सल्ला फोरमच्या सहाय्यक सौ. मनिषा खिल्लारे यांनी यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठान, मुंबईच्या वतीने चालणारे काम आणि विभागीय केंद्र याबद्दल माहिती दिली.

भारतीय संविधानाच्या प्रास्ताविकेच्या प्रतिमेचे पूजन करून मुख्य कार्यक्रमास सुरुवात करण्यात आली. उद्घाटन ज्येष्ठ सामाजिक कार्यकर्त्या माई सावर्डेकर, बेसिन कॅथलिक बँकेचे माजी चेअरमन डॉमनिक डिमेलो, कायदेविषयक सहाय्य व सल्ला फोरमचे सदस्य सचिव विनायकराव कांबळे यांच्या हस्ते करण्यात आले. समारोप वसई पोलीस ठाण्याचे सहाय्यक पोलिस निरीक्षक पी.एम. वाघ यांच्या उपस्थितीत झाला. या कार्यशाळेस एकूण ८० प्रतिनिधींची उपस्थिती होती.

सर्व प्रथम उपस्थित प्रतिनिधींना भारतीय संविधानाच्या सरनाम्याचे वाटप करून सामूहिक वाचन करण्यात आले. प्रथम सत्रात श्री.कांबळे यांनी भारतीय संविधान आणि मानवी हक्क याबाबत माहिती दिली. यानंतर श्री. जगन्नाथ पाटील यांनी हिंदू विविह कायदा आणि महिलांचे कायदे याबद्दल माहिती दिली. ज्यामध्ये महिला आरक्षण, कौटुंबिक हिंसा, गभनिदान, हुंडाबंदी, एकाल महिला, मातृत्व प्राप्ती कायदा, भरपगारी रजा, गर्भारपणाची पूर्व आणि पश्चात सुरक्षिततेची व्यवस्था, महिला आयोग- विशाखा कमिटी, कार्यालयीन स्थळी होणारे शोषण, स्त्री समानता, समान वेतन. या विषयांवरील माहिती दिली.

श्री. प्रकाश धोटकर यांनी लैंगिक शोषण आणि अत्याचार या विषयावर व्याख्यानास सुरुवात केली. ज्यामध्ये बाल लैंगिक शोषण, स्त्री, पुरुष आणि तृतीयपंथी यांबाबत उल्लेख करून माहिती करून देण्यात आली. कोणाच्याही मनाविरुद्ध केलेला कोणताही जवळकीचा प्रयत्न हा वरील सदरात मोडतो. अश्लील विनोद करणे, सहज पण ज्यातून अश्लील अर्थ सूचित होऊ शकतो अशी भाषा वापरणे, उगाचच स्पर्श करणे, सतत रोखून पाहणे, अप्रत्यक्षपणे शरीरसुखाची मागणी करणे, लैंगिक सुखाच्या मागणीला एखाद्या महिलेने दिलेल्या नकारामुळे तिच्या शारीरिक, प्रतिष्ठा किंवा मालमत्तेला हानी पोहोचवणे किंवा तशी

धमकी देणे, त्रास देण्यासाठी एखाद्या व्यक्तीला कोणतीही आक्षेपार्ह गोष्टी सोशल प्लॅटफॉर्मवरून शेअर करणे, अशा आणि अनेक प्रकारे शोषण हे होतच असते. ह्या गोष्टी आपल्याला फक्त शारीरिक त्रास देत नसून मानसिक आणि शाब्दिक रूपानेसुद्धा आपल्यासमोर येत राहतात. ह्यासाठी तुम्ही तक्रार करू शकता आणि त्यासाठी आपल्याकडे कायदा उपलब्ध आहे व ते कोणकोणते याबाबत सविस्तर माहिती दिली.

दुस-या सत्रात श्री. प्रॉस्पेर डिसुझा यांनी सायबर क्राईम आणि कायदे यांबद्दल उपस्थितांना माहिती दिली. सायबर क्राईम प्रकार, सायबर बुलिंग, पॉर्न, इमेल, फिशिंग, डेटा थेपर, वायरस, मोबाईल, सोशल साईट, इंटरनेट अशा अनेक प्रकारे आपण सायबर क्राईम च्या जाळ्यात कसे अडकले जाऊ शकतो ह्याची अनेक उदाहरणे देऊन स्पष्ट केले. त्यानुसार कोणते कायदे आहेत आणि त्यामुळे आपण कसा आपला बचाव करू शकतो, हे श्री. डिसुझा यांनी सविस्तर समजावून सांगितले.

उपस्थितांनी दिवसभराच्या व्याख्यानांवर आपले मत मांडले. कायदांविषयीची माहिती कायदेविषयक सहाय्य व सल्ला फोरमच्या वतीने त्यांच्यापर्यंत पोहोचविण्यासाठी संबंधित संस्था व उपस्थितांनी यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठान, मुंबईचे विशेष

आभार व्यक्त केले. ह्या नंतर कार्यक्रमाच्या शेवटी आभार प्रदर्शन करून राष्ट्रगीताने कार्यक्रमाची सांगता करण्यात आली.

सध्याच्या कोरोना परिस्थितीमुळे विभागाच्या वतीने घेण्यात येणाऱ्या बैठका शिथिल करण्यात आल्या होत्या. कोरोना काळानंतर काही अंशी सर्व काही पूर्ववत होण्याच्या मार्गावर आहे. यानुसार विभागाच्या वतीने आगामी वर्षात घेण्यात येणाऱ्या गतीविधी –

१. विभागाच्या वतीने संविधान जागृती अभियान संबंधित प्रचार आणि प्रसार करण्यासाठी विधी साक्षरता कार्यशाळा व व्याख्यानमाला पुन्हा नव्याने सुरु करण्यासंबंधित चर्चा करण्यात आली.
२. आपला कायदा जाणून घ्या- व्याख्यानमालामधीले गतीविधी गतीने सुरु करणे.
३. यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठान, मुंबई च्या वतीने सर्व विभागीय केंद्रांमार्फत स्थानिक स्तरावर लीगल फोरम सुरु करण्याबाबत.
४. प्रतिष्ठानच्या विभागीय केंद्रांमार्फत मदतीने वक्तृत्व स्पर्धा, कार्यशाळा, प्रबोधन शिबिरे, संपूर्ण महाराष्ट्रात आयोजित करणे.
५. whatsapp कोअर ग्रुप आणि whatsapp Group for All. स्थापना करणे.
६. पॅरा लीगल प्रशिक्षण सुरु करण्याबाबत.

“

राज्ये जी चालतात ती, राज्य चालविणाऱ्या माणसापेक्षा राज्यशक्तीच्या बाहेर जी माणसे असतात, त्यांच्या पुण्याईने चालतात. ती माणसे ज्या परंपरा आणि शक्ती निर्माण करतात, त्यांच्या सहाय्याने ती चालतात.

- यशवंतराव चव्हाण

”

अपंग हक्क विकास मंच

महाराष्ट्रातील दिव्यांग व्यक्तींच्या विविध समस्या संवाद व समन्वयाच्या भूमिकेतून सोडविण्यासाठी अपंग हक्क विकास मंचाची निर्मिती झाली आहे. मंचाच्या निमंत्रक मा. सुप्रिया सुळे आहेत. मंचाचे संयोजक विजय कान्हेकर व दत्ता बाळसराफ समन्वयक सुहास तेंडुलकर, विजय कसबे, अभिजित राऊत आणि या मंचाच्या संघटक म्हणून सौ. सुकेशनी मर्चंडे- शेवडे या काम पाहतात.

मंचामार्फत महाराष्ट्रातील अपंगांसाठी विविध जिल्ह्यांत मोफत कृत्रिम अवयव व साधने वाटप शिबिरांचे आयोजन केले जाते. दिव्यांगांची पूर्वतपासणी करून त्यांच्या आवश्यकतेनुसार कृत्रिम साधनांसाठी किंवा अवयवासाठी त्यांचे मोजमाप घेऊन मोफत साहित्य उपलब्ध करून दिले जाते. उदा. जयपूर फुट, कॅलिपर, कुबडी जोड, एल्बो क्रचेस, वॉकिंग स्टिक, वॉकर,

सर्जिकल शूज, ट्रायसिकल, व्हीलचेअर, स्प्लींटस, कमोड चेअर, सी.पी. चेअर, एम.आर. कीट, ब्रेल कीट, अंध काठी, अंध गॉगल, श्रवणयंत्र, बेल्ट्स, आदी साहित्य सन-२००९ पासून ते आजपर्यंत शासकीय योजनांच्या माध्यमातून महाराष्ट्रातील एकूण ७०,५४८ दिव्यांग व्यक्तींना कृत्रिम अवयव व साहित्य साधनांचा थेट लाभ देऊन समाजाच्या मुख्य प्रवाहात आणण्याचा प्रयत्न केला गेला आहे.

मंचाच्या वतीने दिव्यांगांचे विविध विषय आणि समस्या समजून घेऊन तज्ञ व्यक्तींबरोबर विचारविनिमय करून त्यांच्या समस्यांचे निरसन केले जाते. तसेच मोठ्या सामाजिक पातळीवरील दिव्यांगांच्या विषयाची कार्यशाळेचे आयोजन करून एकत्रित रित्या मार्गदर्शन व सल्ल्या मार्फत त्यांचा पाठपुरावा केला जातो.

महाराष्ट्रातील विविध जिल्ह्यांमध्ये कर्णबधीर मुलांसाठी 'मोफत श्रवणयंत्र वाटप' शिबिरांचे आयोजन करण्यात आले होते.

त्यांची सविस्तर माहिती

अ.क्र.	दिनांक	जिल्हा	आयोजित शिबिराचे ठिकाण	शिबिराच्या यशस्वीतेसाठी सहकार्य केलेल्या इतर संस्थांची नावे	शिबिरासाठी उपस्थित प्रमुख पाहुण्यांची नावे	एकूण लाभार्थी
१.	शुक्रवार दि. २९ जानेवारी, २०२१	कोल्हापूर	सी.पी. आर. रुग्णालय, कोल्हापूर	समाज कल्याण विभाग, जिल्हा परिषद, कोल्हापूर	जिल्हा शल्य चिकित्सक अ.धो. माळी, वैसाका. श्रीमती साधना कांबळे, डॉ. बरगे, स्वाती गोखले, सतीश निर्मळ.	२१
२.	शनिवार दि. ३० जानेवारी, २०२१	सिंधुदुर्ग	जिल्हा परिषद सिंधुदुर्गच्या दिव्यांग कक्षामध्ये	समाज कल्याण विभाग, जिल्हा परिषद, सिंधुदुर्ग	समाज कल्याण अधिकारी मदन भिसे, वै.सा.का यतीन अहिरे, सामाजिक कार्यकर्ते संजय शिर्के, सतीश निर्मळ	४०
३.	मंगळवार दि. २ फेब्रुवारी, २०२१	रायगड	आदिवासी कर्णबधीर निवासी विद्यालय, चिपळे, कोप्रोली	समाज कल्याण विभाग, जिल्हा परिषद, रायगड	वै.सा.का. श्री. किशोर वेखंडे, श्री. सुमेध वानखेडे	३१

४.	गुरुवार दि. ४ फेब्रुवारी, २०२१	धुळे	वाक् श्रवण विकास विद्यालय, धुळे	समाज कल्याण विभाग, जिल्हा परिषद, धुळे	वै.सा.का. श्री. पी.यु. पाटील, शाळेच्या मुख्याध्यापिका श्रीम.कल्पना राउळ खानोलकर, श्री.के.के.ढगे, व्ही.एस.राजुळे, सतीश निर्मळ	३५
५.	बुधवार दि. १० फेब्रुवारी, २०२१	उस्मानाबाद	निवासी मुकबधीर विद्यालय, वाशीम	समाज कल्याण विभाग, जिल्हा परिषद उस्मानाबाद	वैसाका. श्री भारत कांबळे, श्री. माने साहेब, श्री. भायगुडे सर, सतीश निर्मळ	३५
६.	शनिवार दि. ६ मार्च, २०२१	बीड	मुकबधीर निवासी शाळा, नेकनूर	समाज कल्याण विभाग, जिल्हा परिषद बीड	शाळेचे मुख्याध्यापक श्री. लुचारे सर, विद्यार्थी, पालक वर्ग, सतीश निर्मळ	५०
दिव्यांग प्रवर्गातील मतिमंद मुलांना एम. आर. कीट चे वाटप करण्यात आले.						
७.	शनिवार दि. ३ जुलै, २०२१	सिंधुदुर्ग	जिल्हा परिषद सिंधुदुर्गच्या दिव्यांग कक्षामध्ये	समाज कल्याण विभाग, जिल्हा परिषद, सिंधुदुर्ग	जिल्हा परिषद अध्यक्ष श्री. म्हापसेकर, समाज कल्याण अधिकारी मदन भिसे, वैसाका यतीन अहिरे, सामाजिक कार्यकर्ते संजय शिर्के, लाभार्थी व पालक	३६ विद्यार्थ्यांना एम.आर. कीटचे वाटप
८.	तसेच केंद्र शासनाच्या एडीप योजनेअंतर्गत 'मोफत कृत्रिम अवयव व सहाय्यभूत साधने वाटप शिबिर' आयोजित करण्यात आले होते , त्याची माहिती:					
	वर्ष जानेवारी २०२१ ते	औरंगाबाद	महात्मा गांधी सेवा संघ, जिल्हा दिव्यांग पुनर्वसन केंद्र, औरंगाबाद जुलै २०२१	समाज कल्याण विभाग, जिल्हा परिषद, औरंगाबाद	समाज कल्याण अधिकारी, जिल्हाधिकारी, मुख्य कार्यकारी अधिकारी जिल्हा परिषद	५३
९.	महाराष्ट्रातील नागपूर, वर्धा, अमरावती, अकोला, बुलढाणा, नांदेड, वाशीम, हिंगोली, नंदुरबार या जिल्ह्यातील दिव्यांग व्यक्तींना वरील संस्थांच्या संयुक्त विद्यमाने आणि केंद्र शासनाच्या अलीमको या संस्थेच्या सहकार्याने 'मोफत कृत्रिम अवयव व सहाय्यभूत साधनांचे वाटप' करण्यात आले.					
	वर्ष जानेवारी २०२० ते जुलै २०२१			समाज कल्याण विभाग, जिल्हा परिषद	समाज कल्याण अधिकारी, जिल्हाधिकारी, मुख्य कार्यकारी अधिकारी, जिल्हा परिषद	२२००

यशवंतराव चव्हाण राष्ट्रीय ग्रंथालय

बदलती शैक्षणिक पद्धती आणि शैक्षणिक संसाधनाचा विचार करता आज ग्रंथालयाचे स्वरूप, कार्ये आणि सेवामध्ये बदल झाला आहे. आजचा विद्यार्थी, संशोधक आणि इतर वाचक वर्ग हा तंत्रज्ञानाचा जास्त वापर करताना दिसतो. पारंपारिक, संगणीकृत, इलेक्ट्रॉनिक, हायब्रीड, डिजिटल आणि व्हर्च्युअल ग्रंथालये असा बदलाचा प्रवास आहे. या बदलाबरोबरच वाचकांच्या आवडीमध्ये सातत्याने बदल दिसून येत आहे. वाचकांना हवी असणारी नेमकी आणि त्वरित माहिती द्यावी लागत असल्यामुळे ग्रंथालयांना माहिती तंत्रज्ञानाचा वापर करणे आवश्यक बनले आहे. यामुळे वाचकांचा वेळ वाचतो.

यशवंतराव चव्हाण राष्ट्रीय ग्रंथालया विषयी माहिती -

यशवंतराव चव्हाण राष्ट्रीय ग्रंथालय हे संदर्भ ग्रंथालय आहे. ग्रंथालयात येणारे सभासद हे सर्व साधारण सभासद, संशोधक, स्पर्धा परिक्षा देणारे, महाविद्यालयीन विद्यार्थी आहेत. ग्रंथालयाने महत्वाची दुर्मिळ पुस्तके, मासिकांमधील लेख, महत्वाच्या विषयाची वृत्तपत्रीय कात्रणे अशा प्रकारचे महत्वाची संग्रहित केलेली कात्रणे, ज्यांचा कागद खूप जुना होऊन ठिसूळ बनल्याने त्याची प्रतिलिपी सुद्धा काढता येत नाही याकरिता हे वाचन साहित्य भविष्यात इतरांसाठी संग्रहित करण्यासाठी त्यांना व्यवस्थितरित्या स्कॅन करून त्यांना ग्रंथालयाच्या OPAC वर अपलोड केले आहेत, जेणेकरून वाचक कोणत्याही ठिकाणावरून Access करू शकतात. वृत्तपत्रीय कात्रणे, स्पर्धा परीक्षासंदर्भातील नियतकालिके, व इतर महत्वाच्या विषयांचे नियतकालिक यांची वर्षाखेर व्यवस्थित बांधणी करून ग्रंथालयामध्ये संदर्भाकरिता ठेवण्यात आली आहेत. ग्रंथालयात समाजशास्त्र, मराठी साहित्य, इंग्रजी साहित्य, शेती, इतिहास, कायदा, विज्ञान संस्कृती इ. विषयांवरील पुस्तके, चरित्र, आत्मचरित्रे, धर्मकोश, विश्वकोष, गॅझेटियर, अँटलास, इअरबुक, डिक्शनरी, निरनिराळ्या कायद्याचे ग्रंथ उपलब्ध आहेत. वेळोवेळी ग्रंथालयाला अनुसरून नवीन पुस्तके खरेदी करण्यात येतात. आजच्या माहिती तंत्रज्ञानाच्या युगामध्ये

ग्रंथालयामध्ये सभासदांना सेवा जलद, अद्ययावत व अचूक पुरविल्या जाव्यात या करिता ग्रंथालयामध्ये SLIM २१ हे सॉफ्टवेअर घेतले आहे. सध्या ग्रंथालयामध्ये AIR - High Court, Supreme Court (1935 -2021) पर्यंतचा Database संगणकावर अपलोड केला आहे.

ग्रंथालयाद्वारे देण्यात येणाऱ्या सेवा :-

१. वर्गीकरण (Classification): या मध्ये पुस्तकांचे विषयानुसार वर्गीकरण केले आहे व त्यांना DDC 23rd नुसार Class No. (वर्गांक) देऊन विषयानुसार मांडणी केली आहे यामुळे ग्रंथालयातील पुस्तके कुठे ठेवली आहे ते शोधण्यास विद्यार्थ्यांना/संशोधकांना मदत होते. तसेच त्यांचा वेळही वाचतो.

२. संगणकीय तालिकीकरण (Cataloguing): ग्रंथालय संगणकीकरण आज काळाची गरज बनली आहे. प्रत्येक क्षेत्रात संगणकाचा वापर झपाट्याने वाढत आहे. ग्रंथालयातील सर्व प्रक्रिया म्हणजेच देवघेव, ग्रंथ नोंदी, साठा पडताळणी अशी महत्वाची कामे अगोदर हस्तलिखित स्वरूपात केली जात. सदर कामाची जागा आता संगणकाने घेतली असल्याने ग्रंथालयाचे संगणकीकरण करण्यात आले आहे ग्रंथालय संगणकीकरण म्हणजेच ग्रंथालयातील प्रक्रिया (देवघेव, ग्रंथ नोंद, बारकोडिंग) संगणकाद्वारे किंवा ग्रंथालय आज्ञावली द्वारे करतात. ग्रंथालय संगणकीकरणासाठी सर्व प्रथम ग्रंथालय आज्ञावली असणे अतिशय महत्वाचे आहे याकरिता ग्रंथालयात एथ्‌ड २१ सॉफ्टवेअर घेतले आहे. यामध्ये पुस्तकांच्या नोंदी (Entry) पुस्तकाचे नाव, लेखक/लेखिका, प्रकाशन व प्रकाशनाचे ठिकाण, प्रकाशाचे वर्ष, वर्गांक ही सर्व माहिती देऊन केली जाते. त्याचप्रमाणे SLIM २१ सॉफ्टवेअर मध्ये एक परिपूर्ण ग्रंथालयास उपयुक्त असे महत्त्वपूर्ण मोड्युल्स आहेत ते खालील प्रमाणे.

- ▶ ग्रंथ देवघेव - Book Issue-Return
- ▶ सभासद नोंदी -Member Registration
- ▶ मासिकांच्या नोंदी - Serials
- ▶ बारकोडिंग - Barcoding
- ▶ ओळखपत्र - Identity Cards
- ▶ साठा पडताळणी - Stock Verification
- ▶ न्यूज पेपर क्लिपिंग - News paper Clippings
- ▶ वेब ओपॅक - Web OPAC

असे महत्वाचे संपूर्ण Modules SLIM 21 सॉफ्टवेअर मध्ये सर्वांसाठी उपलब्ध करून देण्यात येतात.

३. वृत्तपत्र कात्रण सेवा (Newspaper Clipping): संशोधक किंवा विद्यार्थ्यांना योग्य वेळी योग्य माहिती कमी वेळात देता यावी याकरिता महत्वाच्या विषयांवरील बातमी, लेख स्कॅन करून SLIM 21 वर अपलोड केले आहेत, जेणेकरून वाचक कोणत्याही ठिकाणावरून वाचू शकतात. तसेच वर्तमानपत्रातील महत्वाच्या घडामोडींची कात्रणे करून त्यांच्या फाईल तयार करण्यात आल्या आहेत, झेरॉक्स काढून त्यांना व्यवस्थितरित्या बाईंडिंग करण्यात आल्या आहेत, त्यांची यादी खालील दिलेल्या प्रमाणे:-

- १) १८५७ चा इतिहास
- २) हिरक महोत्सव महाराष्ट्र, २००७
- ३) हिंदुस्तान टाइम्स इन मुंबई, २००७ : मुंबई मेट्रो, मुंबई एअरपोर्ट, मुंबई सिटी ट्रान्सफॉर्मेशन प्रोजेक्ट
- ४) मुंबईत रेल्वेवरील अतिरेकी हल्ला, ११ जुलै २००६
- ५) मुंबई राज्यात पावसाचा धुमाकूळ, २६ जुलै २००५
- ६) ६ नोव्हेंबर २००८ चा मुंबईवरील दहशतवादी हल्ला
- ७) अयोध्येत राममंदिर उभारणी बाबतीत निकाल, २०१०
- ८) साहित्य संमेलन २००३-२०१०
- ९) पुरस्कार (२००२-२००६) : साहित्य अकादमी पुरस्कार, भारत रत्न, नोबेल, ज्ञानपीठ. महाराष्ट्र भूषण
- १०) पुरस्कार (२००६-२००९) : नोबेल, महात्मा फुले समता पुरस्कार, पद्मश्री, उत्कृष्ट ग्रंथनिर्मिती पुरस्कार

- ११) पुरस्कार (२००९-२०१२) : आल्फ्रेड नोबेल, झी गौरव, जीवन गौरव, भारतरत्न, कला गौरव, कालातिलक, महाराष्ट्र भूषण, आदर्शशिक्षक, गोदागौरव
- १२) मराठा आरक्षण मोर्चा २०१७
- १३) मराठा आरक्षण मोर्चा २०१८
- १४) मा. अटलबिहारी वाजपेयी (१९२४-२०१८)
- १५) पावसाळा २०१८
- १६) वी. एस. नायपॉल (नोबेल पुरस्कार विजेते)
- १७) Stephen Hawking
- १८) निवडणूक २०१९

४. LeSearch – AIR Comprehensive Software – AIR (All India Reporter) हे एक Legal Software आहे. सन १९५० पासूनच्या Supreme Court Cases , High Court Cases , Criminal law Journal या सॉफ्टवेअर मध्ये आहे. या सॉफ्टवेअर Year wise, Court wise, Case wise इ. प्रकारे माहिती शोधू शकता.

५. वेब: वेब वर ग्रंथालयातील पुस्तके, संदर्भ ग्रंथ, न्यूजपेपर क्लिपिंग यांची यंत्ररूप तालिका इंटरनेट च्या सहाय्याने सभासद, संशोधक यांच्यासाठी उपलब्ध आहे. यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठानच्या वेबसाईटवर ग्रंथालयाचे OPAC उपलब्ध आहे, जेणेकरून सभासद, संशोधकाना कोणते पुस्तक ग्रंथालयात उपलब्ध आहे याची माहिती मिळते.

६. ई – मेल सेवा - काही सभासद ग्रंथालयात येऊ शकत नाहीत, त्यांना हवी असलेली माहिती त्वरित देवाणघेवाण करण्यासाठी ग्रंथालयातून ईमेल द्वारा माहिती पाठविली जाते.

७. E- Resources - ग्रंथालयास 'डिजिटल लायब्ररी' ची जोड असल्यामुळे विद्यार्थ्यांना/संशोधकांना घरबसल्या माहिती उपलब्ध करून देण्यात आली आहे. वाचकाला आवश्यक असणारी माहिती तात्काळ उपलब्ध करून देण्यासाठी काही महत्वाच्या E-resources च्या माध्यमातून सेवा देण्यात येते.

१. ERIC (Education Resources Information

Centre) <https://eric.ed.gov/>

The Education Resources Information Center (ERIC) is an online digital library of education research and information. ERIC is sponsored by the Institute of Education Sciences of the United States Department of Education. The mission of ERIC is to provide a comprehensive, easy-to-use, searchable, Internet-based bibliographic and full-text database of education research and information for educators, researchers, and the general public. Education research and information are essential to improving teaching, learning, and educational decision-making.

२. DOAJ (Directory of Open Access Journals)

<https://doaj.org/>

DOAJ is a community-curated online directory that indexes and provides access to high quality, open access, peer-reviewed journals.

३. Gutenberg

<https://www.gutenberg.org/>

Project Gutenberg (PG) is a volunteer effort to digitize and archive cultural works, to "encourage the creation and distribution of eBooks". It was founded in 1971 by Michael S. Hart and is the oldest digital library. Most of the items in its collection are the full texts of public domain books. As of 3 October 2015, Project Gutenberg reached 50,000 items in its collection.

४. Internet Archive

<https://archive.org/>

The Internet Archive is a San Francisco-based non-profit digital library with the stated mission of "universal access to all knowledge". It provides free public access to collections of digitized materials, including websites, software applications/games, music, movies/videos, moving images, and nearly three million public-domain books. As of October 2016, its collection topped 15 petabytes.

५. Infolibrarian

<http://www.infolibrarian.com/digital.html>

Infolibrarian provide useful information to Library and Information Science [LIS] professionals in 2000. The site also made it to the list of useful resources of United Nations, UNESCO, and Subject Directories etc.

► ग्रंथालयाचे नियम:- यशवंतराव चव्हाण ग्रंथालयाचे सभासद

होण्याकरिता नमुना अर्ज तयार केला आहे. या अर्जांमध्ये स्वतःच्या हस्ताक्षरात परिपूर्ण माहिती भरून त्यासोबत पुढील प्रमाणे वर्गणी भरणे.

१. सर्वसाधारण सभासद:- सर्वसाधारण सभासदाकरिता रु. ५००/- वार्षिक वर्गणी तसेच रु. ५००/- अनामत रक्कम (१९९६)

२. विद्यार्थी सभासद:- महाविद्यालयीन / उच्चशिक्षण/ संशोधका विद्यार्थ्यांकरिता वार्षिक रु. ५०/- नाममात्र वर्गणी व अनामत रक्कम रु. १००/-

३. यशवंतराव चव्हाण ग्रंथालयामध्ये संदर्भाकरिता काही विद्यार्थी एक दिवस ते एक आठवडा या कालावधीकरिता ग्रंथालयाचा लाभ घेतात. या विद्यार्थ्यांकडून एका आठवड्याकरिता रु. ५०/- फक्त फी आकारण्यात येते. त्यांच्याकडून फक्त एका कार्डावर त्यांची वैयक्तिक माहिती भरून घेता येते.

४. माहिती व तंत्रज्ञान प्रबोधिनी शिक्षण घेणारे विद्यार्थी संगणकविषयक पुस्तकांचा लाभ घेतात. त्याकरिता वेगळी फी आकारत नाही.

अ) संयुक्त संस्था सभासदत्व (Corporate Membership):- कॉर्पोरेट या शब्दाच्या व्याख्येत बसणारी संस्था या सभासदत्वसाठी पत्रा असेल, एकावेळी वर्गणी रु. ५०,०००/-

५ वर्षासाठी.

अनामत रक्कम / सर्वसाधारणपणे अनामत रक्कम घेण्यात येत नाही. परंतु एखाद्या दुर्मिळ किंमती पुस्तकासाठी प्रतिष्ठान निश्चित करेल तेवढी अनामत रक्कम घेण्यात येईल.

एका वेळी देण्यात येणारी पुस्तके:- एकावेळी जास्तीत जास्त १० पुस्तके देता येतील.

ब) संस्था सभासदत्व:- यासाठी शिक्षण व संशोधन संस्था व सांस्कृतिक संस्था पात्र राहतील. परंतु शिक्षण व संशोधन संस्था

ही यु.जी.सी., आय.सी.एस.एस.आर. किंवा आय.सी. एच.आर. यांच्याकडून मान्यता प्राप्त झालेली असावी. सांस्कृतिक संस्था महाराष्ट्र शासन केंद्र शासन किंवा मान्यता प्राप्त अधिघोषित विद्यापीठांनी मान्यता दिलेली असावी.

संस्था सभासदत्वासाठी : प्रवेश फी रु. १,०००/- ना परतावा

वार्षिक वर्गणी :- रु. ५,०००/-

दीर्घ कालावधीसाठी संस्था सभासद:- एकावेळी ५ वर्षासाठी वर्गणी रु. २०,०००/-

एकावेळी देण्यात येणारी पुस्तके:- एकावेळी जास्तीत जास्त १० पुस्तके देण्यात येतील. अ व ब नुसार सभासदत्व हे संबंधित संस्थेच्या प्रमुखास देण्यात येईल.

त्यांनाच ग्रंथालयाचे ओळखपत्र देण्यात येईल. संस्थेच्या प्रमुखास आवश्यक वाटल्यास ते त्यांच्या एक किंवा दोन कर्मचाऱ्यांना त्यांच्या वतीने पुस्तके घेण्यास /परत करण्यास नामनिर्देशित करू शकतील. नामनिर्देशन अधिकृत पत्राने करावे लागेल. मात्र पुस्तके अबाधितपणे वेळेवर परत करणे व ग्रंथालयाच्या नियमांचे पालन करणे यांची जबाबदारी संस्था प्रमुखाची असेल. वरील सभासदत्व देण्याचा किंवा कारण न देता नाकारण्याचा पूर्ण अधिकार प्रतिष्ठानला राहिल.

५) सर्वसाधारण सभासद:- सभासदाला एकावेळी एक पुस्तक /ग्रंथ देण्यात येईल. ते ८ किंवा १५ दिवसात परत करणे आवश्यक आहे. संदर्भ ग्रंथाचा उपयोग ग्रंथालयातच करता येईल. संदर्भ ग्रंथ घरी नेता येणार नाही. पुस्तकाची किंमत भरलेल्या अनामेतर रकमेपेक्षा जास्त असेल तेव्हा अधिक अनामत रक्कम किंवा त्या पुस्तकाच्या किंमतीएवढी अनामत रक्कम भरून पुस्तक घरी नेता येईल.

६) महाविद्यालयीन व उच्चशिक्षण घेणारे विद्यार्थी/संशोधक यांना ग्रंथ, संदर्भ ग्रंथ, नियतकालिके ग्रंथालयात बसून वाचण्यासाठी/ संदर्भासाठी देण्यात येतात. घरी/ग्रंथालयाबाहेर नेण्याकरीता देण्यात येणार नाही.

७) ग्रंथालयाच्या वेळा व सुट्ट्या:- सकाळी ११.०० ते संध्याकाळी ६.०० वाजेपर्यंत ग्रंथालय वाचकाकरिता तसेच पुस्तके परत करणे / नवीन घेणे यासाठी उघडे राहिल. दुसरा व चौथा शनिवार, सर्व रविवार आणि सार्वजनिक सुट्टीच्या दिवशी ग्रंथालय सुरु राहिल.

८) सभासदाचे कार्ड हरविल्यास त्यांना पुस्तक देण्यात येणार नाही. सभासदत्व नियमित ठेवण्याकरिता, सभासदाने स्वतःच्या हस्ताक्षरात अर्ज करून ग्रंथालयास सादर करावा. त्यानंतर कार्डाची दुसरी प्रत देण्याचा विचार केला जाईल.

९) सभासदांकडून ग्रंथ हरविल्यास त्यांनी १५ दिवसात नवीन खरेदी करून दयावा लागेल किंवा त्या ग्रंथाची अद्ययावत रकम मल्याइतकी रक्कम अनामत रकमेतून कमी करण्यात येईल व गरज पडल्यास अर्धी रकम सभासदाला भरावी लागेल. अनामत रकमेतून रकम भरणे अनिवार्य राहिल.

१०) सभासदाने ग्रंथालयामध्ये शांतता राखावी, आपापसामध्ये किंवा ग्रंथालयीन कर्मचाऱ्याबरोबर चर्चा करणे टाळावे, धूम्रपान, थुंकणे, झोपणे याकरिता मनाई राहिल. ग्रंथालयात मोबाईल फोन बंद ठेवावे.

११) ग्रंथालयातून बाहेर पडताना सभासदास दिलेल्या ग्रंथाचा वर्गांक, दाखल अंक ग्रंथालयाच्या गेटवर तपासला जाईल.

१२) सभासदास ग्रंथालयाचे सभासद राहायचे नसल्यास त्यांनी तसा लेखी अर्ज दयावा, त्यासोबत कार्ड परत करावे. त्यांवर निर्णय घेऊन इतर येणे नसल्यास अनामत रक्कम बिनव्याजी वजा करण्यात येईल.

माहिती तंत्रज्ञान व प्रबोधिनी

C-DAC च्या PG DAC फेब्रुवारी २०२० बॅचची ऑनलाईन Course End Exam जानेवारी २०२१ मध्ये घेण्यात आली. AIT च्या विद्यार्थ्यांनी चांगले यश मिळविले. फेब्रुवारी २०२१ मध्ये या विद्यार्थ्यांसाठी C-DAC COMMON PLACEMENT PROGRAME सुरु करण्यात आला. फेब्रुवारी २०२० च्या विद्यार्थ्यांनी ऑनलाईन Aptitude Test, Technical Test त्याच सोबत HR Interview देऊन १००% प्लेसमेंटची नोंद केली.

फेब्रुवारी २०२० च्या प्लेसमेंटसाठी साधारण १०० कंपन्यांनी ऑनलाईन प्रक्रियेला पसंती दिली.

C-DAC ची ऑनलाईन बॅच मे २०२१ ची पूर्व परीक्षा ३ एप्रिल २०२१ ला आयोजित करण्यात आली होती. या परीक्षेमध्ये साधारण १४० विद्यार्थ्यांनी सहभाग घेतला. मे २०२१ ची बॅच ४ मे २०२१ ला सुरु झाली. या बॅचमध्ये ११६ विद्यार्थ्यांनी प्रवेश घेतला. या विद्यार्थ्यांचे सर्व वर्ग ऑनलाईन पद्धतीने घेण्यात आले. विद्यार्थ्यांचा उत्साह कायम ठेवण्यासाठी माजी विद्यार्थ्यांचे ऑनलाईन स्नेहसंमेलन आयोजित करण्यात आले. त्याचसोबत या विद्यार्थ्यांना प्लेसमेंटमध्ये

उत्कृष्ट कामगिरी करता यावी यासाठी वेगवेगळ्या कंपन्यांच्या CEO, CTO आणि HR HEAD यांच्या मार्गदर्शनाखाली Industry Meets चे आयोजन करण्यात आले. या Industry Meet चा विद्यार्थ्यांना नक्कीच प्लेसमेंट काळात उपयोग होईल. C-DAC ची ऑनलाईन PG DAC सप्टेंबर २०२१ च्या बॅचची पूर्वपरीक्षा ७ व ८ ऑगस्टला घेण्यात आली.

NSE IT च्या अधिकारी व कर्मचाऱ्यांसाठी खास ऑनलाईन ट्रेनिंग 'Fresher's Induction Program' या नावाने घेण्यात आले. या ऑनलाईन ट्रेनिंगमध्ये ५० विद्यार्थ्यांनी सहभाग घेतला होता.

जानेवारी २०२१ मध्ये MKCL तर्फे MSCIT Course त्याचप्रमाणे KLiC Certificate course चे वर्ष २०२१ साठी नूतनकरण करण्यात आले. सेंटरमध्ये MSCIT Course व KLiC Certificate course वर्ग प्रत्यक्षरित्या सुरु करण्यात आले आहेत. जानेवारी २०२१ पासून विद्यार्थ्यांचा MSCIT त्याचप्रमाणे KLiC Certificate Course ला चांगला प्रतिसाद मिळत आहे.

“

पक्ष चालतात ते निष्ठेने चालतात हे जरी खरे असले, तरी लोकशाहीत पक्ष हे विचारांच्या निष्ठेने चालले पाहिजेत, असा तुमचा-आमचा आग्रह असला पाहिजे. व्यक्तीवरच्या निष्ठा चुकीच्या आहेत. त्या निष्ठा काम देत नाहीत; कारण शिवटी व्यक्ती चूक करू शकते. मनुष्य कितीही मोठा असला, तरी त्याच्या हातून चूक होणार नाही असे विधान कोणीही करू शकणार नाही.

- यशवंतराव चव्हाण

”

**MAKE YOUR FUTURE
BRIGHT**

MS-CIT

*Maharashtra State-Certificate In
Information Technology*

KLiC	KLiC	KLiC	KLiC	KLiC
 Power of Simplicity				
TALLY	GRAPHICS	WEB DESIGNING	C PROGRAMMING	ENGLISH SPEAKING

**YASHWANTRAO CHAVAN PRATISHTHAN
(YCP)**

5th Floor, Y.B. Chavan Centre, Gen. J.Bhosale Marg,
Opp.Mantralaya,Namriman Point, Mumbai-400 021.

Tel. No: 22817975 / 22043617 / 19 /
Mobile No. 9769256343

यशवंतराव चव्हाण राष्ट्रीय पुरस्कार प्राप्त मान्यवर

१	१९९५	प्राध्यापक मधु दंडवते
२	१९९६	श्री. बियांत सिंग - मरणोत्तर
३	१९९७	डॉ. सी. सुब्रमण्यम्
४	१९९८	श्रीमती इला भट
५	१९९९	श्रीमती आवाबाई वाडिया
६	२०००	श्री. सुंदरलाल बहुगुणा
७	२००१	डॉ. व्ही. कुरियन
८	२००२	डॉ. जयंत नारळीकर
९	२००३	श्री. आर. के. लक्ष्मण
१०	२००४	न्या. व्ही. आर. कृष्णा अय्यर
११	२००५	श्री. सॅम पित्रोदा
१२	२००६	श्री. नारायण मूर्ती व सौ. सुधा मूर्ती
१३	२००७	श्री. आर के पचौरी व श्रीमती सरोज पचौरी
१४	२००८	इस्रो - (इंडियन स्पेस रिसर्च ऑर्गनायझेशन)
१५	२००९	प्रा. यश पाल
१६	२०१०	श्रीमती महाश्वेता देवी
१७	२०११	एअर चीफ मार्शल श्री. अर्जुनसिंग
१८	२०१२	डॉ. ई. श्रीधरन
१९	२०१३	श्री. झुबिन मेहता
२०	२०१४	श्री. रतन टाटा
२१	२०१५	डॉ. विजय केळकर
२२	२०१६	श्री. नंदन निलेकणी
२३	२०१७	डॉ. एम. एम. शर्मा
२४	२०१८	डॉ. रघुराम राजन
२५	२०१९	डॉ. अभिजीत बॅनर्जी
२६	२०२०	श्री. विवेक सावंत

यशवंतराव चव्हाण राज्य पारितोषिक पुरस्कार प्राप्त मान्यवर

१९९०	मा. तात्यासाहेब कोरे	कृषी-औद्योगिक समाजरचना पारितोषिक
१९९१	मा. बाबा आढाव	सामाजिक एकात्मता पारितोषिक
१९९२	मा. विजय बोराडे	ग्रामीण विकास पारितोषिक
१९९३	मा. नारायण सुर्वे	मराठी साहित्य संस्कृती पारितोषिक
१९९४	मा. आप्पासाहेब चमणकर	कृषी-औद्योगिक समाजरचना पारितोषिक
१९९५	श्रीमती शांताबाई दाणी	सामाजिक एकात्मता पारितोषिक
१९९६	मा. अरुण निकम	ग्रामीण विकास पारितोषिक
१९९७	मा. शंकरराव खरात	मराठी-साहित्य संस्कृती पारितोषिक
१९९८	डॉ. जयंतराव पाटील	कृषी-औद्योगिक समाजरचना पारितोषिक
१९९९	मा. दादासाहेब रूपवते	सामाजिक एकात्मता पारितोषिक
२०००	सर्च-शोधग्राम, गडचिरोली	ग्रामीण विकास पारितोषिक
२००१	कवयित्री शांता शेळके	मराठी-साहित्य संस्कृती पारितोषिक
२००२	'प्रयोग' परिवार	कृषी-औद्योगिक समाजरचना पारितोषिक
२००३	डॉ. यु. म. पठाण	सामाजिक एकात्मता पारितोषिक
२००४	डॉ. चित्रा नाईक	ग्रामीण विकास/आर्थिक सामाजिक विकास पारितोषिक
२००५	पं. भीमसेन जोशी	मराठी साहित्य-संस्कृती/कला, क्रीडा पारितोषिक
२००६	डॉ. भंवरलाल जैन	कृषी-औद्योगिक समाजरचना/व्यावस्था प्रसाशन पारितोषिक
२००७	श्री. अनिल काकोडकर	सामाजिक एकात्मता विज्ञान-तंत्रज्ञान पारितोषिक
२००८	प्राचार्य लीला पाटील	ग्रामीण विकास/आर्थिक-सामाजिक विकास पारितोषिक
२००९	श्रीमती किशोरी आमोणकर	मराठी साहित्य-संस्कृती/कला, क्रीडा पारितोषिक
२०१०	श्री. सा. रे. पाटील	कृषी-औद्योगिक समाजरचना/व्यवस्था प्रशासन पारितोषिक
२०११	मराठी विज्ञान परिषद, मुंबई	सामाजिक एकात्मता विज्ञान-तंत्रज्ञान पारितोषिक
२०१२	मातृमंदिर, देवरुख, रत्नागिरी	ग्रामीण विकास/आर्थिक-सामाजिक विकास पारितोषिक
२०१३	मा. श्री. गोविंदराव तळवलकर	मराठी साहित्य-संस्कृती/कला, क्रीडा पारितोषिक
२०१४	मा. श्री. शरद जोशी	कृषी-औद्योगिक समाजरचना/व्यवस्था प्रसाशन पारितोषिक
२०१५	श्रीमती अरुनिमा सिन्हा	मराठी साहित्य-संस्कृती/कला, क्रीडा पारितोषिक
२०१६	श्री प्रतापशेठ साळुंखे	ग्रामीण विकास/आर्थिक सामाजिक विकास पारितोषिक
२०१७	श्री. भुजंगराव कुलकर्णी	कृषी-औद्योगिक समाजरचना/व्यवस्था प्रसाशन पारितोषिक
२०१८	विदर्भ संशोधन मंडळ, नागपूर	मराठी साहित्य-संस्कृती/कला, क्रीडा पारितोषिक
२०१९	प्रा. एन. डी. पाटील	ग्रामीण विकास/आर्थिक सामाजिक विकास पारितोषिक
२०२०	लोकहितवादी मंडळ	मराठी साहित्य-संस्कृती/कला, क्रीडा पारितोषिक
२०२१	सिरम इन्स्टिट्यूट ऑफ इंडिया	सामाजिक एकात्मता विज्ञान-तंत्रज्ञान पारितोषिक

यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठानची विक्रीसाठी असलेली प्रकाशने

१)	यशवंतराव चव्हाण : विधिमंडळातील निवडक मराठी भाषणे - भाग -१ संकलन : डॉ. व्ही. जी. खोबरेकर	२५०.००
२)	वाय बी. चव्हाण : सिलेक्टेड स्पीचेस - विधिमंडळ - भाग -२ संकलन : डॉ. व्ही. जी. खोबरेकर	२५०.००
३)	सिलेक्टेड स्पीचेस इन पार्लमेंट - वाय बी. चव्हाण - खंड १ ते ४ संपादक : राम प्रधान प्रत्येकी	२५०.००
४)	यशवंतराव चव्हाण यांचे मौलिक विचार संकलन - ना. धों. महानोर	१०.००
५)	सह्याद्रीचे वारे - यशवंतराव चव्हाण	२५०.००
६)	म. जोतिबा फुले यांचे निवडक विचार संकलन - प्रा. गजमल माळी	१२.००
७)	बेकारी निर्मूलनातून ग्रामीण विकास - संपादक - वि. स. पाणे	३५.००
८)	महाराष्ट्रातील दुष्काळ आणि जलसंपत्तीचे नियोजन - संपादन : अण्णासाहेब शिंदे	२००.००
९)	महाराष्ट्र : एक दृष्टिकोन - शरदराव पवार - भाषणसंग्रह संपादन : दादासाहेब रूपवते	७५.००
१०)	पंचायत राज, जिल्हा नियोजन आणि ग्रामीण विकास - संपादन पी. बी. पाटील	१००.००
११)	नवभारत : परिवर्तनाची दिशा - संपादन : पी. बी. पाटील	१००.००
१२)	विमुक्तायन : महाराष्ट्रातील विमुक्त जमाती : चिकित्सक अभ्यास संशोधन / लेखक - लक्ष्मण माने	२५०.००
१३)	महिलांसंबंधीचे धोरण : स्वयंसिध्दतेकडे वाटचाल - डॉ. नीलम गोन्हे	१५.००
१४)	यशवंतराव चव्हाण - चरित्र-लेखक - अनंतराव पाटील	८०.००
१५)	शब्दाचे सामर्थ्य - संपादन : राम प्रधान	३७५.००
१६)	महाराष्ट्राची चार दशकांतील वाटचाल : एक आढावा (इंग्रजी) (यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठान, मुंबई व महाराष्ट्र आर्थिक विकास मंडळ यांचे संयुक्त प्रकाशन)	२५०.००
१७)	बाउंटीफुल बनियान - डॉ. कर्मवीर भाऊराव पाटील चरित्र - खंड ४ (इंग्रजी) बॅ. पी. जी. पाटील	८००.००
१८)	ज्येष्ठ नागरिकांसाठी पुस्तिका	३५.००
१९)	अजिंठा - (काव्यसंग्रह) लेखक : ना. धों. महानोर (इंग्रजी)	१५०.००
२०)	ई बुक (मराठी/इंग्रजी) (यशवंतराव चव्हाण यांचे साहित्य व फोटो)	१५०.००
२१)	यशवंतराव चव्हाण आत्मचरित्र - कृष्णाकांठ	३००.००
२२)	यशवंतराव चव्हाण व्यक्तित्व आणि कर्तृत्व - श्री. गोविंदराव तळवळकर	५००.००
२३)	न्यायालयीन व्यवहार आणि मराठी भाषा	४००.००
२४)	शैक्षणिक गुणवत्ता : आव्हान आणि आवाहन - डॉ. वसंत काळपांडे	२००.००
२५)	हवामान बदल आणि महाराष्ट्र	५०.००
२६)	उपक्रम : वेचक -वेधक - डॉ. वसंत काळपांडे	१००.००
२७)	स्त्री रत्न सावित्रीबाई फुले - श्रीनिवास भालेराव	२०.००
२८)	स्त्रियांचे कायदे, आरोग्य आणि योजना -सुप्रिया सुळे	२०.००
२९)	संवादिनी - सुप्रिया सुळे	२०.००
३०)	Appraising Schools - डॉ. वसंत काळपांडे, बसंती राॅय, शुभदा चौकर	२००.००
३२)	Yashwantrao Chavan an Autobiography	३९५.००
३३)	शिक्षणव्रती - डॉ. कुमुद बन्सल	२००.००
३४)	शिक्षणकट्टा - बसंती राॅय	२००.००
३५)	वाटचाल ई-शिक्षणाची - बसंती राॅय	२००.००
३६)	हवामान बदलास आमचे उत्तर	१००.००

डीव्हीडी व ऑडीओ कॅसेट्स

- १) मी एस. एम. : एस. एम. जोशी यांचा जीवनपट
- २) तर्कतीर्थ लक्ष्मणशास्त्री जोशी : तर्कतीर्थ लक्ष्मणशास्त्री जोशी यांचा जीवनपट
- ३) प्रवासी पक्षी : सुप्रसिद्ध साहित्यिक कुसुमाग्रज यांचा जीवनपट
- ४) पु. ल. वृत्तान्त : पु. ल. देशपांडे यांचा जीवनपट
वरील चारही व्हिडिओ कॅसेट्सची निर्मिती दिग्दर्शक डॉ. जब्बार पटेल यांनी पार पाडली.
- ६) कॉ. केशवराव जेधे : कॉ. केशवराव जेधे यांचा जीवनपट, दिग्दर्शक - श्री. राम गबाले
- ७) येस आय अॅम कम्युनिस्ट : कॉ. श्रीपाद अमृत डांगे यांच्या जीवनावरील अनुबोधपट, दिग्दर्शक - विनय नेवाळकर
- ८) 'बशर नवाज : ख्वाब, जिंदगी और मै माहितीपट, दिग्दर्शक - जयप्रद देसाई
- ९) 'जागर हा जाणीवांचा लघुपट, दिग्दर्शक - चंद्रकांत कुलकर्णी"
- १०) यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठान, मुंबई निर्मित डॉ. जब्बार पटेल दिग्दर्शित
चित्रपट - यशवंतराव चव्हाण: बखर एका वादळाची.

चित्रपट

- यशवंतराव चव्हाण... बखर एका वादळाची : दिग्दर्शक - जब्बार पटेल

यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठान, मुंबई निर्मित संकेतस्थळे

- यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठानचे संकेतस्थळ - <http://ybachavanpratishthan.org/>
- यशवंतराव चव्हाण यांचे समग्र संदर्भ साहित्य - <http://ybachavan.in>
- धर्मानंद कोसंबी यांचे समग्र साहित्य - <http://dharmanandkosambi.com/>
- केतकरकृत महाराष्ट्रीय ज्ञानकोश - <http://ketkardnyankosh.com/>
- महर्षी विठ्ठल रामजी शिंदे समग्र साहित्य - <http://virashinde.com/>
- इतिहासाचार्य वि. का. राजवाडे संशोधन मंडळाकडे उपलब्ध दुर्मीळ कागदपत्रांचे डिजिटायझेशन - <http://vkrajwade.com>

66

शिक्षण

व्यक्तीला स्वतःच्या भोवती घडणाऱ्या गोष्टी आणि जगामध्ये घडणाऱ्या इतर गोष्टी यांची ज्यामुळे काही संगती लावता येते, त्याचा योग्य अर्थ समजावून घेता येतो आणि त्याचा परिणाम आपल्या जीवनावर काय घडतो, आपल्या व्यक्तिमत्त्वावर काय घडतो हे समजावून घेता येते आणि समजावून देता येते त्याला मी शिक्षण मानत आलो आहे.

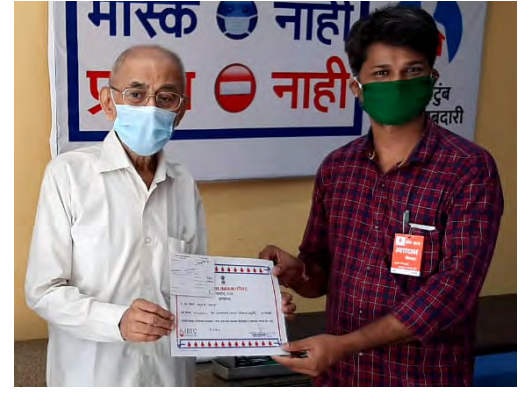
माणसाने शिक्षणाच्या संस्काराने मन संपन्न केल्याशिवाय समाज खऱ्या अर्थाने 'समाज' बनत नाही.

- यशवंतराव चव्हाण

99

यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठान ,मुंबई आयोजित रक्तदान शिबिर ...

कोरोना काळात यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठान,मुंबई मार्फत रक्तदान शिबीराचे आयोजन करण्यात आले होते. रक्तदात्यांना प्रशस्तीपत्र देताना प्रतिष्ठानचे सरचिटणीस श.गं.काळे.

यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठान, मुंबई नवमहाराष्ट्र युवा अभियानच्या वतीने आयोजित 'संविधान परिचय वर्ग' ऑनलाईन वेबिनार

यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठान, मुंबई, महाराष्ट्र महिला व्यासपीठच्या वतीने "महिला गौरव पुरस्कार १९-२०" अनुवादक सविता दामले यांना प्रदान...प्रसंगी संजीवनी खेर, कांचन अधिकारी व महिला व्यासपीठच्या प्रमुख संयोजक रेखा नार्वेकर .

विभागीय केंद्र कराड - स्व. यशवंतराव चव्हाण यांच्या जयंती साजरी करण्यात आली. प्रसंगी विभागाचे तसेच सौ.वेणूताई चव्हाण चॅरीटेबल ट्रस्टचे सदस्य श्री. राजेश पाटील, श्री. नंदकुमार बटाणे तसेच दोन्ही संस्थांचे कर्मचारी उपस्थित होते.

बालगृहास सदिच्छा भेट-विभागीय केंद्र जळगावचे अध्यक्ष भैयासाहेब रवींद्र प्रल्हाद पाटील, सचिव डॉ. राहुल मयूर, सेवानिवृत्त उपप्राचार्य प्रा.डी.पी. पवार ,यांचे संस्थेचे उपाध्यक्ष सचिन पाटील यांनी शाल श्रीफळ देऊन स्वागत केले..

औरंगाबाद: प्रतिष्ठानच्या कार्याअध्यक्षा मा.खा.सुप्रियाताई सुळे यांच्या वाढदिवसानिमित्त औरंगाबाद शहरात कोरोना मृतदेहांवर अंत्यसंस्कार करणाऱ्या मोईन मस्तान गुपचा सत्कार करताना औरंगाबाद विभागीय केंद्राचे कोषाध्यक्ष मी. सचिन मुळे व इतर सदस्य

औरंगाबाद: यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठान, मुंबई विभागीय केंद्र औरंगाबाद, औरंगाबाद टुरिझम डेव्हलपमेंट फाऊंडेशन व महात्मा गांधी मिशन, औरंगाबाद यांच्या संयुक्त विद्यमाने आयोजित 'महाराष्ट्र राज्य पर्यटन धोरण व कृषी पर्यटन प्रशिक्षण' या विशेष परिसंवादात मार्गदर्शन करताना महाराष्ट्र पर्यटन विभागाचे उपसंचालक मा. श्रीमंती हारकर व व्यासपीठावर उपस्थित मान्यवर

महाराष्ट्राचे थोर शिल्पकार स्व. यशवंतराव चव्हाण यांच्या १०८ व्या जयंतीच्या पुर्वसंध्येल ख्यातनाम लेखिका दुर्गा भागवत व अरूणा ढेरे यांच्या 'ऋतुचक्र' व 'रूपोत्सव' या पुस्तकातील निवडक लेखांचे अभिवाचन करण्यात आले. 'ऋतुस्पर्श' या शीर्षकाने संपन्न झालेल्या या कार्यक्रमात अपर्णा क्षेमकल्याणी व अभिनेत्री सई मोने-पाटील यांनी अभिवाचन केले.

नांदेड मधील बेवारस लोकांच्या मृतदेह यांचा अंत्यसंस्कार करणारे, कोरोना काळातील सर्व सर्व योद्ध्यांचे मा. खा. सुप्रियाताई सुळे यांच्या जन्मदिनाचे औचित्य साधून गौरव करण्यात आला.

नवी मुंबई - यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठान, नवी मुंबई केंद्रातर्फे रक्तदान शिबीर यशस्वीरित्या संपन्न... मा. नगरसेवक रवींद्र इथापे, अशोकराव गावडे शेठ, संदीप सुतार, अभिनेत्री सारिका नवाथे, गीतकार प्रकाश राणे, जेष्ठ नागरिक संघांचे वाळवेकर, लाखापते, चे स्टाफ, टाटाचा स्टाफ या साऱ्यामुळे हे अभियान यशस्वी होऊ शकले, असे प्रतिपादन केंद्राचे अध्यक्ष प्रमोद कर्नाड व सचिव डॉ अशोक पाटील यांनी केले.

कोरोना काळात विभागीय केंद्र, नवी मुंबईच्या वतीने शिवथाळी भोजनाचे आयोजन करण्यात आले होते.

बीड - विभागीय केंद्र बीड (अंबाजोगाई) च्या वतीने कोरोना काळात रक्तदान शिबिराचे आयोजन करण्यात आले होते.

कायदेविषयक मोफत सहाय्य व सल्ला फोरमच्या वतीने एक दिवसीय विधी साक्षरता कार्यशाळा, पापडी, वसई येथे आयोजन केले होते. स्थानिक पोलीसांचे स्वागत करतांना विभागाचे सदस्य सचिव श्री. विनायकराव कांबळे.

विभागीय केंद्र लातूर - आयोजित 'स्वातंत्र्याची ७५ वर्ष, आव्हान व उपाय' वेबिनार .

शिक्षण विकास मंच आयोजित देशोदेशीच्या शिक्षण पद्धती व्याख्यानमाला..

अहमदनगर: २५१ महिलांच्या हस्ते वृक्षारोपण कार्यक्रम

अहमदनगर: वृक्षारोपण करून एक आगळा-वेगळा 'मराठी भाषा गौरव दिन' साजरा.....

अहमदनगर: विविध गावातील सरपंच वृक्षारोपण करताना

कोरोनाच्या पार्श्वभूमीवर रक्तदान शिबिराचे आयोजन

यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठान, नवी मुंबई केंद्रातर्फे 'यशवंत सन्मान २०२१' पुरस्कार व वैद्यकीय उपकरणाचे वाटप..

ठाणे विभागातर्फे रक्तदान शिबिर संपन्न. डोंबिवली येथील रिजन्सी इस्टेट येथे रक्तदान शिबिर संपन्न झाले. यावेळी मनसेचे मा.आमदार श्री.राजेश पाटील व कल्याण डोंबिवली महानगर पालिकेच्या उपयुक्त यांनी रक्तदान शिबिरास भेट दिली.

यशवंतराव चव्हाण राज्यस्तरीय युवा पुरस्कार २०२१-२२

सामाजिक युवा पुरस्कार
(युवक-युवती)

क्रीडा युवा पुरस्कार
(युवक-युवती)

साहित्य युवा पुरस्कार
(युवक-युवती)

रंगमंचीय कलाविष्कार युवा पुरस्कार
परफॉर्मिंग आर्ट्स (युवक-युवती)

युवा उद्योजक पुरस्कार
(युवक-युवती)

(वयोगट : १८ ते ३५ वर्षांपर्यंत)

संपूर्ण माहिती व
ऑनलाइन फॉर्म उपलब्ध
www.ycpmumbai.com

पुरस्काराचे
स्वरूप

- रु. २१,०००/-
- स्मृतीचिन्ह
- सन्मानपत्र

अर्ज ऑनलाइन
भरण्याची

अंतिम तारीख
सोमवार, दि. २० डिसेंबर २०२१

अधिक माहितीसाठी :
संतोष मेकाले

मो. ९८६०७४०५६९
navmaharashtra@gmail.com

यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठान, मुंबई

नवमहाराष्ट्र युवा अभियान

महाराष्ट्र शासन, जिल्हा प्रशासन

यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठान, मुंबई | अपंग हक्क विकास मंच

कृत्रिम अवयव व सहाय्यभूत साधने वाटप शिबिर

हे केवळ माझे नुसते श्रवणयंत्र नाही तर...

माझी बौद्धिक क्षमता वाढवणारे साधन आहे...

सुमधुर बोलके जग ऐकण्याचे माध्यम आहे...

मित्र मैत्रिणींबरोबर संवाद साधण्याचे, संगीताचा आनंद घेण्याचे आणि शिक्षकांचे शिकवणे समजून घेण्याचे माध्यम आहे...

माझ्यासाठी 'सुश्रुतांच्या जगाची'

कवाडे खुले करणारे मुक्त प्रवेशद्वार आहे...

बारामती, औरंगाबाद, नांदेड, बुलढाणा, परभणी,
सिंधुदुर्ग, मंचर, विरार, वसमत या ठिकाणी
एकूण ३७५ लाभार्थींनी सहभाग घेतला...